

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Острозька академія»
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин та національної безпеки
Кафедра національної безпеки та політології

Кваліфікаційна робота
на здобуття освітнього ступеня магістра
на тему: «**Чинники відновлення суверенітету КНР над КР (Тайванем)**»

Виконав студент II курсу, групи МПл-21
спеціальності 052 Політологія освітньо-
професійної програми «Політологія»
Чалий Павло Володимирович

Керівник – доктор політичних наук,
професор
Мацієвський Юрій Володимирович

Рецензент – кандидат політичних наук,
старший викладач
Близняк Ольга Анатоліївна

Острог, 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ЕВОЛЮЦІЯ ВІДНОСИН МІЖ КНР ТА КР	16
1.1 Відносин між КР та КНР у першій половині ХХ століття	16
1.2. Посилення протистояння між КНР та КР від 50 рр. ХХ-го століття до сьогодення.....	21
РОЗДІЛ II. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ АСИМЕТРИЧНИХ ВІДНОСИН.....	30
2.1 Теоретичні засади «дилеми безпеки»	30
2.2 Відносини між КНР та КР крізь призму дилеми безпеки.....	40
РОЗДІЛ III. ЙМОВІРНІСТЬ ВСТАНОВЛЕННЯ СУВЕРЕНІТЕТУ КИТАЮ НАД ТАЙВАНЕМ.....	50
3.1 Емпіричний аналіз чинників, що впливають на відносини КНР та КР..	50
3.2. Перспективи встановлення суверенітету КНР над КР.....	88
ВИСНОВКИ.....	95
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	98
ДОДАТКИ.....	109

ВСТУП

Постановка проблеми

Китайська Народна Республіка (далі КНР, Китай) прагне домінувати над двома острівними ланцюгами в західній частині Тихого океану задля збільшення ресурсів та інструментів впливу на міжнародній арені. Перший острівний ланцюг складається з Курильських островів, японського архіпелагу Окінава, північної частини Філіппінського архіпелагу, Малайського півострова і Тайваню. Другий ланцюг складається з островів Японії, що тягнуться до Гуаму та островів Мікронезії і зможе бути закріплений за КНР лише у разі закріплення за КНР першого ланцюга. КНР завдяки своєму впливу вдалося практично повністю закріпити свій вплив як політично так і економічно у першому ланцюжку островів. Як зазначає тайванський дослідник Рассел Сяо¹, у 2013 році в китайських ЗМІ активно поширювалася теза яка поставила під сумнів суверенітет Японії над Окінавою. Зростання опозиції острова Окінава проти американських військових баз на Окінаві та ворожість острова Окінава до центрального уряду Японії збіглися в часі з інтересами КНР взаємодіяти з Окінавою, що допомогло закріпити КНР свої позиції на острові. У 2015 році один з китайських чиновників стверджував, що острови Рюкю, що розташовані в префектурі Окінави, належали КНР так само, як і Японії. Зростають також економічні зв'язки між Китаєм та Окінавою: китайські інвестори залучаються до північних районів Окінави, які багаті природними ресурсами і де розташовані військові об'єкти США. Водночас КНР прагне відновити суверенітет над Тайванем, щоб повністю контролювати перший острівний ланцюг. Згідно з «Законом про національну безпеку Китайської Народної

¹ Russell Hsiao. A Preliminary Survey of CCP Influence Operations in Japan. The Jamestown Foundation. URL: <https://jamestown.org/program/a-preliminary-survey-of-ccp-influence-operations-in-japan/>, 26.06.2019 (дата звернення: 30.11.2021).

Республіки»²від 2015 року китайські політичні еліти зазначають: «Наразі ситуація з національною безпекою КНР стає все більш напруженою, стикається з внутрішнім і зовнішнім тиском, різноманітні фактори ризику значно зросли, а безпека в нетрадиційних сферах стає все більш помітною і важливою»³. Для того, щоб КНР повністю взяла під контроль перший острівний ланцюг, їй необхідно повністю закріпитися у Китайській Республіці (далі Тайвань), так звану «відокремлену провінцію», через політичний, економічний вплив або шляхом військового вторгнення. З 1949 року в наслідок боротьби за владу на материковому Китаї Комуністичної партії Китаю (далі КПК) з Гомінданом, націоналістичною політичною партією, що відстоювала демократичні цінності за владу в Китаї, світ нині знає дві Китайські республіки з протилежними цінностями: недемократичний КНР та демократичний Тайвань, адже Гоміндан та її прихильники відступили на Тайвань. Ще з 1949 року Китай декларує свою політику «єдиного Китаю по обидва береги тайванської протоки». Відповідне рішення та політична воля задокументована у Білій книзі Державної ради щодо політики щодо Тайваню⁴, де написано: «Тайванське питання виникло внаслідок слабкості та хаосу в нашій країні, і воно буде вирішене, коли національне відродження стане реальністю». У такий спосіб Китай заявляє про свої претензії на суверенітет над Тайванем. Зі зростаючим впливом Китаю на міжнародній арені та успішному розвитку військової сфери Китай проводить все агресивнішу політику щодо Тайваню. Хорошим прикладом слугуватиме візит Ненсі Пелосі, спікера палати представників США до Тайваню. Китайські політичні еліти досить болюче відреагували на цей візит, оголосивши військові навчання у протоці між Тайванем та Китаєм при цьому

² Legal protection of national security. National People's Congress of the People's Republic of China. URL: http://www.npc.gov.cn/zgrdw/npc/xinwen/rdlr/fzjs/2016-02/19/content_1963397.htm, (дата звернення: 23.11.2021).

³ 国家安全的法律保障. 中华人民共和国全国人民代表大会. 求是, 4.11.2016. URL: [国家安全的法律保障_中国人大网](http://www.cnr.cn/zt/201611/04/20161104_01_121166.shtml), (дата звернення: 14.02.2022).

⁴ The Taiwan Question and China's Reunification in the New Era. White Paper. The State Council Information Office The People's Republic of China, 10.08.2022. URL: http://english.scio.gov.cn/whitepapers/2022-08/10/content_78365819_3.htm, (дата звернення: 13.02.2023).

порушуючи повітряний простір Тайваню військовою авіацією Китаю. Як зазначає журналіст «The Japan Times» Джессі Джонсон⁵ протягом серпня 2022 року Китай порушив повітряний простір Тайваню більше ніж 300 разів. Беручи до уваги останні події постає питання: За яких умов Китай зможе відновити свій суверенітет над Тайванем?

Міжнародна організація «Freedom House» визначає Тайвань як демократичну державу з конкурентоспроможною політичною системою, у якій тричі було реалізовано мирну передачу влади між конкуруючими партіями з 2000 року, а захист громадянських прав та свобод, як правило, є однією із основних цінностей тайванців⁶. За показниками політичних прав та громадянських свобод станом на 2022 рік Freedom House оцінив Тайвань на 94 зі 100 можливих балів. Тож якщо Тайвань втратить свій суверенітет то можна буде констатувати, що окремі демократії є вразливими до агресії з боку автократії. Це стане прецедентом, що розширить можливості КНР адже КНР зможе апелювати до цієї події виправдовуючи свої дії в майбутньому.

Критичний огляд літератури

У цій роботі розглядається питання відносин США, КНР та КР. У зв'язку з напруженою ситуацією навколо Тайваню ризик ескалації конфлікту інтересів США, КНР та КР постійно підвищується. США, в свою чергу, у «тайванському питанні» зайняли доволі зручну проте двозначну позицію, згідно з якою вони мають офіційні відносини з КНР і, водночас, неофіційно підтримують Тайвань. На думку американських дослідників Саймон Шін Вей Чен, Ван Кай-чунь, Семюель Хуей⁷ стратегічна невизначеність може обмежити будь-які односторонні рішення з обох сторін протоки. З одного боку, це може перешкодити проголошенню незалежності з боку Тайваню за

⁵ Jesse Johnson. 'New normal' as Chinese warplanes push across Taiwan Strait median line. The Japan Times, 7.09.2022. URL:<https://www.japantimes.co.jp/news/2022/09/07/asia-pacific/china-taiwan-median-line/>, (дата звернення: 17.02.2023).

⁶ Freedom House. Freedom in the world, Taiwan. URL:<https://freedomhouse.org/country/taiwan/freedom-world/2022>, (дата звернення: 14.02.2023).

⁷ Simon Shin-wei Chen, Wang Kai-chun, Samuel Hui. Why US Strategic Ambiguity Is Safer for Taiwan? The Diplomat, 27.04.2021. URL:<https://thediplomat.com/2021/04/why-us-strategic-ambiguity-is-safer-for-taiwan/>, (дата звернення: 14.02.2023).

умови, що США неодмінно прийдуть їй на допомогу. «Стратегічна неоднозначність дозволяє США приховувати свої карти в різних сценаріях, які можуть виникнути у відносинах через протоку. КНР двічі подумає перед тим як завдати шкоди Тайваню, тому що не знає напевно, як відреагують США і в якій мірі. Це, по суті, діє як стримування і в той же час підтримує ретельно організований баланс сил, обмежуючи всі відповідні сторони від ескалації ситуації». Проте можуть і настати умови за яких позиції трьох акторів будуть більш чіткі і передбачувані, що дозволить КНР діяти більш впевнено. На думку науковця Шеллі Ріггер «Беззастережна обіцянка підтримки США може змінити баланс сил. Вашингтону слід бути особливо обережним щодо заохочення радикальних елементів на Тайвані»⁸.

Така політика досить виснажлива для США. Неоднозначність продукується уже не тільки на міжнародній арені а й у середині держави. Так, 21 жовтня 2021 року на запитання CNN чи захистять Сполучені Штати Тайвань у разі нападу Китаю, Джо Байден відповів: «Так, у нас є зобов'язання». Така позиція Джо Байдена суперечить давній політиці США, відомої як «стратегічна двозначність», згідно з якою США допомагає будувати оборону Тайваню, але прямо не обіцяє прийти на допомогу острову. Проте Білий дім швидко відмовився від заяв президента, заявивши, що вони не означають відходу від політики «стратегічної двозначності». Сама двозначність характеризує відносини між США, КНР та Тайванем, згідно з якими США не можуть визнати незалежність Тайваню від Китаю для того щоб не дратувати КНР, з яким вони мають набагато тісніші економічні відносини, й котрий є досить потужним суб'єктом на міжнародній арені, але при цьому надають військово-спорядження та обладнання Тайваню, при цьому маючи тісні економічні відносини як з Китаєм так і з Тайванем. Політика США щодо Тайваню зазнає постійної критики. Деяка частина стурбована, що США занадто прихильні до Тайваню, а це підвищує ризики

⁸ Shelley Rigger. Why Taiwan Matters: Small Island, Global Powerhouse, part 1. Woodrow Wilson Center, 3.10.2013. URL: <https://bit.ly/3LrG1PE>, (дата звернення: 14.02.2023).

втягнути Америку в непотрібну війну з Китаєм, щоб захистити Тайвань, і дозволяє Тайваню обійтися малою кров'ю, зробивши менше для власної успішної оборони. Інші ж стверджують, що зобов'язань занадто мало, що нечіткість може заохочувати китайський авантюризм. Проте така політика приносить свої плоди. Як зазначає публіцист Райан Хасс⁹ 2021 рік завершився зростанням американської влади в Азії та падінням влади Китаю згідно з «Asia Power Index», щорічна оцінка відносної потужності держав в Індо-Тихоокеанському регіоні, на основі даних, які збирає та аналізує Інститут Лоуї. Партнери США посилюють колективне стримування щодо підтримки військового балансу. Проте поглиблення дилеми безпеки Азійського регіону створює значний ризик збройних конфліктів. Як зазначають науковці Ерве Лемахе та Аліса Ленг у своєму дослідженні «Asia Power Index Key Findings 2021» вакцинальна дипломатія – нова валюта геополітики і США лідирують у цьому полі, особливо на фоні Китаю, котрий провів невдалу політику «нульової терпимості до COVID-19» і у 2022 році зазнав великої кількості смертей та випадків зараження цією хворобою. Не зважаючи на рецесію, що відбулася в першій половині 2021 року, США – це єдина держава з великою світовою економікою, яка у 2030 році буде більшою, ніж передбачалося до пандемії а за допомогою «Саміту за демократію» адміністрація президента США Джозефа Байдена знову підтвердила неперевершену здатність Америки до комплексних викликів на світовій арені. США також активно розвивали відносини з Тайванем. Як зазначає Райан Хасс «Це палиця з двома кінцями для американсько-тайванських відносин. З одного боку, це стимулює політичні еліти Тайваню до активної координації з США. Цей імпульс поглибив приватну координацію між високопосадовцями США та Тайваню. Їхні консультації дали перші ознаки прогресу в просуванні спільного порядку денного навколо суттєвих питань, таких як зміцнення асиметричного військового потенціалу

⁹ Rayan Hass. Steadying Taiwan for a storm on the horizon. Brookings, 27.12.2021. URL:<https://bit.ly/3KiUfeM>, (дата звернення: 17.02.2023).

Тайваню та створення перспективного торгово-економічного порядку денного. Це також сконцентрувало увагу на важливості розвитку спільного розуміння між США та Тайванем щодо того, як визначити та захистити статус-кво між протокою». Як зазначають дослідники «Asia Power Index Key Findings 2021»: «Всеосяжна могутність Китаю впала вперше за всі часи, без чіткого шляху до беззаперечної першості в Індо-Тихоокеанському регіоні. Регіон став більш біполярним і менш багатополярним: Японія та Індія відстають від Китаю та Австралії і при цьому більше залежать від США».

Прихильники стратегічної неоднозначності стверджують, що протягом чотирьох десятиліть після того, як Америка замінила дипломатичні відносини з Тайваню на КНР політика, впроваджувана США, спрацювала. Це дало достатньо впевненості в тому, що США не дозволять вторгненню пройти безперешкодно, щоб стримати Китай, але не настільки, щоб підбадьорити Тайвань, який виступає за офіційне проголошення незалежності – те, про що Китай завжди попереджав і що буде означати війну.

Міністр оборони Тайваню Чіу Куо-ченг станом на жовтень 2021 року, наголосив¹⁰, що КНР вже може у 2021 році, спробувати відновити контроль над Тайванем військовим шляхом, проте скоріше всього це відбудеться у 2025 році. За цей час КНР зможе знизити вартість захоплення Тайваню та знизити ризики та збитки до мінімального рівня. Такі ж самі побоювання є й у США. Колишній командувач американськими силами в Тихому океані 7 лютого 2023 року заявив перед Конгресом США, що США ігнорують перспективу вторгнення Китаю на Тайвань через кілька років «на свій страх і ризик». На думку адмірала у відставці Гаррі Гарріса¹¹ намір Китаю захопити Тайвань очевидний», оскільки напруга у відносинах з Пекіном залишається високою після збиття нібито китайської шпигунської повітряної кулі.

¹⁰ Kathrin Hille, Demetri Sevastopulo. Taipei warns that China will be able to invade Taiwan by 2025. Financial Times, 6.10.2021. URL: <https://www.ft.com/content/212f44b9-a271-425b-a7cf-608d43d46288>, (дата звернення: 8.11.2022).

¹¹ Jonathan Chin. Ex-admiral warns of Taiwan deadline. Taipei Times, 9.02.2023. URL: <https://www.taipeitimes.com/News/front/archives/2023/02/09/2003794013>, (дата звернення: 15.02.2023).

Він процитував свідчення свого наступника адмірала Філа Девідсона перед Сенатом США в 2021 році, що в березні 2021 року адмірал Філіп Девідсон¹², глава Індо-Тихоокеанського командування США, доповів Конгресу США, що КНР може здійснити атаку на Тайвань протягом шести наступних років, застосовуючи передову техніку та зброю. Китай намагається впливати на Тайвань різними способами, в тому числі й політичним. Вен-Ті Сун¹³, науковий співробітник Австралійського центру «Китай у світі», заявив, що весь дипломатичний, економічний і військовий примус може мати негативні наслідки для КНР і підірвати її власну мету «мирного возз'єднання» з Тайванем. Замість того, щоб створювати атмосферу страху та безпорадності, як це було задумано, КНР формує сильне почуття ідентичності та спільноти для Тайваню. Наприклад перемога президента Цай Ін-Вен у 2016 році значно змінила політичну думку країни-острова. Як зазначає Лілі Куо¹⁴ за час президентства Цай Ін-Вен багато людей на Тайвані почали називати себе тайванцями, а не китайцями, і прагнуть до посилення економічних зв'язків із США. Це підтверджується і опитуванням, проведеним на Тайвані виданням «Brookings»¹⁵. Результати опитування свідчать про те, що надмірна увага до етнокультурних факторів при аналізі тенденцій громадської думки Тайваню, як правило, приховує більш важливий чинник опору Тайваню об'єднанню: антипатію до політичної системи КНР і до конкретної політики КНР. Респонденти не тільки не любили впроваджувану політику КНР а й вважали, що політика КНР негативно впливає на населення Тайваню. За даними опитування 66%

¹² Mallory Shelbourne. Davidson: China Could Try to Take Control of Taiwan In 'Next Six Years'. USNI News, 9.03.2021. URL:<https://news.usni.org/2021/03/09/davidson-china-could-try-to-take-control-of-taiwan-in-next-six-years>. (дата звернення: 15.02.2023).

¹³ Ben Westcott, Eric Cheung. China isn't about to invade Taiwan. But the two sides are on a dangerous path, CNN, 16.10.2021. URL: <https://edition.cnn.com/2021/10/15/asia/taiwan-invasion-us-china-tensions-intl-dst-hnk/index.html>, (дата звернення: 15.02.2023).

¹⁴ Lily Kuo. Tsai Ing-wen says China must 'face reality' of Taiwan's independence. The Guardian, 15.01.2020. URL:<https://www.theguardian.com/world/2020/jan/15/tsai-ing-wen-says-china-must-face-reality-of-taiwans-independence>, (дата звернення: 15.02.2023).

¹⁵ Shelley Rigger, Lev Nachman, Chit Wai John Mok, Nathan Kar Ming Chan. Why is unification so unpopular in Taiwan? It's the PRC political system, not just culture. Brookings, 7.02.2022. URL:<https://bit.ly/3Eg6BQM>, (дата звернення: 17.02.2023).

оцінили вплив КНР на Тайвань як дещо або дуже негативний і тільки менше 10% помітили позитивний вплив КНР та Тайвань. Враховуючи військову діяльність Китаю щодо Тайваню 24% респондентів визначили політику Китаю щодо Тайваню недружною, 72% оцінили уряд Китаю як, принаймні, певною мірою недружній і тільки менше 12% обрали відповідь, яка припускає, що політичні еліти Китаю дружні до Тайваню.

КНР застосовує різні методи впливу на Тайвань задля реалізації своєї мети. Так, американська дослідниця Ліндсі Мейзленд¹⁶ зазначає, що на виборах 2020 року КНР поширювала дезінформацію, очевидно, намагаючись завдати шкоди тогочасній президенту Цай Інґ-Вен, котра балотувалася знову, та підвищити рейтинг кандидата в президенти, від партії «Гоміньдан». Такі зусилля є частиною ширшої стратегії Китаю щодо застосування примусу, щоб підірвати довіру до політичної системи Тайваню та розколоти тайванське суспільство. За словами американської дослідниці Джошуа Керланціка¹⁷ КНР посилює свій контроль над тайванськими ЗМІ, оскільки прокитайські магнати купують тайванські ЗМІ. Наприклад на початку 2019 року Бюро національної безпеки Тайваню оприлюднило інформацію, що кілька тайванських ЗМІ співпрацюють з КПК. Варто також розцінювати вплив Китаю не тільки на Тайвань а й на США, які забезпечують Тайвань як військовим обладнанням та технікою так і політичною підтримкою.

Щодо економічного контролю Китаю над Тайванем, то все більше дослідників наголошують на збільшенні економічної незалежності Тайваню від Китаю. На думку Пратіка Яхара¹⁸, спеціаліста моніторингу Східної Азії ВВС, КНР, маючи економічні інструменти впливу на Тайвань, формує економічну політику останнього, оскільки Тайвань має тісні економічні

¹⁶ Lindsay Maizland, Why China-Taiwan Relations Are So Tense, Council on Foreign Relations. URL:<https://www.cfr.org/background/china-taiwan-relations-tension-us-policy>, 10.05.2021, (дата звернення: 15.02.2023).

¹⁷ Joshua Kurlantzick, How China Is Interfering in Taiwan's Election, Council on Foreign Relations. URL:<https://www.cfr.org/in-brief/how-china-interfering-taiwans-election>, 7.11.2019 (дата звернення: 19.10.2021).

¹⁸ Pratik Jakhar, China's Economic Coercion Is More Bark Than Bite, Foreign Policy. URL:<https://foreignpolicy.com/2021/10/05/china-economic-coercion-taiwan/>, 5.10.2021 (дата звернення: 8.11.2021).

відносини з КНР. Китай застосовує політику впровадження економічних санкцій до Тайваню, заставляючи Тайвань шукати нові способи співпраці з іншими економічними акторами. Така політика КНР добре відома Тайваню і стає все менш ефективною. Наприклад на початку жовтня 2021 року КНР призупинив імпорт цукрових яблук і воскових яблук з Тайваню через ймовірні занепокоєння шкідниками, проте це було зроблено з політичних мотивів. Як зазначають тайванські дослідники Ченг Чі Хуанха, Едді Чан, Патриція Лін та Івонн Се¹⁹ уряд Тайваню оприлюднив поправки до законів і нормативних актів, які регулюють інвестиції китайських інвесторів у Тайвань, щоб запобігти обходу інвестиційного контролю. Згідно з поправками були прийняті більш жорсткі критерії для визначення китайських інвестицій здійснених через посередників третьої зони (через офшори). Також китайські інвестори які бажають контролювати тайванські компанії за допомогою конкретних угод повинні подати заявку на схвалення регулятора. Сам Тайвань став основним експортером електронних мікročіпів які використовуються в усьому: від смартфонів до пральних машин і автомобілів. На думку Чарльза Партона, колишнього британського дипломата²⁰, це лише одна з причин, чому політичні еліти Китаю, беручи до уваги жорстку реакцію світової бізнес-спільноти проти Російської Федерації, не ризикнуть повномасштабним вторгненням на Тайвань. «Взаємозалежність і ступінь залученості в обох напрямках між Китаєм і рештою світу набагато глибші, ніж у випадку з Російською Федерацією і у такому разі обидві сторони можуть багато що втратити», — висловився Партон. Водночас колишній дипломат вважає, що значне «роз'єднання» між Заходом і Китаєм є неминучим у найближчі роки, і що майбутня напруженість навколо Тайваню змусить бізнес вибирати одну із сторін, що лиш посилить розкол між Китаєм та Заходом.

¹⁹ Cheng-Chieh Huang, Eddie Chan, Patricia Lin, Yvonne Hsieh. M&A Report 2021: Taiwan. IFLR, 16.03.2021. URL: <https://www.iflr.com/article/b1qxjt9bq4tdr5/mampa-report-2021-taiwan>, (дата звернення: 9.11.2021).

²⁰ Matt Oliver. Western companies face 'existential crisis' as fears grow of Chinese invasion of Taiwan. The Telegraph, 16.07.2022. URL: <https://bit.ly/3Iz963e>, (дата звернення: 18.02.2023).

Теоретична основа дослідження

У цій роботі використовуються теоретичні пояснення, розроблені в руслі «дилеми безпеки». На думку британського теоретика міжнародних відносин Баррі Росса Позена²¹, дилема безпеки у політичній науці – це ситуація, за умови якої, захисні дії, вжиті державою з метою підвищення власної безпеки, викликають агресивні реакції з боку інших держав, що, в свою чергу, призводить до зниження, а не до підвищення безпеки держави, що здійснює такі дії. Американський політолог Роберт Джервіс²² зазначив, що міжнародна анархія та дилема безпеки ускладнюють реалізацію спільних інтересів держав. Він використав два підходи, щоб показати чому дилема безпеки реалізується слабше за умови співпраці. По-перше, в контексті дилеми безпеки варто розглянути модель «дилеми в'язня», котра використовується щоб продемонструвати, що співпраця є більш вірогідна, адже ціна будучи експлуатованим і здобутки експлуатації інших є низькими, коли здобутки від спільної співпраці та ціна відмови від неї є високими, навіть при очікуванні, що кожна сторона проявить ініціативу. Адже дилема в'язня у теорії ігор передбачає, що це гра з ненульовою сумою, в якій гравці прагнуть одержати вигоду, співпрацюючи один з одним або зраджуючи. Як у всій теорії ігор, передбачається, що гравець («в'язень») максимізує свій власний виграш, не піклуючись про вигоду інших. По-друге, дилема безпеки покращується коли захист має перевагу над нападом і коли захисні настрої відрізняються від наступних.

Своє бачення дилеми безпеки має китайський дослідник Шіпінг Танг. На думку вченого²³ багато заходів, прийняті однією стороною для її власної

²¹ Barry Ross Posen. The Security Dilemma and Ethnic Conflict. Survival, 1993. URL:<http://www.rochelleterman.com/ir/sites/default/files/posen-1993.pdf>, (дата звернення: 14.02.2023).

²² Robert Jervis, Cooperation Under the Security Dilemma. World Politics Vol. 30, №2, 1978, (дата звернення: 14.02.2023).

²³ Shiping Tang. The Security Dilemma: A Conceptual Analysis, p. 587-623. Security Studies, 8.10.2013. URL:<https://bit.ly/3neBMTS>, (дата звернення: 23.04.2022).

безпеки можуть загрожувати безпеці вцілому або сприйматися як загроза іншою стороною, навіть якщо обидві сторони просто хочуть забезпечити свою безпеку. Отже, інша сторона, ймовірно, буде вживати відповідні оборонні заходи. Взаємодія цих заходів і контрзаходів має тенденцію посилювати страхи сторін та невпевненість щодо намірів сторін, що призводить до замкнутого кола, в якому кожен накопичує більше ресурсів задля забезпечення безпеки без, що лише сприяє підвищенню рівня загрози та потенційної війни. Заходи однієї держави, вжиті для досягнення цієї мети такі як: закупівля зброї та розвиток нових військових технологій – обов'язково зменшать безпеку інших держав. Зниження безпеки інших держав автоматично не створює дилему безпеки, але інші держави, слідкують за цим рішенням і намагаються відповідати тим чи іншим чином, що призводить до неминучого конфлікту інтересів та ескалації самого конфлікту. Тобто в міжнародній системі немає законної монополії на насильство, тобто немає світового уряду і, як наслідок, кожна держава повинна дбати про власну безпеку.

Стівен Ван Евера звертає увагу на те, що інтенсивність дилеми безпеки залежить від легкості завоювання²⁴. Якщо завоювання є легким, держави, зіткнувшись з потужною дилемою безпеки тому, що ризик військової поразки підвищується щоразу, коли конкуруюча держава нарощує військовий капітал. І навпаки, якщо завоювання є важким, дилема безпеки полегшується, тому що інші держави можуть збільшити свій військовий потенціал, не створюючи прямої наступальної загрози.

Пояснення в руслі дилеми безпеки пропонували такі науковці як: Ренделл Швеллер, Джон Міршаймер, Джефрі Таліаферро, Мартін Шубік, Олександр Вендт, Едвард Х'юлет Карр. У цій роботі розглядається їх бачення дилеми безпеки в контексті «наступального реалізму», що дасть змогу краще зрозуміти потенціал китайського агресивного порядку денного.

²⁴ Stephen Van Evera. *Offense, Defense, and the Causes of War*. *International Security*, Vol. 22, no. 4, P. 5-43, 1998.

Використовуючи концепцію можна буде краще зрозуміти можливі дії США, КНР та КР під впливом політичних, економічних та військових чинників, що спрямовані на зміну балансу сил між КНР, США та Тайванем.

Дизайн дослідження

Мета дослідження: виявити чинники, за яких КНР може відновити свій суверенітет над Тайванем.

Предмет дослідження: культурні, політичні, військові та економічні чинники взаємодії між США, Тайванем та КНР.

Завдання:

- Описати зміни у риторичі КНР стосовно Тайваню.
- Виявити умови зміни балансу сил на користь КНР.
- Порівняти політичні цінності громадян КНР та Тайваню.
- Проаналізувати прагнення США до збереження чинного статусу Тайваню на міжнародній політичній арені.
- Прослідкувати мотиви та дії Тайваню як демократичної країни, що чинить спротив недемократичній КНР.

Дані та методи дослідження:

У дослідженні використовуватимуться якісні методи, а саме метод відстежування процесу²⁵. Відстеження процесу є одним з інструментів вивчення окремих випадків²⁶. За допомогою методу вивчення окремих випадків, зокрема відстеження процесу буде легше пояснити еволюцію відносини КНР, Тайваню та США у руслі пояснень дилеми безпеки. Сам метод відстежування процесів або «process tracing» полягає в тому, що під час відстеження процесу дослідник розглядає ланцюжок подій чи процес прийняття рішень, з якого вихідні умови випадку перетворюються на його результати. Причинно-наслідкові зв'язки, що з'єднують незалежну змінну і

²⁵ Stephen Van Evera. Guide to methods for students of political science. Cornell University Press, 15.10.1997.

²⁶ Мацієвський Ю., Лебедюк В. Як писати наукові роботи з політології? Навчальний посібник. Острог. Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2015. URL:<https://bit.ly/3OQlix5>, (дата звернення: 15.03.2022).

результат, розчленовуються на дрібні етапи, після чого для кожного з них аналітик шукає дані, що піддаються спостереженню. У дослідженні використовується метод описової статистики, дані проекту «World Values Survey», та «Freedom House», що дасть можливість пояснити та порівняти цінності громадян КНР та Тайваню.

Структура дослідження: дослідження складається зі вступу, 2-ох розділів та висновку. У першому розділі проаналізовані історико-теоретичні засади відносин КНР та КР. Зокрема я звернув увагу на зміну відносин США, КНР та КР. Також проаналізував поняття «дилема безпеки» та описав підходи, до цього поняття, якими керуватимусь у поясненні основного дослідницького питання. У другому розділі був проведений аналіз чинників, що впливають на розвиток відносин між США, КНР та КР, на основі одного з підходів до визначення поняття дилеми безпеки а саме наступального реалізму проаналізував відносини США, КНР та КР. У висновку підсумовані умови за яких Китай зможе встановити свій суверенітет над Тайванем.

РОЗДІЛ I. ЕВОЛЮЦІЯ ВІДНОСИН МІЖ КНР ТА КР

1.1 Відносин між КР та КНР у першій половині ХХ століття

У цьому розділі буде розглянутий розвиток відносин КНР та КР протягом ХХ-го століття.

Тайвань став офіційною провінцією Китаю у 1887 році, проте такий статус Тайвань мав лише 8 років. У 1895 році Китай програв Першу японо-китайську війну і заключив з Японією договір Шімонесекі, також відомий як Магуанський договір. Згідно з цим договором Китай передав Японії повний суверенітет над Тайванем разом з усіма укріпленнями, арсеналами та державним майном «на вічність». Події, що відбувалися з Китаєм були призвели до значних метаморфоз всередині самого Китаю, дві опіумні війни зруйнували економіку Китаю та авторитет останньої династії Цін, до того ж Японія після поразки Російської Федерації у російсько-японській війні твердо встановила свої претензії на північний схід і ще більше послабила панування Цін. Поєднання зростаючих імперіалістичних вимог, як з боку Японії, так і заходу, призвело до змін у суспільно-політичному житті Китаю. Коли правління династії Цін почало занепадати влада політична еліта Китаю зробила кілька останніх спроб щодо конституційної реформи. Зіткнувшись зі зростаючими зовнішніми викликами, влада працювала над модернізацією своєї армії. З ослабленням центральної влади також були спроби реалізації обмеженої децентралізації влади, створивши виборні збори та розширивши провінційне самоврядування. Незважаючи на те, що політична еліта зберегла певний контроль у Китаї в ці роки, мільйони китайців, які проживали закордоном, особливо в Південно-Східній Азії та у США, почали наполягати або на широкомасштабних реформах, або на відвертій революції. Кан Ювей і Лян Цічао стали лідерами тих, хто пропонував створити конституційну монархію. Сунь Ятсен очолив злиття груп, котрі не підтримували політику династії Цін, які разом утворили Революційний альянс або Тунменхуей. Революційний альянс виступав за заміну правління Цін шляхом встановлення

республіканського уряду. Також Революційний альянс намагався підняти сім чи більше різних повстань проти Цін, більшість з яких виникла в південному Китаї, і всі вони були зрештою припинені армією династії Цін. Зрештою, восени 1911 року повстання в Учані²⁷ зросло до національного повстання. У міру зростання втрат суд Китаю позитивно відповів на низку вимог, спрямованих на перехід від авторитарного імперіалізму до конституційної монархії. Незважаючи на те, що новий уряд створив Китайську Республіку та встановив резиденцію уряду в Нанкіні, він не зміг об'єднати країну під своїм контролем. Відхід Цін призвів до вакууму влади в певних регіонах, що призвело до появи воєначальників. Ці воєначальники часто контролювали свої території, не визнаючи легітимність національного уряду. Крім того, реформи, запроваджені новим урядом, не були такими масштабними, як передбачалося в революційній риторичі.

Міжнародна реакція на революцію була доволі обережною. Іноземні країни з інвестиціями в Китаї залишалися нейтральними під час потрясінь, хоча вони прагнули захистити права за договорами, які вони отримали від династії Цін під час першої та другої опіумних воєн. Проте США значною мірою підтримували республіканський проект, і в 1913 році були однією з перших країн, які встановили повні дипломатичні відносини з новою політичною елітою Китаю²⁸. Невдовзі за ними послідували Британія, Японія та Російська Федерація.

З 1931 до 1945 року Китай вів другу японо-китайську війну в якій зміг одержати перемогу, заручившись підтримкою СРСР у 1937, підписавши радянсько-китайський пакт про ненапад²⁹, у 1945 році Китай вийшов із війни номінально великою військовою але, в той же час, економічно слабкою

²⁷ The Chinese Revolution of 1911. Office of the Historian. URL:<https://history.state.gov/milestones/1899-1913/chinese-rev>, (дата звернення: 18.02.2023).

²⁸ A Guide to the United States' History of Recognition, Diplomatic, and Consular Relations, by Country, since 1776: China. Office of the Historian. URL:<https://history.state.gov/countries/china>, (дата звернення: 18.02.2023).

²⁹ Sino-Soviet Relations. Exploring chinese history. URL:<https://www.ibiblio.org/chinesehistory/contents/03pol/c05s04.html>, (дата звернення: 18.02.2023).

державою та перебував на межі повної громадянської війни. Економіка була виснажена військовими вимогами тривалої війни та внутрішньої боротьби, спіральною інфляцією та корупцією в націоналістичному уряді але не зважаючи на наслідки після війни партія Гоміндан змогла утриматися при владі. Спочатку Гоміндан сповідувала принципи, близькі до американського федералізму, однак після зближення з СРСР політичні цілі та пріоритети змінилися. Таким чином Китай став централізованою однопартійною державою з єдиною ідеологією. Після закінчення другої світової війни, в рамках домовленостей Ялтинської конференції, Радянський Союз демонтував і вивіз більше половини промислового обладнання, залишеного японцями у Маньчжурії перш ніж передати саму Маньчжурію Китаю. Великі ділянки найкращих сільськогосподарських територій були спустошені бойовими діями, а після війни панував голод, багато міст було зруйновано, також Китай накрили масові повені. Проблеми відновлення та відбудови після спустошення тривалої війни були приголомшливими, і війна сильно ослабила націоналістів, а їхня політика зробила їх ідеологію непопулярною. Справа в тому, що під час правління Чан Кай-Ші у Гоміндані почалася небачена корупція. Для вирішення політичних завдань Гоміндан вдавався до послуг кримінальних злочинців. Так у квітні 1927 за допомогою кримінальних зв'язків націоналісти організували різанину шанхайських робітників. Також під час війни з Японією постійно виникали конфлікти з США, які постачали матеріальну допомогу китайським військам. Американський президент Гаррі Трумен писав, що «всі ці Чани, Куни та Суни – суцільні злодії», які привласнили військове майно на 750 мільйонів доларів США. Гоміндан не цурався тактики терору проти комуністів та широко використовував секретну поліцію для придушення опору своїх політичних противників.

Тим часом війна зміцнила комуністів як у популярності, так і як життєздатній бойовій силі. У Яньані та в інших районах, контрольованих

комуністами, Мао Цзедун зміг адаптувати марксизм-ленінізм до китайських умов. Мао Цзедун як лідер комуністів також почав реалізовувати свій план створення нового Китаю, швидко перекинувши свої сили з Яньань та інших місць до Маньчжурії. Комуністична партія мала таку можливість тому що, хоча представників націоналістів не запросили до Ялти, вони проконсультувалися та погодилися на радянське вторгнення в Маньчжурію, вважаючи, що Радянський Союз буде співпрацювати лише з урядом націоналістів після війни. Однак радянська окупація Маньчжурії була достатньо тривалою, щоб комуністичні сили могли масово переміститися та озброїтися військовою технікою, зданою імператорською армією Японії, швидко встановити контроль у сільській місцевості та зайняти позицію для оточення урядової армії націоналістів у великих містах північно-східного Китаю.

Після поразки Японії війна між прихильниками комунізму та націоналізму відродилася з новою силою а кількість прихильників комуністів швидко зростала. Багато солдатів залишилися без діла, тому охоче приєднувалися до комуністів заради харчового пайка. У спробах приборкати інфляцію політичні еліти у серпні 1948 року заборонили приватним особам володіти золотом, сріблом і іноземною валютою. Цінності вилучалися, натомість населення отримувало паперові «золоті сертифікати», які через 10 місяців зовсім знецінилися. Результатом стало масове невдоволення.

Війська Чан Кай-Ші обороняли тільки великі міста, тому комуністи могли безперешкодно пересуватися сільською місцевістю. Вже до кінця 1949-го року комуністи контролювали, практично, весь континентальний Китай, і керівництво Гоміндану було змушене відступити на Тайвань, де жили корінні тайванці, відомі як «benshengren», включаючи з собою понад мільйон солдатів, державних службовців і біженців. Гоміндан розглядав острів як територію противника, яка потребує суворого управління. Гоміндан призупинив дію конституції, оголосив воєнний стан і заснував

однопартійну авторитарну державу під командуванням Гоміндану, державу, де домінує новоприбулий персонал Гоміндану з материкового Китаю – так звані 49-ники, або «waishengren». При цьому з материка була вивезена значна частина партійної скарбниці.

Президент Китайської Республіки (далі КР) Чан Кай-Ші та його прихильники вірили, що їхнє перебування на Тайвані буде коротким, і що їхня місія полягала в тому, щоб повернутися на материк, витіснити китайських комуністів і відновити владу КР над усією китайською територією. На їхню думку, для підтримки цієї ідеї потрібно було мобілізувати Тайвань і його людей. Економічний розвиток на Тайвані був високопріоритетним, оскільки Тайвань потрібно було б індустріалізувати, щоб повернутися в боротьбу за владу на материковому Китаї. Підвищення рівня життя для самих тайванців було бажаним ефектом індустріалізації але не першочерговим бажанням тайванців. З іншого боку, демократія, до якої вже давно закликав Гоміндан, не була першочерговим пріоритетом її політичних еліт. Навпаки, керівництво Гоміндану вважало, що лише жорстко контрольована держава і суспільство може досягти своїх цілей.

Незважаючи на свою рішучість зберегти беззаперечний політичний контроль, Гоміндан також визнав необхідність включення корінних тайванців до своїх інституцій, у тому числі до правлячої партії. З кінця 1940-х років Гоміндан, котрий відступив до Тайваню, організував роботу представницьких органів КР та зберіг членів, обраних на материковому Китаї в 1947 році в сільські та районні голови, місцеві ради, муніципальні ради і, навіть, в провінційні збори, в яких майже всі тайванці були представлені та залучені на конкурентних, регулярних виборах на національному рівні. Ці вибори сприяли зближенню Гоміндану та корінних тайванців. Тайванці ж в свою чергу вже не протистояли, а навіть підтримували Гоміндан.

1.2. Посилення протистояння між КНР та КР від 50 рр. ХХ-го століття до сьогодні

У 1949 році до Тайваню відступили уряд і армії Китайської Республіки на чолі з Гомінданом. США підтримували дипломатичні відносини з урядом КР і в 1954 році КР та США заключили між собою двосторонній договір про взаємну оборону³⁰. Після початку Корейської війни у червні 1950 політичні еліти США зайняли позицію, що статус острова Тайвань «поки що не визначено», тобто останні не були впевнені чи є КР (далі Тайвань) частиною суверенної території КНР (далі Китай).

Політичні еліти Китаю розглядали США як загрозу своєму режиму тому, що США підтримували Тайвань, водночас США розглядали Китай як загрозу миру та стабільності у Східній Азії та на Тайвані. Таким чином США розглядали Тайвань як союзника у стримуванні азійського комунізму загалом і Китаю зокрема. Наприклад, американські бомбардувальники В-52 виконували місії бомбардування Північного В'єтнаму з тайваньської авіабази Чінг Чуань Канг.

Мао Цзедун, як лідер Китаю, побоювався нападу США, які допомагали розгромленому режиму Чан Кайші. Це стало однією з причин, чому у лютому 1950 року політичні еліти Радянського Союзу та Китаю підписали 30-річний договір про партнерство у військовій сфері, союз та взаємну допомогу³¹. Оскільки Китай був членом комуністичної групи, яка контролювалася Радянським Союзом, політичні еліти США станом на той момент вважали Китай запеклим ворогом. У корейській та в'єтнамській війнах Китай брав участь проти США. Рішення Китаю вступити у війну в Кореї у листопаді 1950 року передбачало відповідь Китаю на політику США щодо Тайваню, у свою чергу політичні еліти Тайваню розуміли, що такий сильний союзник як

³⁰ Mutual Defense Treaty Between the United States and the Republic of China. Lillian Goldman Law Library. URL:https://avalon.law.yale.edu/20th_century/chin001.asp, (дата звернення: 18.02.2023).

³¹ Conclusion of the «Sino-Soviet Treaty of Friendship, Alliance and Mutual Assistance». Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. URL:<https://bit.ly/3YFoZel>, (дата звернення: 18.02.2023).

США може допомогти відновити владу на материковому Китаї або хоча б зберегти статус-кво. США мали інший інтерес та свою вигоду в цій політиці, а саме стримування Китаю. У 1954 році тайвансько-американські відносини перетворилися на військовий альянс, адже у 1954 році було підписано «Договір про взаємну оборону»³². Даний договір передбачав захист США Тайваню від вторгнення Китаю а також стримування Китаю у тихоокеанському регіоні.

Загалом, за часів каденції президента Кеннеді та Джонсона США підтримували тісніші стосунки з Тайванем, оскільки останній був важливою точкою опори проти комунізму зі стратегічної точки зору США. Маючи свої претензії на Тайвань Китай, у свою чергу, проголосив, що Тайвань має бути звільнений але США попередили, що Китаю не слід вживати жодних дій проти Тайваню. Таким чином, конфлікти викликали кризи в Тайванській протоці двічі протягом 1950-х років. Ці кризи майже призвели до прямого протистояння між Китаєм і США. У 1960-х роках політичні еліти Китаю та Радянського Союзу мали серйозний військовий конфлікт щодо розмежування кордонів та впливу. Ця боротьба призвела до краху відносин між Радянським Союзом і Китаєм, що переросло до раптової зміни зовнішніх відносин між США, Радянським Союзом і Китаєм.

Починаючи з 1960-х років, країни, дружні до Китаю, на чолі з Албанією, щорічно висували резолюцію в Генеральній Асамблеї про передачу місця Китаю в ООН від КР. Щоразу Сполучені Штати могли зібрати більшість голосів, щоб заблокувати цю резолюцію. Але прийняття нових незалежних країн, що розвиваються, у 1960-х роках поступово перетворило Генеральну Асамблею з домінування Заходу на домінування країн, які симпатизують Китаю. Крім того, бажання адміністрації Ніксона покращити відносини з політичними елітами Китаю, щоб врівноважити

³² Foreign relations of the United States, East Asia and the Pacific. Office of the Historian, Vol. VI, 1950. URL:<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1950v06/d157>, (дата звернення: 18.02.2023).

Радянський Союз, зменшило готовність Америки підтримувати КР. У результаті цих тенденцій 25 жовтня 1971 року Резолюція 2758³³ була прийнята у Генеральній Асамблеї ООН необхідними двома третинами голосів, передавши право представництва в ООН від КР до КНР.

Цікаво, що незадовго до голосування КР запитали, чи хоче вона залишитися в ООН як окрема країна, але не як представник усього китайського народу. Президент Тайваню Чан Кай-Ші відхилив запрошення, оскільки не хотів фактичного розколу Китаю на дві частини. Лідер партії Гоміндану Чан Кай-Ші все ще мав надію, що врешті-решт він зможе відвоювати материкову частину Китаю, а Тайвань поки що служив лише тимчасовою базою. «Згода» на те, щоб представляти Тайвань окремо, знизила б моральний дух серед політичних еліт Тайваню. Важливо, що це також посилювало б тиск з боку тайванських китайців щодо демократизації уряду Китаю, що майже напевно усунуло б Чан Кай-Ші від влади. КР виправдовувала збереження однопартійної диктатури та воєнного стану на Тайвані з 1949 року тим, що вони були необхідні для перемоги над комуністами та відвоювання материкового Китаю. Після того як КР визнала, що вона представляє лише Тайвань, політичним елітам Тайваню не було жодних причин відмовляти своїм громадянам у демократії, для якої спочатку була розроблена Конституція КР, таким чином на Тайвані поживалися процеси демократизації.

Наприкінці 1960-х років світова політична система зазнала сильних змін. Одним з рушіїв даних змін стали США. У 1969 році президентом США став Річард Ніксон. Він почав коригувати глобальну стратегію США і спробував по-іншому подивитися на Китай. Вже в лютому 1972 року президент США Ніксон отримав запрошення відвідати Китай, під час якого прем'єр Державної ради Китаю Чжоу Еньлай провів переговори з

³³ U.N. Resolution 2758. American Institute of Taiwan, 25.10.1971. URL:<https://web.archive-2017.ait.org.tw/en/un-res-2758-voted-to-admit-communist-china.html>, (дата звернення: 18.02.2023).

президентом Ніксоном щодо нормалізації двосторонніх відносин та інших питань, що становлять спільний інтерес. Цей візит поклав кінець двадцятирічному протистоянню та ізоляції США та Китаю. Очевидно, що між цими двома країнами збільшився обмін студентами та культурою, що сприяло розвитку їхніх стосунків.

У лютому 1972 року результатом візиту Ніксона стало те, що уряди США та Китаю оприлюднили «Шанхайське комюніке»³⁴, яке стало важливою віхою у китайсько-американських відносинах, також це був перший офіційний договір США та Китаю, підписаний після приходу до влади комуністів. Відповідно до договору, обидві сторони зобов'язались будувати свої відносини на принципі поваги до суверенітету і територіальної цілісності, до того ж ці держави зобов'язалися працювати над повною нормалізацією дипломатичних відносин. США визнали позицію Китаю, що є лише один Китай, всі китайці по обидві сторони Тайванської протоки є єдиними і що Тайвань є частиною Китаю. Ці заяви дозволили Китаю і США тимчасово не розглядати тайванське питання і посилити співпрацю і подальші контакти. Посилення співпраці США та Китаю було досить напруженим, адже Китайсам страждав від Культурної революції, що тривала з 1966 року до 1976 року. Це, в свою чергу, ускладнило налагодження відносин між Китаєм і США.

США припинили дипломатичні відносини з КР і встановили їх з Китаєм у 1979 році³⁵, проте у цьому питанні політичні еліти США не мали консенсусу. Одним з яскравих прикладів слугує справа «Голдуотер проти Картера» 1979 року³⁶, що розглядалась Верховним судом США, у якій суд

³⁴ Joint Communiqué between the United States and China. Wilson Center Digital Archive, 28.12.1972. URL:<https://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/joint-communication-between-united-states-and-china>, (дата звернення: 18.02.2023).

³⁵ The Establishment of Sino-U.S. Diplomatic Relations and Vice Premier Deng Xiaoping's visit to the United States. Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. URL:<https://bit.ly/3Z2vuYk>, (дата звернення: 18.02.2023).

³⁶ Goldwater v. Carter. Wikipedia. URL:https://en.wikipedia.org/wiki/Goldwater_v._Carter, (дата звернення: 18.02.2023).

відхилив позов, поданий сенатором Баррі Голдуотером та іншими членами Конгресу Сполучених Штатів, які оскаржували право президента Джиммі Картера в односторонньому порядку анулювати Китайсько-американський договір про взаємну оборону, який США підписали з Тайванем, щоб натомість можна було встановити відносини з Китаєм. Голдуотер та його співавтори стверджували, що президенту потрібне схвалення Сенату для вжиття такої дії посилаючись на відповідні статті Конституції США, і що, не зробивши цього, президент Картер діяв за меж повноважень свого офісу. Закриваючи справу, Верховний суд США залишив відкритим питання про конституційність дій президента США Джиммі Картера.

США вирішили вести відносини з Тайванем на неофіційній основі. При цьому відносини США з Тайванем принципово не змінилися адже політичні еліти США на чолі з Джиммі Картером зайняли неоднозначну позицію щодо того, чи був Тайвань частиною суверенної території Китаю. Ця двозначність передувала «нормалізації» відносин Китаю та Тайваню. Чи то географічна територія, яка керувалася КР як державою, що знаходилася під суверенітетом КНР, чи Китай був представлений КНР чи КР – не було уточнено з початку Корейської війни. При цьому процес нормалізації відносин не змінив цю позицію США. Також президент Джиммі Картер підтвердив «постійний інтерес» США у тому, що відмінності між Тайванем та Китаєм потрібно вирішити мирним шляхом, на що політичні еліти Китаю не змогли це не підтвердити ні спростувати. На додаток президент США дав зрозуміти Китаю, що США продовжуватимуть продавати зброю Тайваню.

У межах налагодження відносин між Китаєм та США Ден Сяопін як лідер Китаю оголосив свій візит до США. З розвитком відкриття реформ китайська економіка мала все тісніші зв'язки зі США, але в деяких чутливих питаннях, таких як питання Тайваню, напруга все ще залишалася. США все ще наполягали на захисті Тайваню та постачанні йому достатньої оборонної зброї на той випадок, якщо політичні еліти Китаю захотіли застосувати силу.

Тим не менш, Китай і Сполучені Штати опублікували спільне комюніке, в якому обидві країни вирішили встановити дипломатичні відносини на рівні послів з 1 січня 1979 року.

У Спільному комюніке 1982 року³⁷ обидві сторони підтвердили принципи, погоджені в Шанхайському комюніке, що «Сполучені Штати визнали уряд Китайської Народної Республіки єдиним законним урядом Китаю та Тайваню як частину Китаю». Було також зазначено, що «в цьому контексті народ США підтримуватиме культурні, комерційні та інші неофіційні відносини з народом Тайваню». Тим часом США відмовилися від визнання Тайваню незалежною державою і вивели всі американські війська, дислоковані на Тайвані. Таким чином, відносини між США і Тайванем погіршилися.

Це був момент найбільшої небезпеки для Тайваню, якби США дотримувалися комюніке, то військовий баланс сил у Тайванській протоці міг швидко змінитися на користь Китаю але США цього не зробили. Як результат політичні еліти Китаю вважали, що США відмовилися від своїх зобов'язань. Представники Китаю стверджували, що Тайвань буде готова вести серйозні переговори, коли США припинять продаж зброї Тайваню. США висловили позицію, і до сих пір її підтримують, що тільки захищена у військовому плані КР готова до політичних переговорів з Китаєм і, крім того, що Китай повинен переконати КР, що його власна пропозиція об'єднання відповідала інтересам уряду та населенню КР. Таким чином Комюніке 1982 року стало джерелом напруги у відносинах США та Китаю майже з дня його підписання. Таким чином США офіційно обґрунтували свою позицію та продовжили продавати озброєння Тайваню, оскільки Китай, у свою чергу, продовжував набувати військовий потенціал, що могло б поставити під сумнів зобов'язання, зазначені в комюніке: що сторони будуть

³⁷ U.S.-PRC Joint Communique. American Institute in Taiwan. URL:<https://www.ait.org.tw/u-s-prc-joint-communique-1982/>, (дата звернення: 18.02.2023).

дотримуватися «політики прагнення до мирного вирішення тайванського питання».

Того ж самого 1982 року політичні еліти США прийняли закон про відносини з Тайванем³⁸. У цьому важливому документі політичні еліти США заявили, що «Сполучені Штати нададуть Тайваню оборонні вироби та послуги в такій кількості, яка може бути необхідною для того, щоб Тайвань міг підтримувати достатній потенціал самооборони». Проте, у серпні 1982 р. адміністрація Рейгана погодила комюніке з Китаєм про те, що США зменшать кількість та якість американської зброї, наданої Тайваню, а в кінцевому підсумку взагалі припинять продаж зброї Тайваню зовсім. Дане рішення США частково врегулювало суперечку між США та Китаєм щодо Тайваню, але політичні еліти США на чолі з Рейганом все ще був зацікавлений у продажу зброї Тайваню, незважаючи на опозицію з боку Китаю і дана політика США не передбачала покращення відносин між США та Китаю.

Наприкінці 1980-х років у світовій політичній системі відбулися великі зміни. Після закінчення Холодної війни напруга між Китаєм і США швидко зростала. Виникло чимало розбіжностей щодо питань, які колись ігнорувалися заради національної безпеки. Серед таких важливих проблем були права людини, ключові аспекти політики нерозповсюдження ядерної зброї та економічних відносин, проте найголовнішою і найскладнішою з пролем, звичайно, був Тайвань. У цьому питанні Китай і США не могли довіряти одне одному через різні цілі стосовно Тайваню. Таким чином стримування Китаю стало однією з ключових ідей щодо політичної стратегії Сполучених Штатів до Китаю.

У листопаді 1988 року президентом США став Джордж Буш. Спочатку здавалося, що китайсько-американські відносини можуть покращитися,

³⁸ U.S.-China Communiqué on Arms Sales to Taiwan. Office of the Historian, 17.08.1982. URL:<https://history.state.gov/milestones/1981-1988/china-communicue>, (дата звернення: 18.02.2023).

оскільки президент США Джордж Буш раніше очолював офіс зв'язку США у Пекіні. Китайські політичні еліти вважали президента Буша «старим другом». Однак події на площі Тяньаньмень 1989 року змусили політичні еліти США запровадити санкції та призупинити розвиток військових відносини з Китаєм. Події початку 1990-х років, зокрема протести на Тяньаньмень ще більше ускладнили відносини між США, Китаєм та Тайванем, що зблизило політичних еліт США та Тайваню. Після цього інциденту права людини в Китаї стали одним із питань, яке найбільше хвилювало США, і це також викликало деякі нарікання з боку Китаю. Як наслідок через десять років після поступового налагодження відносин Китаю та США їх відносини стали холодними. Насильницькі методи придушення протестів на Тяньаньмень сильно зашкодили репутації Китаю, водночас Тайвань, що обрав шлях демократизації, дедалі покращував відносини зі США. Додатковим фактором став розпад СРСР, що створив новий ринок передової зброї, який Тайвань намагалася використовувати за підтримки конгресу США. Крім того, з погодженням Конгресу США, адміністрації президентів США Джиммі Картера, Рональда Рейгана і Джорджа Буша встановили суворі обмеження на ведення американо-тайванських відносин через необхідність допомоги Китаю в стримуванні Радянського Союзу. Проте ключовим фактором, що змінив баланс сил «двох Китаїв» була демократизація Тайваню, що почалася в 1986 році і триває до нині. Зважаючи на авторитарний режим, котрий був притаманний Тайваню до 1986 Тайвань мав широку підтримку прихильників консерватизму США а після переходу до демократії широку підтримку серед прихильників лібералізму США, що кардинально змінило «Тайванське питання» між Китаєм, США та Тайванем.

Таким чином непримирима боротьба двох Китаїв щодо статусу Тайваню вплинула на стратегії та підходи США, Китаю та Тайваню до вирішення тайванського питання. Після закінчення другої світової війни політичні еліти США вели політику стримування та протистояння комунізму,

за таких умов Китай був визначений США як сателіт СРСР, що нав'язує ідеологію комунізму. У зв'язку з різними подіями, що відбувалися з Китаєм, а саме від Китаю залежали відносини США та Китаю, Тайвань мав значну військову та політичну підтримку США. Так було до того часу як Китай став занадто впливовий на міжнародній арені, щоб не бути присутній у ній, а саме в ООН. Китай, замінивши Тайвань у ООН, змінив стратегію США щодо Тайваню, що призвело до зменшення рівня політичної та військової підтримки США Тайваню. Баланс сил змінився знову після подій на площі Тяньаньмень у 1989 році. Саме тоді політичні еліти США запровадили відповідні санкції за порушення прав людини та призупинили розвиток військових відносин з Китаєм. Починаючи з 1990-их років політичні еліти Тайваню взяли курс на демократизацію, в той час як політичні еліти Китаю надали перевагу авторитаризму. Таким чином ідеологічний розкол двох Китаїв зумовив підтримку США Тайваню, хоч і на неофіційному рівні, адже відомо, що демократичним політичним режимам легше між собою домовитися ніж демократичному та недемократичному.

РОЗДІЛ II. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ АСИМЕТРИЧНИХ ВІДНОСИН

2.1 Теоретичні засади «дилеми безпеки»

У цьому розділі буде розглянута дилема безпеки через призму конкуруючих теорій наступального та оборонного реалізму. Це дозволить розкрити та проаналізувати можливості цієї концепції, котрі можна буде застосувати до політики Китаю стосовно США та Тайваню та пояснити їх наглядно у наступних розділах.

Вперше дилему безпеки описав Джон Герц в 1951 році у своїй книзі «Політичний реалізм і політичний ідеалізм»³⁹ і назвав це «структурним поняттям, у якому спроби держав задовольнити свої потреби в безпеці, незалежно від наміру, призводять до зростання незахищеності для інших, оскільки кожна інтерпретує свої власні заходи як оборонні, а заходи інших як потенційно загрозливі».

На думку теоретика Ренделла Швеллера⁴⁰, якщо не брати до уваги ядерну зброю, є два ключових аспекти дилеми безпеки. Перший – дилема безпеки стосується лише тієї держави, що шукає безпеку, незалежно від того, чи може вона сигналізувати про свої наміри. Якщо держави озброюються через наявність фактичного або реального агресора, а не через уявні конфлікти інтересів між ними, що не пов'язані з безпекою, тоді дилеми щодо безпеки не існує. Коли існує справжній агресор або конфлікт інтересів, що не пов'язаний із безпекою, спостережуване взаємне збільшення озброєнь і ворожнечі є лише відображенням основного та непримиренного конфлікту, а не його причиною. Ці ситуації пояснюються теоріями балансу сил і стримування, а не дилемою безпеки. Ця умова створює відкрите питання:

³⁹ John H. Herz. Political realism and political idealism, a study in theories and realities. University of Chicago Press, 1951.

⁴⁰ Randall Schweller. The logic and illogic of the security dilemma and contemporary realism: a response to Wagner's critique. International Theory, Vol.2, pt.2, pp. 288–305. DOI:10.1017/S1752971910000096, (дата звернення:12.02.2023).

якщо всі держави мають прагнути до миру, то як між ними може виникнути структура виграшу дилеми в'язня? Для кращого розуміння потрібно пояснити що таке дилема в'язня. У теорії ігор дилема в'язня – це гра з ненульовою сумою, в якій гравці прагнуть одержати вигоду, співпрацюючи або конкуруючи один з одним. Як у всій теорії ігор, передбачається, що гравець максимізує свій власний виграш, не піклуючись про вигоду інших. Повертаючись до попереднього питання: чому хтось із держав надає перевагу відмові від співпраці перед відмовою від політики нарощування військового потенціалу? Причина полягає в тому, що за певних умов вони не можуть повідомити про свої справжні наміри як держави, що прагнуть забезпечити лише власну безпеку, і зовнішнє середовище настільки жахливе, що вони змушені припускати одне про одного найгірше, тому що неправильне припущення може означати гру з нулевою сумою. Відповідно до вищезазначеного, навіть, незважаючи на те, що держави прагнуть забезпечити власну державу, вони можуть надати перевагу відмові від співпраці замість того, щоб роззброюватися першими. У такому випадку, таких держав може врятувати лише ймовірність того, що інша сторона справді не шукає безпеки, що не дає жодних гарантій. Іншими словами, дилема безпеки передбачає певний страх, що існують агресивно налаштовані держави, так само як і те, що існують держави, що налаштовані на діалог. Саме це неправильне уявлення серед держав про те, що існує позитивна ймовірність того, що деякі з них можуть бути агресивними акторами, є причиною дилеми безпеки. Як зазначає Ренделл Швеллер: «По суті, дилема безпеки ґрунтується на припущенні, що деякі держави неправильно сприймаються як такі, що зараз приховують агресивні плани, або що вони можуть стати агресивними в майбутньому». Друга логіка є складнішою: дилема безпеки стає дилемою в'язня тоді і, лише тоді, коли сторона нападу має перевагу та не відрізняється від захисту. У будь-який інший час дилема безпеки – це «полювання на оленя» а, отже, взагалі не є дилемою. Таким чином дилема безпеки не існує коли одна з держав є агресором.

Цей приклад дещо нагадує ідею гри доларового аукціону в теорії ігор, котру запропонував Мартін Шубік⁴¹. У даній грі два агенти починають робити ставки, щоб виграти доларову купюру, виграє найвища ставка але в кінці обидва повинні заплатити свою останню ставку. У якийсь момент ставка перевищить 1 долар, але залучені гравці продовжуватимуть ставки до такої міри, що їхні власні економічні можливості накладають обмеження.

У випадку доларового аукціону, якщо агент А припиняє ставку на 1 долар, він програє своєму опоненту і платить 1 долар. У випадку гонки озброєнь, якщо США зупиняться, тоді СРСР виграє, при цьому США все ще витратить час і ресурси, щоб бодай наздогнати СРСР. Тому, якщо подивитися на подібність визначень, а також на конкретні приклади, можна переконатися, що теорія ігор, математична та раціональна концепція, схожа на дилему безпеки, а отже, дилема безпеки також є раціональною.

Дослідник Олександр Вендт⁴² стверджує, що дилеми безпеки «не обумовлені анархією чи природою, а є соціальною структурою, що складається з інтерсуб'єктивного розуміння, в якому держави настільки недовірливі, що роблять найгірші припущення щодо намірів один одного». Для Емануїла Канта, якого можна вважати одним із засновників ліберальних теорій, вирішенням дилеми безпеки може стати лише поступове роззброєння в довгостроковій перспективі. Проте домовленості можуть бути досягнені і реалізовані в повній мірі лише в межах демократичних держав.

Історик Едвард Х'юлет Карр⁴³ простежив проблему безпеки щодо неминучих конфліктів інтересів, які виникають між державами, що володіють різними ресурсами, економічними системами та політичними режимами. На думку науковця в світі одразу після закінчення другої світової

⁴¹ Martin Shubik. Game Theory in the Social Sciences: Concepts and Solutions, p.291. URL:<https://bit.ly/3dY7cMQ>, (дата звернення: 21.05.2022).

⁴² Alexandr Wendt. Anarchy is what States Make of it: The Social Construction of Power Politics, International Organization, Vol. 46, No. 2, 1992.

⁴³ Edward Hallett Carr. The Twenty Years' Crisis, 1919–1939. URL:<https://bit.ly/3e0BBda>, (дата звернення: 21.05.2022).

війни існувала ідеалістична віра в те, що міжнародне право, глобальна думка або інститути, такі як Ліга Націй, можуть ефективно вирішувати конфлікти та небезпеку між державами. Для Карра відсутність ефективною центральною влади дозволяла політиці сили продовжувати нарощувати військовий потенціал і робила всі держави потенційно вразливими для агресії інших держав.

На думку Баррі Позена⁴⁴ дилема безпеки стає особливо гострою, коли дотримуються дві умови. По-перше, коли наступальні та оборонні військові сили більш-менш ідентичні, держави не можуть сигналізувати про свій оборонний намір чи наступальний намір. Для проявлення збройної агресії можуть використовуватися будь-які наявні сили. Наприклад, багато хто вважає бронетехніку найкращим засобом захисту від нападу бронетехніки. Однак, оскільки броня має велику кількість потенційних наступальних станів, тому споряджені не можуть розрізнити наміри один одного. У такому разі держави припускають найгірший потенційний сценарій розвитку подій.

Друга умова виникає з ефективності наступального потенціалу проти захисного. Якщо наступальні операції ефективніші за оборонні, держави виберуть наступ, якщо хочуть вижити. Це може заохочувати превентивну війну у випадку політичної кризи, оскільки уявна перевага наступу створює стимули завдати удару першим, коли війна здається ймовірною. Крім того, у ситуації, коли наступальний потенціал є сильним, скромна чисельна перевага, як видається, забезпечить значно більші шанси на військовий успіх. Таким чином, наступальна перевага може спричинити превентивну війну, якщо одна з держав досягне військової переваги, хоч би вона й була б швидкоплинною.

У теорії та на практиці дилема безпеки різниться за своєю інтенсивністю залежно від того, чи сприяють найсучасніші військові

⁴⁴ Barry Ross Posen. The Security Dilemma and Ethnic Conflict. Survival, 1993. URL:<http://www.rochelleterman.com/ir/sites/default/files/posen-1993.pdf>, (дата звернення: 14.02.2023).

технології наступу чи обороні. Те, як суб'єкт сприймає «нормальний порядок денний» щодо інтенсивності дилеми безпеки, справедливо чи неправильно, може доволі сильно відрізнятись від того, що інший суб'єкт сприймає за нормальний порядок денний. Так, буває важко розмежувати наступальний та оборонний реалізм у межах дилеми безпеки. Дослідники, що є прихильниками наступального реалізму Рендалл Швеллер, Джон Міршаймер та Фарід Закарія у своїх працях наголошують, що великі держави є головними акторами у світовій політиці, а міжнародна система анархічна, що держави мають різний наступальний військовий потенціал, ніколи не можуть бути впевнені в намірах інших держав а головною метою держави є виживання. У таких умовах держави є раціональними суб'єктами, здатними виробити правильні стратегії, які максимізують їхні шанси на виживання. У рамках наступального реалізму науковці розглядають дилему безпеки як легку або помірну за інтенсивністю, так що безпека є відносно достатньою за нормальних умов і може бути спільною для держав, які прагнуть безпеки. Таким чином, ідея про те, що безпеку можна підвищити шляхом експансії, є міфом. Стратегії завоювання, незалежно від того, мотивовані вони жадібністю до впливу, нових територій чи виживанням, зрештою приводять до поразки, оскільки вони провокують потужні контркоаліції, які після перемоги у конфліктах з агресором позбавляють бажання потенційних агресорів намагатися здійснити напад на іншу державу.

Навпаки, прихильники наступального реалізму намагаються зобразити світ, у якому дилема безпеки завжди є гострою або загрожує стати такою. У цьому світі безпека завжди є в дефіциті і держави ніколи не можуть мати достатньо військової могутності або впливу, оскільки всі великі держави володіють певними наступальними можливостями, оскільки наміри за своєю суттю невідомі та можуть змінюватися, і тому що держави ніколи не можуть знати, хто буде їх противником, скільки буде противників та наскільки сильний будуть їхні майбутні суперники. Ці невизначеності та конкурентний

характер міжнародної політики змушують держави, навіть ті, хто суцільно шукають безпеки, діяти як держави-ревізіоністи, збільшуючи свою силу, доки вони не досягнуть певної міри гегемонії. Таким чином, завоювання є важливою діяльністю великих держав, яка приносить щедрі винагороди, якщо не виконується необачно.

Дослідник Джефрі Таліаферро⁴⁵, котрий є прихильником оборонного реалізму стверджує, що оборонний реалізм ставить під сумнів уявлення про те, що дилема безпеки завжди породжує інтенсивний конфлікт. Проте науковець Кенет Уолтс вважає, що анархія та потреба виживання часто змушують держави відмовлятися від взаємовигідної співпраці. Як мінімум, співробітництво є складним, тому що держави чутливі до того, як це впливає на їхні поточні та майбутні відносні можливості. Співпраця часто виявляється неможливою, особливо в сфері безпеки, оскільки держави мають усі стимули зберегти перевагу над своїми конкурентами. Деякі образливі реалісти йдуть далі, стверджуючи, що співпраця може поставити під загрозу виживання держави. В той же час дослідник Джон Міршаймер⁴⁶ стверджує, що анархія залишає мало місця для довіри, оскільки «держава може бути не в змозі відновитися, якщо її довіру зраджено». Джефрі Таліаферро, як прихильник оборонного реалізму вважає ці аргументи неповними. Таким чином співпраця є значним ризиком, але в той же час є конкурентною. Держави не можуть бути впевнені в результатах гонки озброєнь чи війни заздалегідь, і програш у такому змаганні може поставити під загрозу безпеку держави. Теорія балансу сил Кенета Уолтса та наступальний реалізм Міршаймера наголошують на тому, що держави оцінювали ризики співпраці та конкуренції, але самі дослідники не пояснюють варіації конкурентної чи кооперативної поведінки. Це має наслідки як для зовнішньої політики двох держав щодо самих себе, так і для міжнародних відносин в цілому.

⁴⁵ Jeffrey W. Taliaferro. Security Seeking under Anarchy: Defensive Realism Revisited. *International Security*, Vol.25, pt.3, pp.128–161. DOI:10.2307/2626708, (дата звернення: 12.02.2023).

⁴⁶ John J. Mearsheimer. Reckless States and Realism. *International Relations*, Vol.23, pt.2, pp. 241-254, 2009. DOI: 10.1177/0047117809104637, (дата звернення: 13.02.2023).

На думку Джона Міршаймера, держави повинні постійно турбуватися про своє виживання, оскільки потенційні суперники можуть спробувати усунути їх у будь-який момент. Він стверджує: «Держави діють як у міжнародному політичному середовищі, так і в міжнародному економічному середовищі, і перше домінує над другим у випадках, коли вони вступають у конфлікт». Це означає, що держави будуть значно знижувати майбутнє, віддаючи перевагу короткостроковій військовій готовності над довгостроковими цілями, такими як економічне процвітання, коли і якщо ці дві цілі суперечать.

Зважаючи на різні думки щодо оборонного та наступального реалізму було б доцільно пояснити наступні аспекти. По-перше, результатом даної теоретичної дискусії є політичні наслідки на міжнародній арені. Оборонний реалізм припускає, що за певних умов пари недемократичних держав можуть уникнути війни, держави можуть брати участь у взаємовигідній співпраці без допомоги міжнародних інституцій, а норми, що забороняють розробку та використання зброї масового знищення, є в основному вмотивованими. Крім того, наступальний і оборонний реалізм породжують радикально різні концепції військової доктрини, зовнішньоекономічної політики, військового втручання та врегулювання криз. По-друге, дебати між прихильниками оборонного та наступального реалізму сприяють теоретичному прогресу у вивченні міжнародної політики. Розробляючи та перевіряючи теорії, засновані на одних і тих же основних припущеннях, дослідники можуть легше ідентифікувати конкуруючі гіпотези, уточнювати умови для теорій і відкривати нові факти та закономірності.

На відміну від прихильників оборонного реалізму, прихильники наступального реалізму зображують нормальну міжнародну політику як гостру безпекову дилему, яка породжує потужні превентивні стимули та спіралеподібну гонку озброєнь. Хорошим прикладом може слугувати всім відома ситуація з пороховою бочкою, коли будь-яка іскра непорозуміння між

державами може вибухнути війною. Дилема безпеки є найбільш гострою, коли напад має перевагу і його неможливо відрізнити від захисту. Саме тут неможливість повідомити про власні доброзичливі наміри в поєднанні з приголомшливими витратами на помилкові припущення про наміри та майбутні дії інших пояснює, як невизначеність через дилему безпеки може призвести до агресивної поведінки та превентивних війн, яких ніхто не хоче. Такі умови породжують «взаємний страх несподіваного нападу» та інші превентивні стимули, які змушують усі держави діяти як агресори та допускати найгірше з інших.

Такий страх взаємного нападу був за часи холодної війни. У свою чергу такий класик політичної науки як Роберт Джервіс⁴⁷ наводив приклад холодної війни між західним і східним блоком, хоча деякі вчені ставлять під сумнів, чи дійсно це була дилема безпеки. Тим не менш, обидві сторони намагалися забезпечити безпеку за допомогою збільшення свого військового потенціалу. Хоч вони могли бути реалізовані лише для оборонного використання, супротивник розглядав їх як загрозу, що призвело до ескалації і, як наслідок, до добре відомої гонки озброєнь. Це призвело до циклу, в якому обидві держави створювали все більше і більше зброї, оскільки, хоча обидві сторони мали достатньо ядерної енергії, щоб знищити іншу, навіть після першого удару, зупинитися в будь-який момент означало б втратити свої початкові амбіції.

Після закінчення «холодної війни» біполярний світ перестав існувати, багато хто висловлював думку, що такі принципи, як дилема безпеки, більше не актуальні. Однак з плином часу можна зрозуміти, що дилема безпеки нікуди не ділась, потрібно лише подивитися на Близький Схід, щоб побачити дилему безпеки в дії, звернути увагу на Ізраїль і розповсюдження ним ядерної зброї. Ізраїль прямо не вказує, що створив ядерну зброю але

⁴⁷ Robert Jervis, Cooperation Under the Security Dilemma, World Politics, January 1978, Vol. 30, №2, (дата звернення: 14.02.2023).

позиціонує свою політику щодо захисту територій, які вважає своїми, що Ізраїль буде застосовувати всі наявні засоби, оскільки країна відчувають загрозу з боку мусульманських сил у регіоні, які прагнуть її знищити. У свою чергу, мусульманські країни бачать це накопичення потужної зброї, відчувають загрозу та намагаються зрівняти Ізраїль у гонці озброєнь, а такі країни, як Іран, також почали звертатися до ядерної енергетики. Весь регіон нестабільний через нарощування оборони з усіх боків, які сприймаються як загроза. Завдяки цьому ми бачимо, що дилема безпеки є головним керуючим принципом навіть у сучасному світі.

Варто зазначити, що дилеми безпеки не є безпомилковою, і тому концепції самої дилеми безпеки породжують заперечення та неоднозначність. Досить значна кількість публіцистів закликають до таких пактів, як Договір про нерозповсюдження ядерної зброї, які обмежують нарощування озброєнь і демонструють співпрацю країн для припинення гонки озброєнь, що зменшує ризик підвищення ескалації. Важливим чинником є те, що діють інші принципи, такі як турбота про гуманітарні питання. Крім того, ці договори усувають відчуття загрози, яке викликається нарощуванням озброєнь, оскільки невизначеність є великою причиною цієї передбачуваної загрози.

Проблемна логіка полягає в тому, що мова йде не тільки про те, щоб мати достатньо влади для забезпечення безпеки через збільшення військового потенціалу, але й про перемогу чи хоча б збереження статус-кво. Якби хтось із суперників зупинився, то виграв би інший, а той, хто все одно зупинився, повинен був би заплатити за вже проведені дії. Тому обидва гравці застрягли й змушені перемагати інших, щоб запобігти величезній втраті безпеки.

Таким чином дилема безпеки дійсно є дилемою, оскільки держави не можуть гарантувати свою безпеку шляхом одностороннього роззброєння або повторних поступок супротивнику. Навіть якщо припустити, що одна з

держав піде на поступки іншій, сподіваючись на розуміння іншої держави, – це не гарантує безпеку державі, що перша пішла на поступки, адже інша держава може проігнорувати такі сигнали іншої держави, котру вважає потенційним ворогом або більше – не тільки продовжити гонку озброєння а й залучити нові ресурси задля посилення військової могутності. Такі дії політичні еліти держави, що продовжує нарощувати свою військову перевагу, можуть розцінювати як можливість гарантувати безпеку власній державі, також вони можуть розцінювати дії іншої держави як шанс для досягнення цілей власної держави напавши першою ігноруючи життя, здоров'я та цілісність своїх громадян переслідуючи інтереси тільки держави в надії отримати непереборну перевагу та захистити себе назавжди. До таких дій будуть схильні держави, де цінність людини досить низька, як правило це держави з недемократичними політичними режимами. До того ж, якщо вірити Олександру Вендту, дилема безпеки – соціальне явище, що базується на страхах громадян цих держав, що роблять найгірші припущення щодо намірів один одного. Саме тому важко задовольнити інтереси двох потенційних держав-ворогів. З цієї причини першочергова мета держав – максимізувати власну безпеку. Проте багато дій, зроблених для досягнення цієї мети, таких як закупівля зброї та розробка нових військових технологій, обов'язково знизять безпеку інших держав. Зниження безпеки інших держав автоматично не створює дилеми безпеки але інші держави, як правило, наслідують їх приклад, якщо одна з держав озброїться. Вони не мають впевненості, чи використає озброєна держава свій збільшений військовий потенціал для нападу в майбутньому. Якщо вони виберуть перший варіант, результатом може стати так звана «дилема безпеки», в якій дві або більше держави пов'язані в гонці озброєнь, причому кожна держава реагує на збільшення закупівлі зброї та витрат на оборону іншою державою та намагається озброюватися все сильніше. Така ситуація може призвести до війни в довгостроковій перспективі. Саме тому аналіз економічних, військових і, особливо, політичних чинників допоможе найкраще зрозуміти

реальний порядок денний Китаю щодо Тайваню через призму дилему безпеки в контексті наступального реалізму.

Таким чином, концепція наступального реалізму дає підстави припустити, що Китай має сильні та структурно обумовлені стимули зменшувати вплив інших великих держав (особливо суперницьких) у своєму рідному регіоні, і що ці стимули можуть спонукати Китай діяти застосовуючи як *hard power* так і *soft power* по відношенню до своїх сусідів, залежно від готовності останніх пристосуватися до зростання Китаю та/або триматися на обережній дистанції від зовнішніх сил.

2.2 Відносини між КНР та КР крізь призму дилеми безпеки

На початку варто зазначити, що Китай, починаючи з 1978 року, після встановлення дипломатичних відносин з США, намагався вирішити проблему так званої «китайської загрози». Поширюючи свою економічну експансію на міжнародній арені Китай ставав все могутнішим. Так, план «мирного піднесення Китаю» була задумана політичними елітами Китаю як спосіб позбавлення від занепокоєння заходу. Згідно з цією теорією «мирного піднесення Китаю», американо-китайські відносини спиралися на конструктивний діалог і тісну співпрацю. Як зазначає польський дослідник Адам Арішкевич⁴⁸ «У 2009 році Китай відмовився від хитрої та розумної моделі зовнішньої політики Ден Сяопіна, згідно з якою він не викликав занепокоєння серед держав Південної Азії своєю зростаючою економічною та військовою могутністю». Після 2009 року Китай почав реалізовувати більш наполегливу, агресивну та, навіть, войовничу політику, що вкладається в інтерпретацію наступального реалізму Міршаймера, як наслідок, після 2012 року відносини Китаю з сусідніми державами суттєво погіршилися. Відчуваючи свій політичний та економічний вплив з 2020-го року Китай та Індія вступили в сутички за спірні території вздовж китайсько-

⁴⁸ Adam Araszkiwicz. The concept of China's peaceful rise and offensive realism. *Przegląd Strategiczny*, Issue 14, 1.17.2021. URL: <http://studiastrategiczne.amu.edu.pl/wp-content/uploads/2021/12/ps-2021-16.pdf>, (дата звернення: 19.02.2023).

індійського кордону, які називаються «лінією фактичного контролю». Як зазначає індійська дослідниця Амріта Джаш⁴⁹ після зіткнення Китаю та Індії в долині Галван, у 2020 році було проведено 16 раундів переговорів на рівні командування корпусами між армією Індії та народно-визвольною армією Китаю (далі НВАК). Це призвело до розведення сил і створення «буферних зон» у п'яти відповідних районах. Обидві сторони зайняли тверду військову позицію та використовували жорстку риторику щодо своїх відповідних претензій, територіальна суперечка продовжувала залишатися нерозв'язною. Це ще більше підвищило ставки, що ускладнило пошук компромісу. Зазначені конфлікти були найжорстокішими військовими зіткненнями між Китаєм і Індією за останні п'ятдесят років. Крім того, зовнішня політика Китаю, яка посилюється під керівництвом Сі Цзіньпіна, спричинила територіальні конфлікти майже з усіма його сусідами. Крім того, Китай має тривалі територіальні суперечки з Брунеєм, Малайзією, Філіппінами, Тайванем і В'єтнамом щодо островів Спратлі, архіпелагу в Південно-Китайському морі та Парасельських островів.

Китай, як держава, що має значні ресурси та вплив все ще прагне встановити суверенітет над Тайванем, для цього політичні еліти Китаю використовують різні важелі впливу як на Тайвань, так і на США. Ще з 1949 року Китай декларує свою політику «єдиного Китаю по обидва береги тайванської протоки». Відповідна політична воля задокументована у Білій книзі Державної ради щодо політики щодо Тайваню⁵⁰, де вказано: «Тайванське питання виникло внаслідок слабкості та хаосу в нашій країні, і воно буде вирішене, коли національне відродження стане реальністю». У такий спосіб Китай заявляє про свої претензії на суверенітет над Тайванем.

⁴⁹ Amrita Jash. India-China Boundary Dispute: Progress on Disengagement, but De-escalation Remains Far-fetched. The Institute Internazionali, 25.10.2023. URL: <https://www.iai.it/en/pubblicazioni/india-china-boundary-dispute>, (дата звернення: 19.02.2023).

⁵⁰ The Taiwan Question and China's Reunification in the New Era. White Paper. The State Council Information Office The People's Republic of China, 10.08.2022. URL: http://english.scio.gov.cn/whitepapers/2022-08/10/content_78365819_3.htm, (дата звернення: 13.02.2023).

Політичні еліти Китаю посилаються на резолюцію 2758, прийнятою Генеральною Асамблеєю ООН у 1971 році, згідно з якою КНР була відновлена у всіх її правах а представників її уряду визнано єдиними законними представниками Китаю в ООН. Окрім того було прийнято рішення негайно вигнати представників Чан Кай-Ші з місця, яке вони згідно з новоприйнятою резолюцією незаконно займали в ООН і в усіх пов'язаних з нею організаціях. На думку політичних еліт Китаю дана резолюція раз і назавжди врегулювала політичні, правові та процедурні питання представництва Китаю в ООН і охоплювала всю країну, включаючи Тайвань. У ньому також зазначено, що Китай має одне місце в ООН, тому не існує таких понять, як «два Китаї» або «один Китай, один Тайвань». Таким чином резолюція 2758 є документом, що втілює принцип одного Китаю, юридична сила якого була визнана в усьому світі.

Міжнародні актори усвідомлювали, що не можуть більше ігнорувати зростаючу силу Китаю, тож рішення щодо прийому Китаю в склад ООН було лиш питанням часу. Свою позицію стосовно Тайваню політичні еліти Китаю підтримують аргументами щодо кількості дипломатичних відносин, що були встановлені іншими країнами з Китаєм. Так, станом на 2023 рік 181 країна встановила дипломатичні відносини з Китаєм на основі принципу одного Китаю, визнаючи при цьому суверенітет останнього на всій території, яку він вважає своєю. Важливо зауважити, що США спільним з Китаєм комюніке 1978 року визнали уряд КНР як єдиний законний уряд Китаю. Проте у даному документі зазначено, що США підтримуватимуть культурні, комерційні та інші неофіційні відносини з «людьми Тайваню». Більше того 1982 року була прийнята Конституція КНР, де було вказано: «Тайвань є частиною священної території Китайської Народної Республіки. Це непорушний обов'язок всього китайського народу, включаючи наших співвітчизників на Тайвані, виконати велике завдання щодо возз'єднання батьківщини».

Досить неоднозначним але резонансним став «Консенсус» 1992 року між Китаєм та Тайванем. Ця зустріч передбачала визнання обома сторонами єдності Китаю але при цьому під єдиним Китаєм кожна зі сторін вбачала свою власну інтерпретацію. Проте для того щоб освіжити світові пам'ять про претензії Китаю на суверенітет над Тайванем у Китаї в 2005 році вийшов Закон про заборону сецесії, в якому було закріплені наступне положення: «У світі існує лише один Китай. І материкова частина Китаю і Тайвань належать одному Китаю. Суверенітет і територіальна цілісність Китаю не допускають поділу. Захист суверенітету та територіальної цілісності Китаю є спільним обов'язком усіх китайців, у тому числі співвітчизників Тайваню. Тайвань є частиною Китаю. Держава (КНР) ніколи не дозволить сепаратистським силам «незалежності Тайваню» змусити Тайвань відокремитися від Китаю під будь-яким ім'ям чи будь-яким способом».

Як пишуть автори видання The Economist⁵¹ політичні еліти Китаю наголошують, що встановлення суверенітету Китаю над Тайванем покладе край приниженню XIX-го століття, коли занепадаюча Китайська імперія втратила певні частини своєї території. Встановлення суверенітету над Тайванем допоможе загоїти шрами, залишені японською окупацією острова з 1895 по 1945 роки та відновити велич Китаю. Перш за все, це ознаменує остаточну перемогу в громадянській війні, яка залишилася незавершеною з 1949 року, коли Чан Кай-Ші, будучи лідером переможеної націоналістичної партії привів мільйони військових і біженців у вигнання на Тайвані. У всіх є розуміння, що якщо Сі Цзіньпін як лідер Китаю колись очолить парад перемоги в столиці Тайваню – Тайбеї, це ознаменує його сходження в пантеон безсмертних правителів Китаю, поряд з Мао Цзедуном і великими імператорами-об'єднувачами земель. Для цього Сі Цзіньпін буде використовувати декілька ключових елементів впливу, котрі взаємопов'язані

⁵¹ The world divided, China has chilling plans for governing Taiwan. The Economist, 10.10.2022. URL:<https://www.economist.com/special-report/2022/10/10/china-has-chilling-plans-for-governing-taiwan>, (дата звернення: 13.02.2023).

між собою, для того щоб змінити баланс сил на користь Китаю, серед них: політичний, військовий та економічний чинники адже саме ці чинники мають найбільший вплив на формування суспільно-політичної думки населення Тайваню та Китаю щодо Китаю та дій його політичної еліти.

Політичні чинники

Амбіції Сі Дзінпіня як лідера Китаю

У жовтні 2022 року з'їзд КПК схвалила поправки до своєї конституції, включаючи «Два встановлення» та «Дві гарантії», спрямовані на закріплення Сі Дзінпіня як ядра партії, а його політичну думку – як її ідеології. Відповідно до списку перепризначених делегатів прем'єр-міністр Лі Кецянь мав піти з політики разом з кількома іншими високопоставленими політичними елітами. Це означає, що їх виключення є показником того, що в наступному постійному комітеті політбюро будуть переважати прихильники політики Сі Дзінпіня, а його влада буде ще більше зміцнюватися. Хорошим прикладом може слугувати демонстрація сили Сі Дзінпіня перед політичними елітами, а саме виведення колишнього президента Китаю Ху Цзіньтао зі з'їзду КПК, на якому переобрали Сі Дзінпіня генеральним секретарем ЦК КПК, тобто лідером Китаю. У зв'язку зі збільшенням політичної ваги Сі Дзінпіня породжуються сумніви щодо збереження Китаєм й так слабких демократичних цінностей. Аналіз динаміки політичних та громадянських свобод Китаю дозволить зрозуміти в якому напрямку рухається Китай, як це буде впливати на настрої громадян у Китаї, в тому числі й протестні стосовно встановлення суверенітету Китаєм над Тайванем.

Спроби Китаю ізолювати Тайвань на міжнародній арені

Беручи за відлік 1971 рік, саме тоді Китай ввійшов в склад ООН а Тайвань був виключений з цієї організації, можна зрозуміти, що Китай вперше заявив про свої територіальні претензії на Тайвань на міжнародній політичній арені і з того часу не залишає спроб тим чи іншим чином тиснути

на Тайвань та інших політичних акторів, що співпрацюють з Тайванем або мають такі прагнення. Китай все частіше використовує «hard power» задля просування своїх інтересів у Тихоокеанському регіоні цим самим збільшуючи свій вплив в цьому регіоні та примушуючи держави, що знаходяться в цьому регіоні, визнати концепцію «єдиного Китаю» відмовившись при цьому від будь-яких відносин з Тайванем. У ситуаціях, де Китай має менше можливостей для врегулювання тогочасного іншого рішення китайські політичні еліти використовують поняття червоних ліній, котрі не варто перетинати. Дослідження цього питання дозволить зрозуміти чи зможе Тайвань стати політично менш залежним від Китаю на міжнародній політичній арені.

Демократизація Тайваню

Протестні акції в Гонг-Конзі 2019 року показали, що рівень політичних свобод Китаю та Тайваню є різним адже Тайвань на відміну від Китаю зміг стати на шлях демократизації в той час як Китай стає все більш авторитарним і це лиш посилює розрив між населенням Китаю та Тайваню адже отримавши свободу жодна свідома людина ніколи від неї не зможе відмовитися. Китай в свою чергу намагається просувати свої інтереси в Тайвані використовуючи дезінформацію та підкуп політичних еліт. При таких умовах аналіз культури, поглядів, ідентичності, політичної культури тайванців та демократизації Тайваню дозволить зрозуміти чи змінилися у Тайванців погляди стосовно Китаю та чи є вплив Китаю на сприйняття тайванцями відносин Тайваню та Китаю значним.

Ризик втрати репутації «мирного Китаю»

Навіть якщо Китай виключає встановлення суверенітету над Тайванем мирним шляхом, ризики, що виникнуть при реалізації силового шляху будуть дуже високі. Немає жодних гарантій успіху Китаю у разі якщо він все ж таки спробує встановити суверенітет над Тайванем військовим шляхом, навіть без

прямого втручання США у вирішення конфлікту. Китай не вів масштабну війну протягом 43 років, починаючи з невдалого вторгнення у В'єтнам у 1979 році. У випадку спроби реалізації силового методу встановлення суверенітету Китаю над Тайванем репутація Китаю як мирної держави, яку він просуває на міжнародній арені, буде просто знищена. Більше того ризики збільшуються після російсько-української війни. Передові демократії змогли консолідувати свої зусилля та напрацювати колективну політику для протидії Російській Федерації як державі-агресору до тих пір поки її можливості ведення війни не вичерпаються. Проте у зв'язку з тим, що Україна ще не здобула перемогу у російсько-українській війні питання встановлення миру може мати різні інтерпретації, від яких залежить умови існування держави-агресора після війни. Таким чином дослідження різних сценаріїв закінчення російсько-української війни дасть змогу зрозуміти можливі перспективи встановлення миру між державами-учасницями війни у сучасному світі та оцінити на скільки подібні перспективи будуть прийнятні для Китаю.

Військові чинники

Збільшення військового потенціалу Китаю

Баланс між інвестиціями у економіку та вогневою потужністю постійно змінюється. У 2017 році президент Китаю Сі Цзіньпін оголосив про амбітну програму військової модернізації⁵², що триватиме до 2049 року. Згідно з планами політичної еліти Китаю до 2020 року відбулася механізація НВАК і прогрес в «інформатизації» – інтеграції інформаційних та комунікаційних технологій; до 2027 року має відбутися збільшення та професіоналізація армії; до 2035 року – повна модернізація та «інтелектуалізація», інтеграція штучного інтелекту та автономії в командування та управління НВАК, а до середини 21 століття – здатність воювати та перемагати у війнах. Ці реформи

⁵² Meia Nouwens. China's Military Modernisation: Will the People's Liberation Army complete its reforms? International Institute of Strategic Studies, 7.12.2022. URL:<https://bit.ly/3xGohBj>, (дата звернення: 19.02.2023).

політичні еліти Китаю планують реалізувати в усіх видах збройних сил НВАК: армії, флоті, авіації, ракетних силах і силах стратегічної підтримки. Китай вже намагається просувати свої військові інтереси у різних країнах світу не зважаючи на те, що позиціонує себе як «мирний Китай». Претендуючи на світове лідерство Китай все більше намагається протистояти США у військовій сфері, оскільки останні роблять все більше зусилля задля поширення свого впливу в Тихоокеанському регіону та збереження статус-кво Тайваню. Китай у свою чергу намагається порушити цей баланс та шукає нові шляхи збільшення своєї військової могутності в Східно-Азійському та Тихо-океанському регіоні. Тож розкриття питання зміни балансу сил у військовій сфері в регіоні дасть змогу зрозуміти темпи зростання військового впливу Китаю та як США протидіють цьому.

Неприйнятна ціна для Китаю встановлення суверенітету Китаю над Тайванем військовим шляхом

Китай продовжує збільшувати витрати свого оборонного бюджету. У своїй щорічній доповіді⁵³ національному конгресу США міністерство оборони США представило статистичні дані бюджету оборони Китаю з 2012 по 2021 роки. Так, оборонний бюджет Китаю збільшився майже вдвічі за останні 10 років з 2012 по 2021 рік (додаток А). За ці роки оборонний бюджет Китаю жодного разу не зменшувався а лиш збільшувався на 7% щорічно. Більше того не зважаючи на різкий спад економічних можливостей Китаю під час розпалу пандемії у 2020 році витрати на оборонний бюджет Китаю лиш збільшилися. Проте великою проблемою залишається надійність цих даних адже як зазначає міністерство оборони США реальні військові витрати Китаю можуть бути набагато вищі від офіційно заявлених Китаєм. Це пов'язано з тим, що військові витрати Китаю важко підрахувати зважаючи на недостатню прозорість та відкритість процесів, пов'язаних з ВПК Китаю.

⁵³ 2022 China Military Power Report. U.S. Department of Defense, 2023. URL: <https://bit.ly/3Ne9ab1>, (дата звернення: 6.06.2023).

Такий зріст ВПК Китаю поки що не дозволяє Китаю конкурувати з США у військовій сфері, адже за даними Міністерства оборони США станом на 2021 рік оборонний бюджет Китаю склав 209 млрд. \$, що становило 1,3% від ВВП Китаю в той час як оборонний бюджет США склав 800,67 млрд. \$, що становило 3,43% від ВВП США. З іншого боку навіть такої різниці у витратах США та Китаю на оборонний бюджет може вистачити задля встановлення суверенітету Китаю над Тайванем. Аналіз цього чинника може внести ясність в розуміння чи зможе Китай станом на сьогодні встановити суверенітет на Тайвані військовим шляхом і за яку ціну.

Економічні чинники

Політика економічних санкцій Китаю стосовно Тайваню

Після візиту Ненсі Пелосі на Тайвань Китай ввів нові торговельні обмеження щодо Тайваню. Управління Китаю у справах Тайваню заявило, що Китай призупиняє імпорт грейпфрутів, лимонів, апельсинів та інших цитрусових, а також поясної риби та замороженої ставриди з Тайваню. В окремій заяві китайські митники заявили, що призупинення імпорту цитрусових фруктів є результатом боротьби зі шкідниками та надмірним рівнем пестицидів у продуктах. Окрім того аргументуючи нові обмеження щодо призупинення імпорту морепродуктів Китай посилався на профілактику щодо поширення COVID-19. Також міністерство торгівлі Китаю призупинило експорт природного піску на Тайвань, який є ключовим компонентом для виробництва напівпровідникових мікросхем, лідером якого є Тайвань, адже саме 90% передових мікросхем виробляється тайванською компанією TSMC (Taiwan Semiconductor Manufacturing Company). У відповідь офіційні особи Тайваню заявили, що припинення експорту піску з Китаю слабо впливатиме на виготовлення мікросхем Тайванем. Політика економічних обмежень не є щось новим для Китаю, адже заборони імпорту деяких тайваньських продуктів на тлі ескалації напруженості впроваджувалися й раніше. Так, 2021 року Китай заборонив імпорт ананасів з

Тайваню, деяких видів яблук посилаючись на «боротьбу зі шкідниками». У 2022 році він також заборонив імпорти групи з Тайваню, посилаючись на виявлення деяких заборонених препаратів. Так пандемія стала лише зручним фактором для реалізації санкційної політики Китаю щодо Тайваню. Тож полягає питання як санкційна політика Китаю стосовно Тайваню впливає на розвиток китайсько-тайванських економічних відносин.

Введення нищівних економічних санкцій міжнародною спільнотою стосовно Китаю за спробу встановити суверенітет над Тайванем військовим шляхом

Китайські політичні еліти, регулярно нагадують світу про Тайвань, вказуючи на те, що возз'єднання Тайваню є необхідним для національного розвитку Китаю, пов'язуючи це з возз'єднанням з іншими національними цілями такими як технологічної переваги в ключових сферах, оскільки Тайвань є лідером по виробництву електронних чіпів. Проте через вторгнення Китаю на Тайвань може наступити економічна рецесія у самому Китаї. Економіка Південного Китаю та Тайваню є тісно пов'язаними та можуть зазнати сильного спаду у зв'язку з веденням активних бойових дій. Тайвань має відомі технологічні фірми, що у свою чергу, мають плани «випаленої землі» для своїх фабрик у разі вторгнення Китаю на Тайвань. На прикладі повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну можна зрозуміти, що демократичний захід об'єднав свої зусилля проти Російської Федерації, в першу чергу економічні. Така позиція заходу викликала занепокоєння в Китаї, хоча масштабні санкції проти Китаю завдали б набагато більшої шкоди світовій економіці. Тож розгляд цього чинника дозволить зрозуміти як діятиме світ в економічному плані у разі спроби Китаю встановлення суверенітету над Тайванем силовим шляхом.

РОЗДІЛ III. ЙМОВІРНІСТЬ ВСТАНОВЛЕННЯ СУВЕРЕНІТЕТУ КИТАЮ НАД ТАЙВАНЕМ

3.1 Емпіричний аналіз чинників, що впливають на відносини КНР та КР

У зв'язку з тим, що Китай постійно повторює риторичку повернення Тайваню у «рідну гавань» можна зрозуміти, що політичні еліти Китаю мають свою стратегію щодо реалізації тайванського питання. Варто зауважити, що китайці як нація є досить далекоглядними та вибудовують свою політику озируючись на далекі перспективи у майбутньому. Розуміючи, що відповідь світу на встановлення суверенітету над Тайванем силою матиме комплексні наслідки для Китаю на міжнародній арені, політичні еліти Китаю намагаються тримати тайванське питання в постійному порядку денному, таким чином готуючи світову спільноту до різних можливих сценаріїв.

Аналіз політичних чинників

Амбіції Сі Дзінпіня як Лідера Китаю

Перебуваючи постійно при владі Сі Дзінпін змів оточити себе прихильниками а всіх інакомислячих виключити з політичної арени Китаю, що є доволі небезпечним у контексті розвитку країни, адже з часом проявляється втома від лідера а спроби лідера залишитися при владі призводять до централізації влади та знищення опозиції, що знижує рівень легітимності влади, до того ж підвищуються протестні настрої громадян. За даними проекту «Freedom House»⁵⁴ у 2017-му році показники демократії у Китаї сягали 15/100 можливих балів а станом на 2023 рік ці дані суттєво погіршилися та становлять 9/100 можливих балів. Це пов'язано з тим, що й так обмежені політичні права та свободи були ще більше придушені через кризу породженою глобальною пандемією. Політичні еліти Китаю зуміли скористатися новими умовами та використовували різні технології

⁵⁴ Freedom in the world, China. Freedom House, 2023. URL: <https://freedomhouse.org/country/china/freedom-world/2023>, (дата звернення: 6.06.2023).

спостереження за населенням під час пандемії включаючи додатки для відстеження та відеоспостереження за допомогою дронів, камер, роботів та смартфонів. Цифровий прогрес Китаю все більше сприяє створенню умов цифрового концтабору неселення адже кожен громадянин відслідковується як в приміщенні так і на вулиці. Технології розвинулися на стільки, що стало доступне розпізнавання обличчя та ідентифікація людей, що носять медичні маски. Окрім того мобільний додатки для відстежування стану власного здоров'я становили загрозу конфіденційності даних користувачів. Маючи дані про все свою населення політичні еліти Китаю мають важелі впливу на кожного громадянина Китаю, особливо якщо вони мають низький рейтинг або мають проблеми з використанням своїх смартфонів.

Ситуація з рівнем демократії в Китаї погіршилась ще більше у жовтні 2022 року коли Сі Дзінпін змів втриматися при владі та зміцнити свої позиції серед політичної еліти Китаю. Саме тоді, здавалося б формально, він отримав титул народного лідера, почесний знак, який офіційно не використовувався з часів Мао Цзедуна. На думку професора Стіва Цанга⁵⁵ отримання титулу Народного лідера поставить Сі Дзінпіня «в іншу лігу». Сам професор зазначив: «Він є верховним лідером Китаю через те, що він є лідером КПК, незалежно від того, чи є ця посада генеральним секретарем чи головою але народний лідер не може мати обмеження терміну перебування, і усунення його з такої посади є антинародним. Надання Сі титулу означало б, що Сі був недоторканим і, фактично, його шанували та ставилися як до напівбога. Це підняло б його як мінімум до позиції, порівнянної з Мао, як Великого Керманіча». Так, тепер ідеї Сі Дзінпіня є основою «нової ери» Китаю тому його твердження про те, що національне омолодження Китаю залежить від возз'єднання з Тайванем, може спонукати його спробувати досягти значного прогресу в «тайванському питанні», щоб ще більше зміцнити свій вплив та владу.

⁵⁵ Helen Davidson, Verna Yu. Xi Jinping tightens grip on power as China's Communist party elevates his status. The Guardian, 22.10.2022. URL: <https://bit.ly/3Xqdbeh>, (дата звернення: 14.02.2023).

Протягом декількох десятиліть політичні еліти Китаю створили певну систему ЗМІ, що мала на меті висвітлювати тільки позитивну діяльність політичних еліт і при цьому нівелювати їх непопулярні та провальні рішення. Китай більше покладається на прокитайську пропаганду та антизахідні меседжі, щоб відвернути внутрішню критику щодо невдач політики, наприклад щодо політики нульової терпимості до COVID-19, і зовнішню критику щодо проблем прав людини, особливо гостро стоїть питання щодо політики Китаю щодо уйгурів. Політичні еліти Китаю зараз перебувають у доволі скрутному положенні стосовно Тайваню, оскільки ще з минулого століття наголошували, що Тайвань є частиною Китаю, котру Китай так і не контролює. Протести під час пандемії COVID-19 показують, що у Китаї є активне громадянське суспільство, котре готове до спротиву та протестних акцій. Китайські продержавні ЗМІ, що пишуть доволі часто з елементами пропаганди, наголошують на тому, що Тайвань є частиною Китаю. Як зазначає публіцист Ві Кек Кун⁵⁶ коли Китай був єдиною імперією під керівництвом династії Цін та інших династій він був сильним, процвітаючим і престижним. Але коли він був роздроблений, то китайці страждали. Китай наполягає на возз'єднанні з Тайванем, оскільки нинішній статус є відхиленням від його нарративу про те, що національна єдність породжує національну велич. Як наслідок у китайців можуть проявитися націоналістичні мотиви до встановлення суверенітету над Тайванем методом сили, на що політичні еліти просто будуть вимушені реагувати та діяти жорсткіше щодо Тайваню. Це може призвести до нових торговельних обмежень Китаю або військових дій навколо Тайваню.

Китайські політичні еліти створили таку політичну реальність стосовно Тайваню від якої уже не можуть відмовитися. У 2023 році Адамом Ю. Лю та

⁵⁶ Wee Kek Koon. Why reunification with Taiwan is hard-wired into Chinese people's psyche? Post Magazine, 30.11.2022. URL:<https://bit.ly/3HYJk7d>, (дата звернення: 14.02.2023).

Сяоцзюнь Лі в *Journal of Contemporary China* було опубліковано опитування⁵⁷ думки китайців щодо встановлення суверенітету Китаєм над Тайванем. Згідно з результатами опитування 55% респондентів підтримувало розв'язання повномасштабної війни Китаю з Тайванем. Водночас популярними серед китайців виявилися інші варіанти, спрямовані на те, щоб змусити Тайвань погодитися на об'єднання з Китаєм серед них: ініціювання обмежених військових кампаній на околицях Тайваню 58%, використання економічних санкцій 57% і збереження статус-кво для збільшення економічної та військової потужності» до об'єднання 55%. Цікаво, що 22% респондентів відповіли, що їх влаштовує ситуація при якій обидві сторони зберегли б окремі політичні системи, «причому об'єднання не обов'язково є кінцевою точкою гри», порівняно з 71% респондентів, які відповіли, що це неприйнятно. Такі високі показники щодо спроб встановлення суверенітету Китаю над Тайваню або наближення таких умов можна пояснити націоналізмом китайців. При визначенні ступеню націоналізму, поставивши респондентам 5 запитань дослідники дійшли висновку, що високий рівень націоналізму в поєднанні з тиском з боку однолітків створив так званий «ефект посилення», який спонукав респондентів підтримувати більш агресивні варіанти та примушував респондентів, що мали помірковану позицію обирати більш радикальний варіант. Це дослідження також показало, що молоді китайці, як правило, більш націоналістичні та агресивні, а старші респонденти, як правило, віддають перевагу більш агресивним політичним виборам, таким як повномасштабна війна чи військовий примус. Дослідники також виявили, що привабливість агресивних варіантів була послаблена занепокоєнням респондентів щодо економічних і репутаційних втрат Китаю через застосування радикальних методів встановлення суверенітету Китаю над Тайванем та ймовірністю втручання США.

⁵⁷ Hayley Wong. Just over half of mainland Chinese people back full-scale war to take control of Taiwan, poll finds. *South China Morning Post*, 21.05.2023. URL: <https://bit.ly/3qvLZQI>, (дата звернення: 6.06.2023).

Таким чином зважаючи на високий рівень націоналізму та будучи обмеженим у часі Сі Дзінпінь, скоріше, всього буде діяти більш рішуче для того щоб довести, що країни з недемократичним політичним режимом розвиваються дедалі швидше просуваючи свої інтереси на міжнародній арені у економічній та соціально-політичній сфері. Проте не варто забувати, що країнам з демократичним політичним режимом легше знайти спільні точки дотику одна з одною ніж країнам з недемократичним політичним режимом. Основна причина полягає у тому, що у політичних еліт країн, де є недемократичний політичний режим, є певний страх втрати своєї легітимності через той чи інший вплив демократії. Демократія не має на меті певним чином обмежувати права та свободи задля збереження влади, в той час як це може бути небезпечним для недемократії. Налагодження суспільно-політичних та економічних відносин між демократією та недемократією так чи інакше буде сприяти лібералізації недемократичного політичного режиму. Саме тому політичні еліти Китаю на чолі з Сі Дзінпінем намагаються втримати одноосібну владу Сі Дзінпіня та сформувати єдину думку китайців про необхідність підтримки лідера Китаю, що стає все важче в епоху лібералізації під впливом таких явищ як глобалізм та інформаціоналізм.

В умовах інформаційної та економічної війни, не зважаючи на колосальний обсяг економічної співпраці Китаю та США, Китай прагне повного домінування на міжнародній арені. Однією з таких можливостей є доведення, що недемократичний політичний режим є сильніший та витриваліший від демократичного. Ця боротьба тільки загострюється адже Китай витрачає все більше ресурсів для модернізації свого ВПК та поширює свій вплив у Східно-Азійському та Тихо-океанському регіоні. У цьому контексті боротьба за статус Тайваню має вирішальне значення, що може визначити домінування одного або іншого політичного режиму адже це була б однозначною перемогою Сі Дзінпіня.

Спроби Китаю ізолювати Тайвань на міжнародній арені

Китай користується своїм зростаючим впливом для того щоб обмежити Тайвань в можливостях, тим самим спонукаючи до тієї чи іншої інтеграції з Китаєм. Так, у 2019 році Соломонові острови відмовилися від відносин з Тайванем встановивши дипломатичні відносини з Китаєм. Це рішення політичним елітам Соломонових островів далось нелегко адже переважна більшість населення однієї з провінцій Соломонових островів, а саме Малайти, була категорично проти співпраці з Китаєм оскільки населення провінції звинувачувало китайські компанії та політичні еліти Соломонових островів у хабарництві. Більше того У 2019 році Суїдані, прем'єр-міністр Малайти, оприлюднив декларацію під назвою «Комюніке Аукі», в якій розкритикував брак прозорості розірванні дипломатичних відносин з Тайванем та встановлення їх з Китаєм, висловлював скептицизм щодо намірів Китаю та наклав мораторій на китайські інвестиції та розвиток Малайти. У квітні 2022 року Соломонові Острови підписали з Китаєм безпрецедентну угоду про безпеку, яка дозволила китайським силам безпеки підтримувати соціальний порядок на прохання Соломонових островів. Суїдані розкритикував угоду про безпеку, висловивши занепокоєння, що якщо національний уряд застосує її, то китайські сили безпеки можуть атакувати Малайту. Це відобразило підозри малайтян як щодо Китаю, так і щодо національного уряду, який стає менш демократичним і більш авторитарним. Станом на сьогодні новий уряд Малайти, який діє більш узгоджено з національним урядом Соломонових островів та має більш прихильне ставлення до Пекіна, намагається скасувати комюніке Аукі та відкрити провінцію для інвесторів з Китаю.

Схожа ситуація виникла й у Федеративних Штатах Мікронезії (далі ФШМ), де президент Девід Пануело незважаючи на встановлені з 1989 року з Китаєм дипломатичні відносини наголошував на необхідності розірвання дипломатичних відносин з Китаєм та встановлення їх з Тайванем. Сам

президент написав листа Китаю в якому виклав твердження як китайські чиновники часто дарували членам уряду ФШМ подарунки та конверти з готівкою, як Китай підтримував сепаратистські рухи в країні, як китайські чиновники чинили тиск на ФШМ, щоб вони прийняли китайські вакцини проти COVID-19 і як китайські дослідницькі судна займалися шпигунською діяльністю. Незважаючи на занепокоєння, висловлені Пануело, Конгрес ФШМ на початку квітня 2023 року проголосував за збереження дипломатичних відносин ФШМ з Китаєм а новий президент держави Уеслі Сіміна пообіцяв продовжувати офіційні дипломатичні відносини з Китаєм, та підтримувати тісні зв'язки зі США.

Китай є досить вмотивованим щодо повернення Тайваню. У Білій книзі Китаю щодо політики щодо Тайваню прямим текстом вказано: «Тайвань з давніх часів належав Китаю. Це твердження має серйозне підґрунтя в історії та юриспруденції. Нові археологічні відкриття та результати досліджень регулярно підтверджують глибокі історичні та культурні зв'язки між двома берегами Тайванської протоки. Велика кількість історичних записів і літописів документують розвиток Тайваню китайським народом у попередні періоди». Подібні думки дублюються з року в рік у Білій книзі Китаю адже саме в цій книзі записані основні цілі та пріоритети Китаю на кожен наступний рік. Національні пріоритети Китаю, так як і його позиція, є незмінними. Більше того події останніх років, що розвиваються в регіоні є визначними адже Тайвань має тенденцію віддалятися від Китаю в економічному плані, не кажучи вже про діаметрально протилежний політичний режим та культурні цінності. Риторика Китаю стосовно Тайваню та його «возз'єднання» Китаю з Тайванем буде тільки загострюватися, що буде ще більше віддаляти населення Тайваню від Китаю в суспільно-політичних поглядах та настроях. Так, у той самий день, коли було опубліковано чергову Білу книгу, а саме 24 липня 2019 року, протестні настрої населення Гонг-Конгу проти пропекінського уряду лише

збільшилися, що зробило протести в Гонг-Конзі, що тривали з середини березня 2019 року ще більш масовими. Речник міністерства оборони Ву Цянь заявив, що протестувальників «категорично не можна терпіти» і що НВАК може втрутитися, щоб відновити порядок, якщо місцева влада цього попросить. Того ж тижня інший речник Китаю Ян Гуан висловив офіційну позицію Китаю щодо протестувальників⁵⁸: «Вони перетнули червону лінію принципу «Одна країна, дві системи» – проте сам речник не сказав, чи будуть китайські війська розгорнуті для придушення протестних настроїв Гонконгу. На цьому прикладі можна зрозуміти, що червоні лінії Китаю не мають чітких визначень або кордонів, тож цим можна користуватися та змінювати їх або ж інтерпретувати їх по-іншому, що Китай регулярно й здійснює. Таким чином питання червоних ліній Китаю може бути політизованим. Незважаючи на неодноразові попередження та погрози іноземним державам щодо Тайваню, можна зрозуміти, що політичні еліти Китаю уникають пояснювати наслідки.

Китай в свою чергу має низку політичних «червоних ліній», які, якщо їх перетнути, посилять його сприйняття Тайваню як загрози, щоб виправдати ескалацію щодо острова, аж до прямого вторгнення на Тайвань. Серед них – офіційна оборонна угода США з Тайванем, розміщення військ США на Тайвані подібно до баз США на Окінаві, префектурі Японії, відмова США від стратегічної двозначності на користь чіткої позиції щодо того, які саме дії Китаю спричинять військове втручання США від імені Тайваню, проголошення незалежності Тайванем, перемога кандидата, який виступає за незалежність на президентських виборах Тайваню в 2024 році, вихід двох найбільших конкуруючих політичних партій Тайваню на невизначений термін з будь-яких майбутніх переговорів про возз'єднання з Китаєм і глобальне визнання Тайваню як суверенної та незалежної країни. Після першої зустрічі Сі Дзінпіня з Джо Байденом Сі Цзіньпін назвав тайванське питання «першою червоною лінією, яку не можна перетинати» у китайсько-

⁵⁸ Jonathan Pearlman. China's red line. Australian Foreign Affairs. URL: <https://www.australianforeignaffairs.com/afaweekly/chinas-red-line>, (дата звернення: 4.06.2023).

американських відносинах. Незважаючи на те, що формулювання здавалося однозначним, ця заява мало сприяла розвитку відносин між США та Китаєм, які різко погіршилися в силу страху щодо потенційного військового протистояння. Китай і США збільшили свою військову присутність у Тайванській протоці, оскільки вони продовжують наполягати на тому, що виступають проти односторонніх змін статус-кво. І хоча фраза «червона лінія» вживається все частіше, де саме ця лінія знаходиться, залишається незрозумілим.

Розглядаючи питання про те, що таке перетин червоної лінії, яке спровокує застосування Китаєм військової сили, важливо розглянути «Пекінський закон про заборону сецесії» більш відомий під назвою «Біла книга щодо політики щодо Тайваню», прийнятий у 2005 році. Документ містить правову основу, яка визначає три умови, за яких Пекін заявив, що використовуватиме «немирні засоби» для возз'єднання Тайваню. Серед них: офіційні наміри влади Тайваню відокремитися від Китаю, «інциденти, що призводять до відокремлення Тайваню від Китаю» або ситуація, коли «можливості для мирного возз'єднання мають бути повністю вичерпані». Тим не менш, Китай залишився ці поняття невизначеними щодо того, коли і за яких обставин буде застосовано закон. Протягом багатьох років ця неоднозначність спонукала до дискусій в Китаї щодо внесення змін до закону, особливо до пункту, що стосується використання «немирних» засобів.

Політика США щодо червоних ліній Китаю щодо Тайваню полягала в тому, щоб навмисно висловлюватися двозначно щодо того, чи стануть США на захист Тайваню в разі нападу Китаю. Така позиція США була спрямована на те, щоб утримати Китай від дій без зобов'язання США вести війну. Як пише науковець Кінг Лін Ло⁵⁹ «У Вашингтоні точилася дискусія щодо того,

⁵⁹ Kinling Lo. Have Beijing's 'red lines' on Taiwan sparked a white-hot dilemma? South China Morning Post, 3.12.2022. URL:<https://bit.ly/3IjDYDN>, (дата звернення: 14.02.2023).

чи слід відмовитися від цієї політики на користь «стратегічної ясності» для посилення стримування. Протягом свого президентства Джозеф Байден кілька разів висловлював думку, що США захистять Тайвань, якщо Китай атакує острів». Політолог Майкл Мазарр, висловився, що не слід спрощувати розуміння того, що таке червона лінія адже для Китаю формалізована політика незалежності є очевидною червоною лінією, так само як відверте неспровоковане вторгнення є очевидною червоною лінією США.

Проте поняття червоних ліній стає все більш неочевидним та складним. В цьому можна переконатися на прикладі прибуття спікера палати представників США Ненсі Пелосі з візитом на Тайвань. У квітні 2022 року міністр закордонних справ Китаю Ван І попередив, що візит спікера Палати представників Конгресу США Ненсі Пелосі до Тайваню вважатиметься перетином червоної лінії. В липні Китай використовуючи свої державні ЗМІ наголосив ще напередодні візиту чиновника до Тайваню, що це стане тією самою червоною лінією, що не слід перетинати повторивши свої застереження. Так у державному китайському виданні The Global Times було заявлено⁶⁰: «Відвідування Тайваню - це, безперечно, червона лінія, яку Пелосі ніколи не повинна перетинати. Китай рішуче захищає національний суверенітет і територіальну цілісність і має право вживати силових заходів проти сепаратистських сил «незалежності Тайваню» та екстериторіальних сил у будь-який час відповідно до змін у ситуації, у тому числі проти поїздки та самої Пелосі». Незважаючи на такі застереження Китаю візит Ненсі Пелосі на Тайвань все ж таки відбувся і реакція Китаю на цей візит хоч і була невдоволеною проте більш стриманою ніж заяви Китаю до самого візиту. Так, помічниця МЗС Китаю Хуа Чуньїн назвала візит Ненсі Пелосі «серйозною провокацією» і звинуватила Вашингтон у порушенні статус-кво

⁶⁰ If Pelosi goes to Taiwan, it will be a huge historic mistake for Washington. Global Times, 19.07.2022. URL: <https://www.globaltimes.cn/page/202207/1270920.shtml>, (дата звернення: 4.06.2023).

та «втручанні у внутрішні справи Китаю». Більше того вона відповіла⁶¹, що «Китай – це не старий Китай 120-річної давнини, і ми (Китай) – не Ірак, Сирія чи Афганістан – ми (Китай) не дозволимо жодній іноземній силі залякувати, пригнічувати або поневолювати нас». Візит Ненсі Пелосі в Тайбеї – це перший випадок за 25 років, коли чиновник такого рангу як спікер Палати представників США відвідала Тайвань. Ненсі Пелосі та делегація Конгресу, яка її супроводжувала, прибувши на Тайвань заявили, що цей візит «вшановує непохитну відданість Америки підтримці живої демократії Тайваню а солідарність Америки з 23 мільйонами жителів Тайваню сьогодні важлива, ніж будь-коли, оскільки світ стоїть перед вибором між автократією та демократією»⁶². Китай не міг проігнорувати такі дії США та відповів оголошенням про проведення військових навчань і відповідною войовничою риторикою, попередивши, що візит спікера має серйозний вплив на політичну основу китайсько-американських відносин і посягає на суверенітет і територіальну цілісність Китаю. «Це серйозно підриває мир і стабільність у Тайванській протоці та надсилає серйозно неправильний сигнал сепаратистським силам про незалежність Тайваню. Китай рішуче виступає проти і суворо засуджує це, і зробив серйозний демарш і рішучий протест Сполученим Штатам», – йдеться в заяві Міністерства закордонних справ Китаю. Окрім подібних заяв заступник міністра закордонних справ Китаю Се Фен викликав посла США в Китаї Ніколаса Бернса пізно ввечері того ж дня за місцевим часом, щоб протестувати проти візиту. Се Фе звинуватив Ненсі Пелосі в «навмисній провокації та грі з вогнем проти волі людей», заявивши, що її візит є «надзвичайно кричущим», а наслідки будуть «надзвичайно серйозними». У свою чергу міністерство закордонних справ Тайваню вітало Ненсі Пелосі 2 серпня 2022 року. Як заявило міністерство закордонних справ Тайваню:

⁶¹ David Rising. China's response to Pelosi visit a sign of future intentions. AP News, 19.08.2022. URL: <https://bit.ly/43D7ywU>, (дата звернення: 4.06.2023).

⁶² Jeremy Herb, Eric Cheung. House Speaker Nancy Pelosi lands in Taiwan amid threats of Chinese retaliation. CNN US, 2.08.2022. URL: <https://edition.cnn.com/2022/08/02/politics/nancy-pelosi-visit-taipei-taiwan-trip/index.html>, (дата звернення: 14.02.2023).

«Вважається, що візит спікера Пелосі та інших високопоставлених членів Конгресу зміцнить тісні та дружні стосунки між Тайванем і Сполученими Штатами і ще більше поглибить співпрацю між двома сторонами в різних сферах у всьому світі».

Як і візит Пелосі, інші політичні еліти впливових держав, можуть відвідати Тайвань з політичних причин, незважаючи на застереження своїх радників з національної безпеки адже поняття червоних ліній є досить розмитим. Китай в свою чергу буде використовувати всі свої можливості, щоб повідомити про безпрецедентні кроки військового примусу, які йому знадобляться, наприклад оголошення без польотної зони над Тайванем, якою він погрожував перед візитом Ненсі Пелосі щоб стримати або показово покарати ці дії. Китай не може ніяк не відреагувати на подібні дії США, тож вимушений діяти більш рішуче враховуючі нові обставини.

США та інші країни можуть відмовитися від власних версій розмитої політики «одного Китаю», фактично вказуючи на визнання Тайваню як суверенної країни. Великі міжнародні організації, такі як Всесвітня організація охорони здоров'я, можуть прийняти Тайвань як члена організації, навіть якщо Китай зазвичай наголошує на неприєднанні або ж недоцільності приєднання Тайваню, цікаво, що Тайвань з 2002 року вже знаходиться в СОТ. Такий тиск на Китай змусив би його діяти більш рішуче стосовно Тайваню. Окрім того більше країн можуть створити «представництва на Тайвані», як це зробила Литва в листопаді 2021 року. Китай, який вважає Тайвань своєю територією, знизив рівень дипломатичних відносин з Литвою та чинив тиск на міжнародні компанії, щоб вони розірвали зв'язки з Литвою з після того, як Литва дала згоду Тайваню відкрити фактичне посольство у Вільнюсі. Китай неодноразово засуджував співпрацю Литви з Тайванем. У грудні 2021 року Китай наклав санкції на заступника міністра транспорту та зв'язку Литви Агне Вайчукавічуте за відвідування Тайваню. Китай продовжує наголошувати, що Тайвань є однією з його провінцій, яка не має

права на атрибути держави. Китай розкритикував Естонію після того, як двоє її законодавців відвідали Тайвань, де останні висловили свою підтримку демократії на острові. Їхні дії викликали обурення з боку посольства Китаю в Таллінні, яке у той же день оприлюднило заяву, в якій заявило, що дії законодавців заслуговують осуду та «грубо втручаються у внутрішні справи Китаю, підривають суверенітет і територіальну цілісність Китаю, серйозно суперечать політиці одного Китаю та завдають шкоди китайсько-естонським відносинам».

Демократизація Тайваню

Починаючи від 1980-их років Тайвань взяв курс на демократизацію. Співпраця США та Тайваню під час третьої хвилі демократизації, яка відбулася в 1980-х і 1990-х роках сприяла демократизації Тайваню. Перехід від авторитаризму до представницької, виборчої системи був поступовим і мирним. Відомо, що політичний режим стійкий до тих пір, поки запити народу відповідають діям політичних еліт при наявності легітимності. Вперше таку тезу запропонували Габріель Алмонд, Сідней Верба і Гаррі Екстайн ввівши термін «конгруентність». Науковці припустили, що політичні режими набувають стабільності лише в тій мірі, як їх зразки урядування узгоджуються з переконаннями людей про те як влада має здійснюватися. Як зазначав Гаррі Екстайн⁶³ це «справедливо незалежно від типу режиму». Відповідно до тези про конгруентність авторитарні режими стабільні, поки люди переконані в легітимності диктаторської влади, а демократичні – поки люди переконані в тому, що політичні повноваження мають бути поставлені під контроль населення. Таким чином, згідно з цією теорією, уявлення людей визначають політичний режим, що є одним із основним чинників при переході до демократії. Політичний режим це лише одна з умов, зміна та модернізація якої просто необхідна для встановлення та

⁶³ Harry Eckstein. Congruence Theory Explained. Center for the Study of Democracy, 15.07.1997. URL: <https://escholarship.org/uc/item/2wb616g6>, (дата звернення: 4.06.2023).

підтримання демократії. Питання полягає лише в тому чи стануть актори заручниками політичного режиму чи проявлять громадянську позицію та політичну волю.

Конгруентність можна пояснити твердженням, що режим стабільний настільки, наскільки його спосіб урядування відповідає уявленням людей про те, як воно має здійснюватися. В такому разі масові переконання є важливими для легітимації всіх типів режимів. Таким чином можна зрозуміти, що доки люди вірять у легітимність диктаторської влади до тих пір авторитарні режими будуть стабільними. Як зазначає Юрій Мацієвський⁶⁴: «У випадку авторитаризму низька конгруентність може компенсуватися сильними державними інституціями, особливо примусового характеру (наприклад поліцією, армією чи спец. службами). Саме президентство, сильна «партія влади», об'єднані еліти та «примусовий апарат» держави є фундаментом авторитарного правління». Отже, з огляду на наведені вище дані проекту «Freedom House» та опитувань китайців та тайванців можна зрозуміти, що високий рівень конгруентності є і в Китаї і на Тайвані, проте в Китаї це вийшло досягнути завдяки зменшенням політичних, громадянських свобод, свободи слова та вихід цифрового авторитаризму Китаю на абсолютно новий рівень через пандемію, в той час як на Тайвані високий рівень конгруентності зберігається завдяки прозорості та високим рівнем демократичності процесів.

Як зазначає дослідник Річард Буш⁶⁵ «сьогодні урядовці США регулярно хвалять політичний прогрес Тайваню а зміст щорічного звіту Державного департаменту про дотримання прав людини доводить, що громадянські та політичні права та верховенство права добре захищені на

⁶⁴ Мацієвський Ю. Змішані цінності та суспільні обмеження: чому за питна «сильну руку» не призведе до авторитаризму в Україні, 2020. URL: <https://eprints.oa.edu.ua/8413/1/Matsievskiy-STMM-4-2020-UA.pdf>, (дата звернення: 6.04.2023).

⁶⁵ Richard C. Bush. Taiwan's democracy and the China challenge. Brookings, 22.02.2021. URL: <https://www.brookings.edu/articles/taiwans-democracy-and-the-china-challenge/>, (дата звернення: 14.02.2023).

острові». У двох Китаїв протягом значного часу формувалося різне бачення політичної системи та розвитку, що спричиняло ще більший суспільно-політичний розрив між ними. Враховуючи, що Демократична Прогресивна Партія (далі ДПП) займає лідерську позицію в політичному рейтингу Тайваню можна зрозуміти, що тайванці підтримують політику чинного президента Тайваню від ДПП Цай Інґ-Вен. Не зважаючи на те, що політичні еліти Китаю мають свої кишенькові прокитайські партії більшість населення Тайваню розуміє, що ці політичні партії є просто маріонетками Китаю, що говорить про свідоме громадянське суспільство та про незначний відсоток глибинного народу всередині Тайваню. Тайванці так само як і українці є свідомими у своїй боротьбі за незалежність і з кожним поколінням тайванці дедалі більше виступають проти життя під владою або ж впливом Китаю.

Як зазначає редакція «Rane»⁶⁶ політична партія Гоміндан на Тайвані, яка змінила свій курс і має схожі погляди з Китаєм, втрачає позиції на виборах і погано пристосовується до таких змін в настроях тайванців. Таким чином, вбачаючи все більше відмежування Тайваню від Китаю останній скоріше всього буде прагнутираніше встановити суверенітет над Тайванем, перш ніж населення стане ще більш антикитайським, і ним буде ще важче керувати, подібно до продемократичного Гонконгу.

Опитування редакції «Brookings» в травні 2021 року виявило, що ідентичність тайванців є не тількиетнокультурною чи етнонаціональною а й політичною. Так, серед опитаних тайванців 56% відповіли, що тайванська культура схожа на китайську. Станом на 2023 рік населення Тайваню не поділяє думку, що воно ідентичне з населенням Китаю так само як і політично тайванці та китайці мають різні пріоритети розвитку. За даними того ж самого опитування63% респондентів мали негативне ставлення до уряду Китаю і лише 8% мали позитивну думку стосовно дій Китаю, особливо

⁶⁶ What Could Push China to Invade Taiwan. Rane, 20.09.2022. URL:<https://worldview.stratfor.com/article/what-could-push-china-invade-taiwan>, (дата звернення: 14.02.2023).

це стосується молоді, але жодна вікова група не сприймала політичних еліт у позитивному світлі. Тайванці переважно відкидають ідеї політичних еліт Китаю, котрі вони вважають ворожими та шкідливими для Тайваню, водночас Тайванці не відкидають китайську культуру таким же. Якою б не була культурна ідентичність тайванців, вони вірять, що є громадянами саме Тайваню а не Китаю а політичні режими Китаю та Тайваню взагалі є поляризованими, що ще більше створює розрив між цінностями китайців та тайванців.

Жодна країна не проводить опитування щодо ідентичності свого населення так часто, як Тайвань. З 1992 року Центр вивчення виборів при Національному університеті Ченчі на Тайвані щороку фіксує зміни в тайвансько-китайській ідентичності⁶⁷. У 2020 році відбулися зміни у політичному житті Тайваню згідно з якими вперше за всю демократичну історію Тайваню з 1992 року 64,3% респондентів визнали себе саме тайванцями, що є найвищим показником за всю історію острова. Станом на 2022 рік ця цифра становила 60,8%, в той час як китайцями себе ідентифікували лише 2,7% респондентів (додаток Б). У зв'язку з політикою Китаю щодо Тайваню, що не має успіху на самому Тайвані та відвертим інформаційним терором Китаю щодо населення Тайваню станом на 2022 рік все більше тайванців прагнуть зберегти статус-кво і вирішити питання статусу Тайваню з часом – 28,7%, однозначно зберегти статус-кво Тайваню – 28,5%, здобути незалежність Тайваню так швидко на скільки це можливо – 25,4% (додаток В). Варто додати, що політичні еліти Тайваню наголошують на тому, що Китайська Республіка була вже визнана ще раніше і представляла Китай до 1971 року у ООН, тож питання незалежності недоцільне. Проте аналізуючи риторику ДПП можна зрозуміти, що це питання все ще актуальне. Це можна побачити на рівні підтримки політичних партій Тайваню, де лідируючі позиції станом на 2022 рік займає ДПП –

⁶⁷ Taiwanese/Chinese Identity. Election Study Center. National Chengchi University. URL:<https://esc.nccu.edu.tw/PageDoc/Detail?fid=7802&id=6961>, (дата звернення: 21.02.2023).

30,8% підтримки, що намагається впроваджувати політику незалежності та відчуженості від Китаю та політична партія Гоміндан, що має прокитайську позицію і займає другу позицію в рейтингу маючи при цьому вдвічі менше підтримки серед населення Тайваню – 14,4% (додаток Г). Це вказує на те, що тайванці поступово відчужуються від китайської національної ідентичності. Незважаючи на певне захоплення культурним Китаєм, тайванці сформували консенсус, що вони є громадянами незалежної країни, яка досягла автономії та демократії за останні два десятиліття.

Як відомо Тайвань населяють біженці з материкового Китаю, які прибули на Тайвань наприкінці правління династії Мін у середині XVII століття та прихильники Гоміндану наприкінці 40-х років XX-го століття і корінні тайванці, котрі живуть на острові тисячоліттями. Лідер Гоміндану Чан Кай Ші прагнув тісніше зв'язати місцеве населення Тайваню з материковим Китаєм, для цього він змінив назви вулиць, щоб вони асоціювалися з традиційними конфуціанськими чеснотами та географічними назвами материкового Китаю, вимагав від студентів вивчати та говорити мандаринською мовою та маргіналізував тих, хто вирішив розмовляти тайванською або хакка. Проте як зазначає американський публіцист Марк Грін⁶⁸: «З плином часу все більше людей, які живуть на острові, не пам'ятають, що коли-небудь жили в материковому Китаї. Крім того, зростаючий економічний і управлінський контраст між Пекіном і Тайпеєм також поступово сприяв усвідомлення відмінної ідентичності. Кілька десятиліть тому відсоток людей, які вважали себе китайцями або навіть тайванцями й китайцями – був значно вищим, ніж тих, хто вважав себе виключно тайванцями. Але баланс, схоже, змінюється: нещодавнє опитування показало, що 70-80 % людей на Тайвані вважають себе тайванцями». Таким чином будь-які заяви Китаю щодо реалізації ініціативи

⁶⁸ Mark A. Green. Majority in Taiwan No Longer Say They're Chinese. Wilson Center, 9.05.2023. URL: <https://bit.ly/43nqYpJ>, (дата звернення: 5.06.2023).

«Єдиного Китаю» у кращому випадку будуть незрозумілими для населення Тайваню.

Китай в свою чергу намагається змінити цей баланс на свою користь використовуючи при цьому вплив ЗМІ, що є визначальним з поширенням соціальних мереж та доступу до оцифрованої інформації. Політичні еліти Китаю розглядають цифровий інформаційний простір як нову та ідеальну платформу для проведення інформаційно-психологічних операцій. Політичні еліти Китаю давно зрозуміли важливість використання інформації у якості маніпулювання як іноземною, так і національною аудиторією і вважають, що інформаційний простір має відповідне значення для зайняття домінуючої позиції. Відповідно до своєї військової та політичної доктрини, Китай використовує кіберкампанії та кампанії з дезінформації для досягнення результатів, сприятливих для її стратегічних довгострокових цілей. Як зазначає Метью Бесерра⁶⁹ розуміючи, що даний напрямок є важливим, політичні еліти Китаю створили організацію на рівні командування театру ведення військових дій для централізації своїх зовнішніх операцій інформаційної війни. При перевірці можна переконатися, що Департамент мережевих систем сил стратегічної підтримки Китаю відповідає за інформаційну війну з набором завдань, що включає психологічну, електронну та кібервійну.

Маючи потужні ресурси Китай проводить інформаційні кампанії щодня з використанням 2400 одиниць дезінформації щодня⁷⁰. Китай продовжує працювати над досягненням своєї мети щодо просування своїх інтересів на Тайвані щодо добровільної або «лагідної» анексії, спонукаючи тайваньських виборців обирати офіційних осіб з більш прихильним ставленням до Китаю. Таким чином, КНР використовує цифрову сферу для

⁶⁹ Matthew Becerra. The Battle for Reality: Chinese Disinformation in Taiwan. Geopolitical Monitor, 24.08.2022. URL: <https://www.geopoliticalmonitor.com/the-battle-for-reality-chinese-disinformation-in-taiwan/>, (дата звернення: 14.02.2023).

⁷⁰ Matthew Becerra. The Battle for Reality: Chinese Disinformation in Taiwan. Geopolitical Monitor, 24.08.2022. URL: <https://bit.ly/3WQVHcA>, (дата звернення: 3.06.2023).

полегшення свого маневрування м'якою силою, приховуючи свою формальну участь у цій діяльності стосовно Тайваню. Китайські кібероперації, що спрямовані на Тайвань, прагнуть розколоти та деморалізувати тайванське суспільство, підриваючи суспільну довіру до президента Тайваню Цай Інґ-Вен та створюючи образ некомпетентного уряду. Китай активно подає наратив про те, що ДПП веде Тайвань до катастрофи, натякаючи, що майбутнє під їхнім керівництвом похмуре та безнадійне. Водночас, Китай запевняє тайванців, що Китай є привабливим місцем, де бізнес може процвітати, а економічні можливості є перспективними. Протягом останніх 10 років Сі використовував свою антикорупційну кампанію, щоб очистити політичне інакомислення та оточити себе своїми прихильниками, що полегшувало процес керування державою. Це означає, що державні ЗМІ Китаю досить часто можуть бути сильно упередженими стосовно різних стверджень а, інколи, й взагалі відвертими фейками, що є ризиком для Китаю як держави вдатися до недоцільних політичних кроків.

Що стосується конкретних випадків дезінформації, то Китай звинуватили у використанні підроблених облікових записів у соціальних мережах для виробництва та посилення громадянського невдоволення, спрямованого проти Тайваню. В опортуністичних репостах використовується домашнє невдоволення або вигаданий контент, щоб зробити історії глибшими або поширенішими, ніж вони є насправді. Один із найбільш показових прикладів китайської дезінформації відбувся літом 2017 року⁷¹, у якому чутки, поширені ботофермою, що належить Китаю, поширилися на платформах соціальних мереж Тайваню. Згідно з інформацією, що поширювалась ботофермою, адміністрація Цай Інґ-Вен прагнула заборонити як спалювання традиційних «грошей-привидів» (китайці протягом століть спалювали папір, відомий як «гроші-привиди»), це пов'язано з народним

⁷¹ Thousands protest call to curb incense burning in Taiwan. Malay Mail, 23.07.2017. URL:<https://bit.ly/3YGjKL2>, (дата звернення: 14.02.2023).

віруванням у Китаї, згідно з яким, якщо спалити паперові гроші та принести жертви на могилах своїх предків, померлі отримають їх і отримають користь від щасливого та процвітаючого загробного життя) і пахоців, так і запалювання хлопавок через екологічні проблеми. Це призвело до того, що приблизно 10 000 людей вийшли на марш у Тайбеї проти такої передбачуваної заборони як порушення традиційних буддійських, даоських та інших культурних цінностей і стали прикладом того, як Китай може використовувати інформаційний простір, щоб підірвати політичну підтримку своїх суперників.

Ще один приклад китайської дезінформації стався після рішення уряду Тайваню нарешті провести пенсійну реформу для вчителів, державних службовців і військових у 2018 році. Прокитайські ЗМІ припустили, що скорочення виплат буде ширшим і торкнеться більшої кількості людей, і зниження доходів буде більш різке, ніж передбачається. Подібна акція знову спричинила тиск на політичні еліти Тайваню та частково підірвала суспільну довіру до адміністрації Цай Інґ-Вен.

Формування Китаю агресивного порядку денного щодо Тайваню сформувало думку материкових китайців про те, що Тайвань має бути повернений назад до «єдиного Китаю». Проте, як уже показали попередні опитування, з часом все більше населення Тайваню ідентифікує себе тайванцями, тож можна зробити висновок, що такі дії Китаю лиш створюють черговий бар'єр з населенням Тайваню що не сприяє встановленню суверенітету Китаю над Тайваню адже не зважаючи на спільну культуру та розвиток у минулому станом на сьогодні де-факто існує 2 абсолютно протилежні світи, що кардинально відрізняються рівнем політичної та громадянської свободи, політичним режимом та цінностями. Такі відмінності двох Китаїв, практично, ніяк не сприяють зближенню Китаю та Тайваню а, скоріше, мають зворотну дію. Окрім того Китай проводить все більш

жорстку та агресивну політику щодо Тайваню, що насторожує населення Тайваню.

Ризик втрати репутації «мирного Китаю»

Китайські політичні еліти намагаються висвітлити Китай у світлі миротворця, що виступає проти застосування сили. Так, під час загальних дебатів 77-ої сесії Генеральної Асамблеї ООН 24 вересня 2022 року міністр закордонних справ Китаю Ван І заявив⁷², що «Китай активно сприяв встановлення міжнародного миру та брав участь у міжнародному процесі контролю над озброєннями, роззброєння та нерозповсюдження зброї». За словами міністра Китай серед постійних членів Ради Безпеки ООН найбільше надає миротворчого персоналу і є другою країною за розмірами фінансових внесків як для ООН, так і для її миротворчих операцій. Також міністр згадав, що Китай є єдиною країною в світі, яка згідно зі своєю Конституцією зобов'язується «дотримуватися шляху мирного розвитку». Найцікавішим є те, що Китай закликає поважати суверенітет і територіальну цілісність усіх країн. З огляду на російсько-українську війну така заява має двозначне значення адже питання Криму ще донедавна було місцем для дискусій, оскільки де-юре Крим – це Україна, а де-факто – належить Російській Федерації, при цьому Російська Федерація вважає Крим своєю територією. Більше того події в Україні Китай називає не війною а кризою до того ж китайські політичні еліти нерідко заявляли, що ситуація що склалася між Китаєм і Тайванем з однієї сторони має відмінності від російсько-української війни адже Китай вважає Тайвань своєю територією.

Будь-яка війна закінчується миром та підписанням або мирного договору або акту капітуляції. Україна рано чи пізно буде вимушена підписати з Російською Федерацією мирний договір після завершення війни

⁷² Statement by H.E. Wang Yi State Councilor and Foreign Minister of The People's Republic of China At the General Debate of the 77th Session of The United Nations General Assembly. UN, New York, 24.09.2022. URL: <https://bit.ly/3X8sKZP>, (дата звернення: 7.06.2023).

а для того щоб мати сильну політичну позицію задля реалізації таких ініціатив потрібно мати значну перевагу на полі бою. Сценарії розвитку війни можуть бути різними і в тій чи іншій мірі будуть формувати новий порядок денний на міжнародній політичній арені змусивши Китай переглянути свої плани щодо встановлення суверенітету над Тайванем силовими методами. Так, на сьогодні поширені наступні сценарії закінчення російсько-української війни: стан перманентної війни, припинення сторонами ведення активних бойових дій, беззаперечна перемога України, державний переворот у Російській Федерації.

У перший рік війни російські збройні сили не змогли досягти цілей, задекларованих президентом Російської Федерації Владіміром Путіним. Київ на впа в за три дні, проте російські військові до сих пір борються за незрозумілі їм самим пріоритети «денацифікації» та «демілітаризації» України не зважаючи на те, що Україна стала ще більше консолідованою та озброєною. Проте Російська Федерація та Україна залишаються непохитними у своїх переконаннях стосовно майбутнього окупованих територій України. Так, у зв'язку з поступовим виснаженням ресурсів та невдачі, що спіткали Російську Федерацію в квітні 2022 року при виході з Житомирської, Київської, Сумської та Чернігівської областей, в вересні 2022 року при втраті Російською Федерацією контролю над значними обсягами територій в Харківській області та при виході з правобережної частини Херсонської області у листопаді 2022 року російське військово-політичне керівництво прагне закінчити війну на мінімально прийнятних для себе умов, а саме визнання Україною окупованих територій України – російськими.

Російська Федерація намагається просунути свої умови миру за допомогою різних акторів на міжнародній політичній арені, що свідчить про виснаження її ресурсів. Україна, в свою чергу, ніколи не погодиться на подібні умови Російської Федерації, адже маючи ресурси для протистояння з Російською Федерацією Україна обов'язково скористається можливістю

повернути собі свої території станом на 1991 рік. Україна при плануванні своєї контрнаступальної операції сподівається на постійну військову підтримку Заходу, яка зрештою дозволить змусити військово-політичне керівництво Російської Федерації визнати свою поразку. Російська Федерація ж вірить, що може витримати довше, і робить ставку на втому Заходу від війни. Проте коаліція країн, що допомагає Україні протистояти рашизму складається з 47 країн, котрі вже надали Україні озброєнь більше ніж на 100 млрд. \$ станом на червень 2023 року, при цьому надаючи не тільки застарілу техніку радянських зразків а й передові зразки техніки, військового обладнання та новітні розробки Заходу, котрі Україна отримує все частіше й більше. З цього можна зробити висновок, що Захід не втомиться підтримувати Україну у цьому збройному протистоянні тож сценарій припинення сторонами ведення активних бойових дій є вкрай малоімовірним адже Захід впевнений в успішній контрнаступальній операції України. Російська Федерація ж має все менше можливостей забезпечувати свої військові потреби та має проблеми не тільки з озброєнням а й з банальним забезпеченням медикаментами військовослужбовців РФ. Більше того Російська Федерація, практично, повністю вичерпала ресурс своєї професійної армії використовуючи тактику м'ясних штурмів і станом на сьогодні на фронті опинились громадяни Російської Федерації, що були мобілізовані та не мають відповідних необхідних навичок. Шалені втрати особового складу міністерства оборони Російської Федерації лиш погіршують ситуацію. Російська Федерація вже втратила стратегічну ініціативу у війні та станом на червень 2023 року не має позитивних перспектив щодо війни в Україні.

Проте все буде залежати від того як Україна проведе контрнаступальну операцію, результат якої визначить пріоритети Заходу стосовно політики стосовно України. Так за умови проведення Україною невдалої контрнаступальної операції в Захід може відмовитися від надання військової

підтримки Україні і таким чином примусити Україну до діалогу з Російською Федерацією на не вигідних для України умовах. За таких умов буде реалізований сценарій припинення сторонами ведення активних бойових дій. Проте з огляду на виснаження ресурсів Російської Федерації та зростання військових можливостей України цей сценарій є вкрай мало ймовірним. Якщо ж Україні вдасться провести успішну контрнаступальну операцію, то питання вибиття Російської Федерації з усієї території України є лише питанням часу адже Російська Федерація буде нести не тільки серйозні військові втрати а й репутаційні, що може тиснути на політично-військове керівництво Російської Федерації. Такий сценарій розвитку подій є більш ніж реальний. Проте за умови реалізації сценарію державного перевороту всередині Російської Федерації не можна бути впевненим, що наступне військове-політичне керівництво не буде вести війну ще більш агресивно. В той же час будь-яка зміна військово-політичної еліти всередині Російської Федерації або державний переворот може мати позитивні для України наслідки адже будь-який розкол всередині військово-політичного керівництва Російської Федерації буде сприяти реалізації сценарію беззаперечної перемоги України. При такому розвитку подій залишається невідомим як довго Україна буде перебувати з Російською Федерацією в стані перманентної війни, що може продовжитися і 2024 і 2025 року навіть якщо Україна до того часу зможе відвоювати свої землі та відновити кордон 1991 року. Це пов'язано з тим, що не можна бути впевненим чи будуть діяти санкції, введені колективним Заходом, проти Російської Федерації після відновлення Україною її територіального суверенітету. З іншої сторони відбулися зміни пріоритетів міжнародної спільноти, що підтримує Україну. Можна констатувати, що якщо раніше стратегічні партнери України наголошували на тому, що Російська Федерація не має виграти війну, то зараз все частіше звучить ідея, що перемоги України недостатньо і що Російська Федерація має програти війну для того щоб не допустити подібного в інших регіонах в майбутньому.

Таким чином можна дійти висновку, що Захід визначився з майбутнім Російської Федерації у війні з Україною й буде надавати Україні все більше передового озброєння, в той час як Російська Федерація не матиме змоги якимось чином на це відповісти, тож питання виходу Україною на кордони 1991 року є лише питанням часу. Україна ж не упускає можливість документувати військові злочини Російської Федерації адже в майбутньому трибунал над усіма, хто має відношення до розпаду та ведення війни на стороні Російської Федерації обов'язково відбудеться, окрім того Україну в цьому підтримує й колективний Захід. Російське вторгнення в Україну показало, що прагнення до особистого престижу, історична ностальгія та віра в національні міфи все ще відіграють важливу роль у формуванні міжнародної політики. Дійсно, Тайвань може стати ще однією жертвою риторики «возз'єднання з батьківщиною» за потреби Китаю підвищити свій статус за допомогою ілюзії легкого завоювання на міжнародній арені.

Деякі науковці припускають, що помилка військово-політичного керівництва Російської Федерації в Україні змусить Китай бути обережнішим. Однак між Україною та Тайванем є важливі відмінності. Світ визнав Україну незалежною державою після розпаду Радянського Союзу в 1991 році, тоді як багато країн, включаючи США, не підтримують незалежність Тайваню і визнають КНР єдиним законним урядом Китаю. Китай успішно продав світу ідею, що возз'єднання з Тайванем є справедливим і неминучим і що військовий тріумф буде легким, у що велика частина Китаю і інших читачів державних китайських ЗМІ вірить і це збільшує ризик невдачі встановлення суверенітету Китаю над Тайванем військовим шляхом.

Аналіз військових чинників

Збільшення військового потенціалу Китаю

Китай претендує на суверенітет над Тайванем, сприймаючи його як сепаратистську провінцію, «яка буде возз'єднана з КНР *manu militari* (військовим шляхом), якщо це буде потрібно». Однак нинішній уряд Тайваню вважає себе суверенною державою і не має наміру возз'єднання з Китаєм. Тайванські політичні еліти розуміючи агресивний порядок денний Китаю звертають увагу на посилення військового потенціалу Китаю та розширення його агресивних дій стосовно Тайваню. Так, після візиту Ненсі Пелосі на Тайвань політичні еліти США наприкінці 2022 року схвалили рекордні 858 мільярдів доларів на оборонні витрати на 2023 рік, таким чином передбачивши військову допомогу Україні та Тайваню а прийнятий закон про дозвіл на національну оборону дає змогу виділяти 2 мільярди доларів на військову допомогу Тайваню щорічно до 2027 року. Військова допомога Тайваню спрямована на модернізацію оборонних можливостей острова на тлі загострення напруженості з Китаєм. Враховуючи, що у 2022 році уряд Тайваню підтвердив, що зіткнувся із затримками поставок зброї зі США на суму до 19 мільярдів доларів через «обмеження виробництва в США та зміни міжнародної ситуації» то відповідно до закону про посилену стійкість Тайваню, агентства США зобов'язались пришвидшити обробку запитів та запитів Тайваню на закупівлю зброї. Закон також передбачає збільшення «регіональних запасів боєприпасів і підтримки» на суму до 100 мільйонів доларів США.

24 грудня 2022 року Китай висловив обурення через цей закон США про санкціонування оборони, який збільшує військову допомогу Тайваню. Китай, який вважає демократичний Тайвань своєю власною територією, висловив «рішуче невдоволення та рішучу опозицію» щодо Закону США про санкціонування національної оборони. У заяві МЗС Китаю заявлено, що заходи щодо військових витрат у розмірі 858 мільярдів доларів, які

санкціонують до 10 мільярдів доларів на допомогу у сфері безпеки та прискорену закупівлю зброї для Тайваню, містять положення, які «завдають серйозної шкоди миру та стабільності в Тайванській протоці». Китай ніколи не відмовлявся від застосування сили, щоб поставити Тайвань під свій контроль». Однак, Тайвань чітко заперечує претензії Китаю на суверенітет, заявляючи, що лише 23 мільйони жителів острова можуть вирішувати своє майбутнє.

На противагу Китаю Міністерство оборони Тайваню висловило подяку за законодавчі акти США, заявивши, що вони демонструють важливість, яку політичні еліти США надають тайваньсько-американським відносинам і зміцненню безпеки острова. США є найважливішим міжнародним спонсором і постачальником зброї для Тайваню, незважаючи на відсутність офіційних дипломатичних зв'язків. Продаж американської зброї Тайваню є постійним подразником у відносинах Китаю з США адже збройні сили Тайваню мають значно менший потенціал від НВАК. Водночас ВПС Тайваню зазнали напруги через те, що протягом останніх трьох років їм доводилося неодноразово перехоплювати китайські винищувачі у зв'язку з регулярними порушеннями повітряного простору Тайваню.

Закон про оборону містив поправку, що обмежує державні закупівлі США продуктів, що використовують комп'ютерні чіпи, виготовлені групою китайських компаній. Таким чином США дали зрозуміти Китаю, що відносини США та Тайваню розвиваються окремо та незалежно від волі Китаю. МЗС Китаю аргументуючи такі дії США заявило: «У цій справі ігноруються факти для перебільшення «китайської загрози», необдумане втручання у внутрішні справи Китаю, дискредитація та напади на Комуністичної партії Китаю, що є серйозною політичною провокацією для Китаю».

Подібно до прийнятого Закону про політику США щодо Тайваню інші держави могли б прийняти законопроекти, які підірвали б хитку стабільність

у Тайванській протоці. Політичні еліти Тайваню підтримують статус-кво та прагнуть зменшення залежності від Китаю. Такі зусилля можуть підштовхнути Китай до посилення військового тиску на Тайвань наприклад оголошення чергових військових тренувань із бойовою стрільбою адже як зазначають Китайські політичні еліти ДПП Тайваню, які виступають за незалежність Тайваню, є одним із головних джерел таких «підривних» законопроектів.

Співпраця Тайваню та США може відновити квазі-альянс між США та Тайванем. Китайські політичні еліти стурбовані тим, що цей квазі-альянс означатиме безумовну прихильність США і, можливо, Японії безпеці Тайваню⁷³. Політичні еліти Китаю стверджують, що така інтеграція Тайваню з США та Японією зменшить ймовірність налагодження співпраці щодо інтеграції Тайваню до Китаю та збільшить ймовірність довгострокового «дипломатичного авантюризму» з боку Тайваню.

Ще більше ускладнює ситуацію питання альянсу між США та Японією. Оскільки США мають військові бази в Японії, самі США потребують підтримки з боку Японії під час тривалих регіональних і глобальних криз і конфліктів, у тому числі на Тайвані. У 2015 році була змінена Конституція Японії згідно з якою сили самооборони Японії тепер мають право захищати союзників Японії, хоч і за обмежених обставин. Ця зміна допомогла США і Японії ще раз переглянути свої оборонні принципи, розширивши сферу військової співпраці та сконцентруватися нових технологіях та на поточних загрозах, що можуть бути спричиненими з боку Китаю та Північної Кореї.

Однак такі дії викликають занепокоєння у китайських політичних еліт. Перш за все недовіра до японців широко поширена в Китаї як спадщина японського імперіалізму в Китаї протягом двадцятого століття. Насправді ж японський імперський період почався в 1895 році з підписанням договору

⁷³ Amber Wang, China warns Japan against joining forces with US, South China Morning Post, 18.05.2022. URL: <http://bit.ly/3OU8ZTv>, (дата звернення: 3.06.2023).

Шімонесекі, згідно з яким Тайвань та інші китайські території перейшли до Японії. У спробах відмовити Японію від активної співпраці зі США Китай посилив свій потенціал примусу проти баз США в Японії за допомогою балістичних і крилатих ракет. Подібні події підживлюють теорії «китайської загрози» в Японії та є прикладом дилеми безпеки. За наявності таких обставин можна легко уявити своєрідну конкуренцію озброєнь між китайською наступальною зброєю примусу з одного боку та оборонною зброєю проти примусу Тайваню, США та Японії з іншого. Активний розвиток ВПК Китаю спрямований на те, щоб чинити тиск на Тайвань і примусити до відмови від швидкого та ефективного втручання США та Японії до потенційного конфлікту. Більше того, враховуючи вихід США з «Договору про протиракетну оборону» у 2002 році та серйозне прагнення до розробки ПРО, Китай лиш прискорив програму модернізації міжконтинентальних балістичних ракет. Жодна з нових систем ПРО та міжконтинентальних балістичних ракет навряд чи дасть Китаю можливість напасти на Тайвань або дозволить Китаю перемогти американо-японський альянс у військовому конфлікті. Протистояти таким системам і доктринам може лише такий ступінь військової переваги серед потенційних супротивників Китаю, який дозволить не лише здобути військову перемогу але й отримати військову перемогу прийнятною ціною, тобто без значних втрат. Китай працюватиме над тим, щоб дещо послабити цю перевагу, що є набагато більш досяжним результатом, ніж повне подолання військової переваги США.

Для досягнення цієї мети КНР явно потребує більше потенційних союзників серед своїх сусідів. Стратегічно дружнє сусідство могло б захистити Китай від прямих загроз, що можуть надходити від США, перешкоджаючи або обмежуючи присутність США в Азії (наприклад, відмовляючись надавати США військові бази, права на польоти або підтримку на суші). Це також дозволить Китаю зосередитися на економічній

та військовій розбудові, готуючись до чергової політичної виборчої кампанії США. Тим часом держави-сусіди Китаю також можуть забажати уникнути ворожих відносин із Китаєм за відсутності явної ворожості Китаю щодо їхньої суверенної незалежності. З геополітичного погляду сусіди Китаю чітко усвідомлюють, що США знаходяться за океаном, тоді як Китай тривалий час домінував на материковій частині Азії. Саме це часто змушує сусідів Китаю коригувати свою національну політику з певною оцінкою китайських інтересів і переваг.

Як зазначає оглядач Джона Бланк⁷⁴ того ж року, коли Сі Цзіньпін оголосив про програму військової модернізації, Китай відкрив свою першу військову базу закордоном у східноафриканській країні Джибуті. Китай побудував об'єкти подвійного призначення вкраїнах Індійського океану та Південно-Східної Азії, включаючи Бангладеш, Камбоджу, Шрі-Ланку, Пакистан, Кенію, Сейшельські Острови, Танзанію, Таджикистан і М'янму.

Бажаючи поширити свій військовий вплив у військовій сфері Китай уже намагається розвивати відносини з Російською Федерацією, Пакистаном та Іраном щодо регулярних спільних військових навчань та військових обмінів, хоча жодних положень про взаємну оборону ще не було підписано. Таким чином Китай закладає основу для альянсу у майбутньому. На думку авторів Youtube-каналу «CaspianReport»⁷⁵ найреальніший спосіб досягти цього – сформувані двосторонні захисні положення із зацікавленими країнами. Пакистан, Іран, Російська Федерація, Непал, Лаос, Камбоджа, Ванунато, Кірібаті та Соломонові острови є країнами, що геополітично є ближчими до Китаю ніж до США але, водночас, вони мають мало спільного в культурі чи ідеології з Китаєм. Єдина ідея, яку вони поділяють, – це антиамериканізм але цього недостатньо, щоб створити міцний військово-

⁷⁴ Jonah Blank. China's Troubling New Military Strategy Is Coming Into View. The Atlantic, 5.05.2022. URL:<https://bit.ly/3YGM0gX>, (дата звернення: 19.02.2023).

⁷⁵ CaspianReport. China wants to form its own military alliance. Youtube, 12.05.2022. URL:<https://bit.ly/3xBCNKI>, (дата звернення: 20.02.2023).

політичний альянс. Військовий альянс на чолі з Китаєм значно посилив би позиції Китаю на міжнародній арені, проте більшість країн з розвинутим ВПК та економікою уже у такому військово-політичному альянсі як НАТО.

Неприйнятна ціна встановлення суверенітету Китаю над Тайванем
військовим шляхом

Аналізуючи військові потенціали Китаю та Тайваню у контексті встановлення суверенітету Китаю над Тайванем доцільно буде використати дані «Центру стратегічних і міжнародних досліджень», що провів одну з наймасштабніших симуляцій військових ігор⁷⁶, які коли-небудь проводилися щодо можливого конфлікту навколо Тайваню. Так дослідниками були представлені позитивні та негативні для Тайваню сценарії розвитку подій атаки Китаю на Тайвань у 2026 році. Дослідники розігрували 4 типи сценаріїв: базовий сценарій, песимістичний сценарій, оптимістичний сценарій та сценарій «Тайвань залишається наодинці з Китаєм». Варто додати, що дослідники виходили із статус-кво Тайваню, тобто з його автономного статусу без проголошення незалежності.

Базовий сценарій

Дві з трьох ітерацій гри були швидко завершені, оскільки китайські сили на березі Тайваню не змогли захопити великі міста та не мали запасів більше ніж на 10 днів. В одній ітерації сили НВАК висадилися на півдні та захопили порт Тайвань. Однак повітряні удари США запобігли перспективі розвитку атаки і позиція Китаю виявилася слабкою для подальшого штурму. Це була єдина ітерація базового сценарію, яка не була оцінена як тотальна поразка Китаю і, натомість, була оцінена як «патова ситуація, тенденція проти Китаю». У всіх випадках принаймні 90% китайського десантного флоту було знищено, а сили, що були залишені на березі підтримувалися

⁷⁶ Report Launch - The First Battle of the Next War: Wargaming a Chinese Invasion of Taiwan. CSIS, 9.01.2023. URL:<https://www.csis.org/events/report-launch-first-battle-next-war-wargaming-chinese-invasion-taiwan>, (дата звернення: 14.02.2023).

лише повітряним десантом та підтримкою штурмових гелікоптерів. Згідно з таким розвитком подій НВАК зможе протягом 14 днів забезпечити висадку 30000 військових на Тайвань, при цьому взявши під контроль 2600 км² (додаток Г) і на цьому конфлікт завершиться або патовою ситуацією з незначною перевагою США та коаліції або перемогою США та коаліції (додаток Д).

Песимістичний сценарій

Результати песимістичного сценарію були значно кращими для Китаю, ніж базового сценарію. Тим не менш, жоден з них не призвів до явного успіху Китаю, тобто китайської окупації столиці Тайваню – Тайбею. 4 з 18 ітерацій гри продемонстрували тотальну поразку Китаю, згідно з іншими 14-ма результатами ігор жодна сторона не мала явної переваги, приблизно, від 14 до 35 днів кампанії. З цих 14 випадків патової ситуації 3 були визнані такими, що вийшли з «патової ситуації, Китай має перевагу», 7 були визнані такими, що спричинили «патову ситуацію, спрямовану проти Китаю», і 4 були «безвихідними, невизначеними». Згідно з таким розвитком подій НВАК зможе протягом 21 дня забезпечити висадку 43000 військових на Тайвань, при цьому взявши під контроль 6240 км² (додаток Е) і на цьому конфлікт завершиться або патовою ситуацією з незначною перевагою Китаю або патовою ситуацією або патовою ситуацією з незначною перевагою США та коаліції або перемогою США та коаліції (додаток Є).

Оптимістичний сценарій

Обидві оптимістичні ітерації гри призвели до тотальних поразок Китаю або перемог США, Тайваню та Японії. Китайський флот був серйозно пошкоджений у перші три дні і не зміг висадити на берег більше трьох бригад десантників протягом критичних перших трьох днів, доповнених однією-двома бригадами повітряно-десантних і повітряно-штурмових сил. Наступні хвилі атак склалися з окремих батальйонів. Згідно з таким

розвитком подій НВАК зможе протягом 7 днів забезпечити висадку 22000 військових на Тайвань, при цьому взявши під контроль лише 780 км² (додаток Ж) і на цьому конфлікт завершиться перемогою Тайваню, США та коаліції (додаток З).

Сценарій «Тайвань залишається наодинці з Китаєм»

Згідно з таким сценарієм операції Тайваню були б ослаблені довгостроковою нестачею боєприпасів. Згідно з сценарієм після двох місяців операцій нестача боєприпасів змусить Тайвань вести вогонь вдвічі рідше з відповідним зниженням ефективності. Через три місяці вичерпання боєприпасів змусить артилерійські розрахунки переформовувати в піхотні частини. По-друге, Китаю доведеться відмовитися від використання частини бойових літаків для того, щоб стримати втручання США та Японії, навіть якщо цього втручання зрештою не відбудеться. Це призвело до обмеження кількості літаків, які підтримували китайські наземні сили на Тайвані. Після утримування ескадрилій для стримування США та Японії, Китай залишився з 14 ескадрильями для наземної підтримки та 6 додатковими ескадрильями для компенсації втрат у міру їх виникнення. Згідно з результатом ітерації цієї гри НВАК зможе протягом 70 днів забезпечити висадку 165000 військових на Тайвань, при цьому взявши під контроль 36000 км², тобто весь Тайвань (додаток И) і на цьому конфлікт завершиться перемогою Китаю (додаток І).

Крім того, є геополітичні ризики вторгнення, найголовніше – можливість повномасштабної війни зі США. Звичайно, є питання щодо того, наскільки США готові піти на війну і чи зможуть вони захистити Тайвань. Після поразки США в Афганістані політичні еліти США не захочуть переживати приниження після визнання своєї політики провальною на міжнародній політичній арені. Станом на 2023 рік США уже передали Тайваню системи Patriot, до того ж у Тайваню є система «Skybow», що може збивати балістичні ракети Китаю. Незважаючи на те, що системи національної протиракетної оборони США не є наступальними за своїм

призначенням, китайська політична еліта вважає їх загрозою, адже сучасне озброєння Тайваню знижує шанси Китаю на встановлення військової переваги над Тайванем. Поки що США тільки надають можливості озброєння Тайваню, згідно з якими останній стає все більш боєздатним.

Аналіз економічних чинників

Політика економічних санкцій Китаю стосовно Тайваню

Питання економічних відносин Тайваню та Китаю є досить своєчасним, адже в умовах пандемії та російсько-української війни цінність мікросхем тільки збільшилась а зважаючи на те, що 90% передових мікросхем виробляються на Тайвані китайські так само як і американські компанії є залежними від Тайваню. Як зазначила китайський публіцист Лаура Хе⁷⁷ «Будь-який конфлікт на Тайвані, який є ключовим у постачанні світу напівпровідників, може посилити глобальний дефіцит мікросхем, від якого вже постраждала світова автомобільна індустрія». У зв'язку з науково-технологічним прогресом кожне нове покоління не тільки автомобілів але й всього, що містить електроніку потребує все більше й більше напівпровідників. Таким чином попит на складніші мікросхеми в умовах пандемії тільки зростає. Для зменшення рівня залежності від Тайваню та інших країн Китай у 2015 році запровадив нову програму «Made in China 2025», згідно з якою залежність Китаю від іноземних технологій має знизитись, в той час як вплив китайських виробників технологій на світовому ринку має збільшитись. Маючи більше промислових потужностей та підвищення рівня технологічної незалежності Китай буде мати сильнішу позицію на міжнародній арені і обов'язково буде це використовувати задля політичного тиску на Тайвань. США в свою чергу намагатимуться зберегти статус-кво Тайваню і зможуть накласти на Китай нищівні санкції за агресивні дії стосовно Тайваню не кажучи за початок бойових дій.

⁷⁷ Laura He. China hits Taiwan with trade restrictions after Pelosi visit. CNN Business, 3.08.2022. URL: <https://bit.ly/43nbnZs>. (дата звернення: 5.06.2023).

Що стосується економічних відносин Тайваню та Китаю, то після приходу до влади чинної президента Тайваню Цай Інґ Вен Тайвань змінив свій зовнішньоекономічний курс реалізувавши «Нову політику південного напрямку» намагаючись диверсифікувати китайсько-тайванські економічні відносини. У межах цієї ініціативи Тайвань розширив партнерські відносини з країнами Південно-Східної Азії та країнами учасниками АСЕАН. Як пише видання «Economist»⁷⁸ «Економічна співпраця з усіма цими країнами зростає з \$96 млрд у 2016 році до \$180 млрд у 2022 році. Інвестиційні потоки Тайваню в ці країни зросли з \$2,4 млрд у 2016 році до \$5,3 млрд у 2022 році. У 2022 році інвестиції Тайваню в ці країни разом склали близько 35% його загальні інвестиції закордоном, вперше перевищивши інвестиції в Китай». Тайванські інвестиції в Китай поступово почали падати через політичні ризики та COVID-19. Особливою причиною було переміщення виробництва до Південно-Східної Азії в гонитві за нижчими витратами на робочу силу. Тайвань також намагався розвивати економічні відносини у Азіатсько-Тихоокеанському регіоні підписавши угоди про вільну торгівлю з Сінгапуром та Новою Зеландією маючи надію на подальший вступ до Регіонального всеосяжного економічного партнерства, яке включає 15 країн Азіатсько-Тихоокеанського регіону, проте Китай має досить сильні позиції в цьому регіоні і використовує свій вплив задля блокування будь-яких можливостей розширення співпраці Тайваню із країнами регіону. Політичні еліти Тайваню прагнуть визнання світової спільноти політики Тайваню щодо збереження статус-кво в той час як Китай намагається скоротити економічний простір Тайваню та його взаємодію з іншими країнами, продовжує використовувати свій економічний вплив, щоб залякати потенційних торгових партнерів Тайваню, щоб вони не підписували угоди про вільну торгівлю або не включали острів до торгових блоків.

⁷⁸ It is time to divert Taiwan's trade and investment from China. The Economist, 11.03.2023. URL: <https://bit.ly/42kVEGR>, (дата звернення: 5.06.2023).

Введення нищівних економічних санкцій міжнародною спільнотою стосовно Китаю за спробу встановити суверенітет над Тайванем військовим шляхом

Рішення Китаю реалізувати спробу встановлення суверенітету над Тайванем військовим шляхом порушить баланс світової економіки, спричинить хаос у ланцюгах постачання, поставить під загрозу активну азіатську демократію, здійснить надзвичайний тиск на найближчих союзників США в регіоні та може призвести до прямої конфронтації США та Китаю. Китай поки що не здійснював жодних активних бойових дій стосовно Тайваню проте уже постраждав від введених США санкціями. Так, YMC (Yangtze Memory Technologies Corporation), великий китайський державний виробник чіпів пам'яті, вважався таким, що мав найвищий шанс стати глобальною силою у виробництві чіпів. Проте США наклали санкції щодо цієї компанії та щодо всіх інших китайських компаній у вигляді заборони купівлі обладнання, необхідного для виробництва найсучасніших мікросхем. Як наслідок постраждала не окрема компанія і ціла китайська індустрія чіпів. Раніше консалтингова компанія International Business Strategies оцінювала, що до 2030 року китайські компанії вироблятимуть більше половини мікросхем, необхідних самому Китаю проте після набуття чинності американських санкцій компанія знизилася до третини необхідних мікросхем. Більше того у листопаді 2020 року колишній президент Дональд Трамп підписав указ, який забороняє всім інституційним і роздрібним інвесторам США інвестувати в китайські компанії, які Міністерство оборони США визначило як «комуністичні китайські військові компанії» або купувати щось в них. На думку аналітика інвестиційної групи Pictus Capital Олександра Кремера⁷⁹ зростання ворожнечі між Китаєм і США та закриття кордонів Китаю протягом майже трьох років під час пандемії вже перекрыли потік інвестицій з США до Китаю (додаток І). Американські гроші вже не

⁷⁹ America's commercial sanctions on China could get much worse. The Economist, 30.03.2023. URL: <https://bit.ly/3oJGnSI>, (дата звернення: 5.06.2023).

такі важливі для індустрії венчурного капіталу Китаю. У будь-якому випадку, американським політичним елітам буде важко запровадити широкі фінансові обмеження. Таким же чином, обмеження американських інвестицій у китайські технології мало б лише обмежений ефект.

У своїй статті редакція видання The Economist⁸⁰ розмірковує що було б якби Захід наклав санкції на китайські фінансові установи не враховуючи центральний банк Китаю. Як пише редакція це може призвести до фінансового удару по західним інституціям. Відомо, що 4 з 30 «системно важливих» банків світу є китайськими, порушення роботи цих банків також може завдати шкоди західним установам, які надавали їм позики або тримали в них рахунки. Чи можуть західні країни бути впевнені, що відключення китайських банків не порушить їх власну фінансову стабільність? Клей Лоурі з Інституту міжнародних фінансів, групи банкірів має сумніви щодо цього питання. На думку вченого такі заходи також будуть завдавати шкоди як міжнародній так і китайській торгівлі. Менше п'ятої частини торгівельних операцій Китаю в 2021 році було проведено в його власній валюті. Значна частина решти операцій була проведена в доларах. Оскільки Китай є провідним торговим партнером понад 120 країн, зрив може налаштувати решту світу проти США та її союзників.

Західні країни також постраждали б, що могло б підірвати їх єдність і рішучість. На Китай припадає близько 18% імпорту електроніки США та понад 22% імпорту електроніки ЄС станом на 2021 рік, включаючи багато частин і компонентів, які використовуються у внутрішньому виробництві (додаток Й). З цієї причини перешкодження торгівлі з Китаєм може завдати шкоди власному виробництву країн, не кажучи вже про експорт товарів. Якби США та їх союзники скоротили китайський імпорт більш ніж на 90%,

⁸⁰ Could the West punish China the way it has punished Russia? The Economist, 23.04.2022. URL:<https://www.economist.com/china/2022/04/23/could-the-west-punish-china-the-way-it-has-punished-russia>, (дата звернення: 14.02.2023).

їхній власний експорт впав би майже на 10%, згідно з моделюванням Габріеля Фелбермайра з Віденського університету економіки та бізнесу.

На думку редакції Global Times⁸¹ Китаю не варто боятися розширення США санкцій з Російської Федерації на себе якщо сам Китай захоче встановити суверенітет над Тайванем силовим методом. Китай був головним торговим партнером для понад 120 країн і регіонів, тому одним із прямих наслідків торгових обмежень проти Китаю буде катастрофічний збій у глобальних ланцюжках поставок. До того ж невідомо чи зможе Захід, що має міцні торговельні зв'язки з Китаєм, наслідувати приклад США і запровадити контроль над експортом.

Для кращого розуміння економічних перспектив Китаю після вторгнення Китаю на Тайвань потрібно розглянути різні економічні сценарії. Такі економічні сценарії пропонує науковець Х'юго Діксон⁸², серед них 3 найбільш вірогідних економічних сценаріїв розвитку подій для Китаю.

Перший сценарій

При умові встановлення Китаєм суверенітету над Тайванем без значних військових втрат є ризик, що союзники США в регіоні, такі як Японія та Південна Корея, зазнають тиску від Китаю щодо зміни своїх безпекових орієнтирів та пріоритетів, зокрема зміни своєї політичної прихильності з США на Китай. У такому разі США можуть відповісти нищівними санкціями проти Китаю, проте тільки за умови, що союзники США точно підтримають США адже рівень довіри до США значно знизиться у зв'язку з тим, що останні не змогли підтримати Тайвань належним чином задля збереження статус-кво. У іншому ж випадку введення санкцій США

⁸¹ Should China be afraid if the US expands sanctions from Russia? Global Times, 20.07.2022. URL:<https://www.globaltimes.cn/page/202207/1271038.shtml>, (дата звернення: 14.02.2023).

⁸² Hugo Dixon. Economic war with China would be MAD. Reuters, 15.02.2023. URL:<https://www.reuters.com/breakingviews/economic-war-with-china-would-be-mad-2023-02-14/>, (дата звернення: 21.02.2023).

одноосібно проти Китаю тільки нашкодить економіці США і лиш ізолює самі США.

Другий сценарій

США можуть ввести економічні санкції, якщо вторгнення Китаю не матиме успіху протягом певного часу, інакшими словами якщо Китай не матиме стратегічної ініціативи чи переваги на Тайвані. США могли б зробити це якщо б вважали, що економічна шкода Китаю змусить політичні еліти Китаю прийняти рішення про відступ з Тайваню. Не зважаючи на те, що військовий сценарій розвитку подій сильно відрізнятиметься від попереднього, економічна відповідь буде схожою.

Третій сценарій

При умові, що Китай не в змозі завершити швидке захоплення Тайваню, економічна відповідь США буде поступовою та цілеспрямованою. У цьому можна переконатися на прикладі повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну. США та їх союзники запровадили економічні санкції та експортний контроль, намагаючись знизити ціну, яку Російська Федерація може отримати за свої вуглеводні. Але США не повністю заморозили економічні відносини з Російською Федерацією. США могли б вибрати цей варіант тому, що вони хотіли б обмежити шкоду своїй економіці або тому, що вони не змогли б переконати ключових союзників, чия економіка ще більш тісно пов'язана з економікою Китаю, погодитися ввести економічні обмеження щодо Китаю.

3.2. Перспективи встановлення суверенітету КНР над КР

Політичні перспективи

Китайські політичні еліти, відчуваючи загрозу для національної безпеки Китаю змогли посилити авторитарний режим. Ситуацію ускладнило те, що Сі Дзінпінь зміг закріпити свої лідерські позиції серед політичних еліт

Китаю будучи переобраним на з'їзді КПК у жовтні 2022 року. У Тайвані ситуація склалася геть інакше, починаючи з 80-их років минулого століття Тайвань став на шлях демократизація і зараз має одні з найвищих показників демократії у світі. Варто зазначити, що політичні режими, що панують в Китаї та на Тайвані є легітимні адже що в Китаї що на Тайвані населення підтримує дії держави. Як відомо демократичним та недемократичним політичним режимам важко знайти спільну мову. У зв'язку з пандемією у Китаї можна було спостерігати придушення свободи слова в той час як Тайвань залишався відкритим для вільного вираження думок. Абсолютно різний вектор розвитку двох Китаїв не сприяє їх об'єднанню у будь-якому вигляді чи то політичному чи то економічному. Це пояснюється тим, що населення Тайваню має інші цінності та бачення розвитку Тайваню на відміну від населення Китаю. Більша частина китайців переконані, що встановлення суверенітету Китаю над Тайванем просто необхідне, в тому ж числі за використанням військової сили. Таким чином китайські політичні еліти створили стали заручником обставин, які вони ж самі й створили. Такі запити населення Китаю будуть змушувати політичних еліт Китаю діяти більш рішучо стосовно Тайваню.

Китай, використовуючи ті чи інші політичні механізми впливу на Тайвань намагається створити для Тайваню неприйнятні умови для існування без об'єднання з Китаєм. При цьому китайські політичні еліти розуміють що Тайвань все більше намагається відмежовуватися від впливу Китаю на політику Тайваню. Розуміючи, що важелів впливу у Китаю на Тайвань стає все менше Китай буде використовувати будь-яку можливість для того щоб ізолювати Тайвань на міжнародній арені, що можна спостерігати на прикладі поширення впливу Китаю у Тихоокеанському регіоні задля придушення ініціатив Тайваню в регіоні. Коли ж Китай не має достатнього впливу для реалізації поставлених завдань китайські політичні еліти користуються поняттям червоних ліній. Це дає їм змогу визначити реакції міжнародної

спільноти та скоригувати свої дії стосовно тих чи інших цілей. Проте ці червоні лінії все ж таки можуть бути перетнуті і Китаю нічого не залишається як змінювати межі тих самих червоних ліній. Таким чином можна зрозуміти, що поняття червоних ліній є досить маніпулятивним зі сторони Китаю, проте ця тактика не є ефективною, адже репутаційні втрати набагато більші від можливих здобутків. Зважаючи на вищевикладене значимих політичних чинників, що прямо впливали б на об'єднання двох Китаїв немає адже, не зважаючи на спільну в минулому культуру, цінності і погляди тайванців та китайців стосовно майбутнього Тайваню кардинально відрізняються. У такому разі будь-які дії Китаю стосовно Тайваню, що не мають на меті конструктивного діалогу сприяють лиш ескалації конфлікту інтересів двох Китаїв.

Абсолютно незрозумілим залишається як оцінювати лідерські амбіції Сі Дзінпіня адже на прикладі російсько-української війни можна зрозуміти, що рішення щодо розв'язання війни може приймати виключно одна особа, що більше ніж 20 років перебуває на політичному Олімпі країни. Сі Дзінпін уже позбувся опозиції серед політичних еліт Китаю та оточив себе своїми однодумцями. Подальше перебування при владі Сі Дзінпіня може призвести і скоріше всього призведе до ще більшого зміцнення авторитарного режиму в Китаї. Сі Дзінпін маючи великі апетити та будучи отруєним владою буде створювати умови згідно з якими політична еліта Китаю буде все більше деградувати і самому Сі втриматися при владі буде все тяжче. У такому разі рішення щодо встановлення суверенітету Китаю над Тайванем може стати порятунком для політичної кар'єри Сі Дзінпіня. Так, його риторика стосовно Тайваню буде більш гострою а дії – більш різкими. Проте окремим чинником, що буде стримувати Китай до тих пір поки він не буде мати достатньо ресурсів для того щоб почувати себе впевнено при реалізації будь-якої політики стосовно Тайваню, може стати і, скоріше всього, стане трибунал над військово-політичним керівництвом Російської Федерації та

кожного, хто був причетний до збройної агресії Російської Федерації проти України, оскільки на Заході вже є консенсус, що такий захід просто необхідний для того, щоб унеможливити інші збройні протистояння.

Військові перспективи

Китай порівняно зі США є досить слабким у військовому плані, йому все ще необхідно нарощувати свої військові можливості, адже різниця витрат на оборонний бюджет Китаю та США просто колосальна до того ж Китай не має такого досвіду ведення бойових дій як США. Так, поки що Китай не може конкурувати з США, США користуються цим і вчиняють дії, що спрямовані на підвищення рівня обороноздатності Тайваню надаючи останньому підтримку при закупівлях зброї, оскільки США зацікавлені у збереженні статус-кво Тайваню.

Для встановлення Китаєм суверенітету над Тайванем Китаю необхідно змінити баланс сил у регіоні, цього можна досягти завдяки новому військово-політичному альянсі, де Китай був би лідером. Це, тим не менш, непросте питання, оскільки більшість країн світу з розвиненою економікою вже об'єдналися зі США, тому список відповідних кандидатів досить незначний. Проблема виникнення нового альянсу полягає в тому, що значна частина міжнародної спільноти, включаючи більшість країн Азії, досить скептично ставляться до намірів Китаю. Навіть найближчі економічні партнери, які беруть участь в ініціативі «Один пояс, один шлях», не об'єднуються виключно з Китаєм. Беручи до уваги «Шанхайську організацію співробітництва» (далі ШОС) варто зауважити що це є трансконтинентальним колективом взаємної безпеки, до якого входять Китай, Російська Федерація, Індія, Пакистан, Казахстан, Киргизстан, Таджикистан і Узбекистан. Це досить великий список, але ШОС не є військовим альянсом, його метою є боротьба з торгівлею людьми, наркотиками, зброєю та зміцнення кібербезпеки. Члени цього пакту не виявили жодного бажання розширювати організацію за межі цих обов'язків.

У такій ситуації Китай залишається сам на сам зі своєю ціллю встановити суверенітет над Тайванем до кращих часів. Реалізувати такий задум досить складно, оскільки зважаючи на 4 сценарії розвитку подій і що тільки у одному сценарії гри у одній з трьох ітерацій гри є перемогою Китаю, котра далася надто важко протягом 70 днів, говорити про військове вторгнення Китаю на Тайвань до 2026 року включно – не доводиться.

Економічні перспективи

При аналізі економічних чинників можна було зрозуміти, що Тайвань на сьогодні хоч і має тісні економічні відносини з Китаєм але рухається в сторону пошуку нових економічних можливостей. Китай, проводячи санкційну економічну політику стосовно Тайваню як спосіб покарання «недружніх дій» Тайваню, створив для Тайваню перш за все можливості пошуку нових економічних ринків. Цим самим китайські політичні еліти досягли диверсифікація китайської економіки Тайванем, що зробило Тайвань економічно менше залежним від Китаю адже Тайвань успішно розвиває економічні відносини з країнами Східно-Азійського регіону. В умовах кризи під час пандемії попит на передові мікросхеми у світі лиш виріс зробивши тайванську компанію TSMC, що займається виробництвом напівпровідників, ще більш затребуваною. Станом на сьогодні Китай не може вчиняти різких дій стосовно Тайваню, адже є залежним від постачання з Тайваню передових мікросхем не менше ніж США. Окрім того санкції, що були введені США проти Китаю передбачили зниження можливостей розвитку виготовлення й самозабезпечення Китаєм мікросхем. Також від санкцій США постраждав й ВПК Китаю, адже китайські компанії, що займаються виробництвом зброї раніше співпрацювали з американським ринком, проте зараз такої можливості вже немає. На цьому прикладі можна зрозуміти, що США буде робити зі своєї сторони все можливе щоб призупинити розвиток ВПК Китаю. НВАК станом на сьогодні займається повною модернізацією та «інтелектуалізацією», інтеграція штучного інтелекту

та автономії в командування та управління НВАК. Згідно з планами Китаю це буде тривати до 2035 року. До того часу Китай має повністю відмовитися від іноземних компонентів у виробництві ВПК, проте як було зазначено вище якщо до введених санкцій США Китай був здатен наростити виробництво передових мікросхем до 50% до 2030 року то станом на сьогодні після введених санкцій цей показник становитиме в кращому випадку лиш 33%. Це означає, що Китай буде залежним від Тайваню щодо постачання передових мікросхем для потреб власного ВПК як мінімум до 2030 року, що унеможливить Китай встановити суверенітет над Тайванем військовим шляхом, оскільки Тайвань має плани «випаленої землі».

При умові реалізації військового сценарію встановлення суверенітету Китаю над Тайванем США не матимуть вибору і будуть вимушені ввести економічні санкції разом з Західною коаліцією. Проте реалізувати впровадження економічних санкцій країнам, що є близькі до США може бути доволі складно в силу свого власного бачення розвитку країни та економічної залежності від Китаю. Більше того, будь-які спроби запобіжних санкцій проти Китаю, швидше всього, спричинять контрсанкції, які, враховуючи поточний вразливий стан багатьох західних економік, можуть мати серйозні наслідки для тих, хто ініціює санкції.

Для того щоб будь-яка програма санкцій була ефективною проти Китаю, потрібна широка підтримка їх суворого застосування з боку достатньої кількості основних торгових партнерів Китаю, щоб мати негайний вплив на економіку Китаю. Станом на 2023 рік ознак такої підтримки небагато. Насправді саміт ШОС, що відбувся у вересні 2022 року показав, що в багатьох частинах світу санкції стали політично прийнятною політикою, особливо серед країн, що знаходяться поза політикою США.

Однією з головних переваг ШОС є захист, який вона забезпечує від санкцій, підтримуваних об'єднаним заходом, забезпечуючи альтернативну економічну систему, практично непроникну для впливу США. Китай та інші

члени ШОС також проводять колективну політику, спрямовану на притуплення ефективності санкцій, включаючи збільшення використання національних валют для операцій, які історично проводилися з доларами США. Такий розвиток подій може негативно вплинути на чинний статус-кво або потенційну незалежність Тайваню. Однак це може бути одним з рішень тайванського питання. Таким чином завдяки розвитку економіки та політики Китаю щодо країн, що не знаходяться під впливом політики США або взагалі вороже ставляться до США, санкційна політика США може виявитися малоефективною щодо Китаю, проте основний ринок Китаю й надалі залишається США та країни ЄС, адже їх економіка розвинена більше ніж економіка країн близького сходу та Азії.

ВИСНОВКИ

Враховуючи політичні, економічні та військові чинники ймовірного встановлення суверенітету Китаю над Тайванем можна дійти до заключення, що встановлення суверенітету Китаю над Тайванем політичним, економічним чи військовим шляхом мало ймовірно у середньостроковій перспективі. Небезпека для Китаю полягає в тому, що націоналізм, що панує серед молодшого покоління китайців та втома від пустих обіцянок політичних еліт Китаю щодо возз'єднання двох Китаїв створюють умови згідно з якими Китай став заручником своєї політики щодо Тайваню і не може тепер від неї відмовитися. Відсутність претензій Китаю щодо проголошення незалежності Тайваню може призвести до спалахів націоналізму та кризи всередині КПК. До того ж це може породити протестні акції з признаками сецесії у Гонг-Конзі, Тибетському та Синьцзян-Уйгурському автономному районі.

Військово-промисловий комплекс Китаю, що призначений для стримування незалежності Тайваню, наврядчи зможе вплинути на тайванські політичні еліти погодитися на об'єднання проти волі острову у короткостроковій перспективі, а саме до 2026 року включно. Як показують військові ігри США, Китай не матиме успіху, практично у всіх випадках. Подібним чином, співпраця США і Тайваню зі стримування такого примусового об'єднання можуть легко здатися Китаю зусиллями створити захисні умови для незалежності Тайваню. Оборонні можливості, які зазвичай розглядаються як стабілізуючі в теорії дилеми безпеки, є саме тим типом захисту, який потрібен Тайваню, щоб більш безпечно змінити політичний, а не територіальний статус-кво.

Спроба встановити Китаю суверенітет над Тайванем військовим шляхом принесе політичним елітам Китаю тільки втрату репутації «мирної країни, що не приймає участь у збройних конфліктах та війнах». На прикладі повномасштабної війни України та Російської Федерації політичні еліти

Китаю зрозуміли, що захід зумів акумулювати зусилля та об'єднатися проти Російської Федерації як політично так і економічно накладаючи відповідні санкції на політичних еліт та на різні сектори економіки країни-агресора. До того ж військова підтримка вільного світу України була досить значною і продовжує зростати. Російська Федерація вже втратила стратегічну ініціативу на полі битви, що змушує світ прислухатися до пріоритетів України. Немає жодних сумнівів, що українці зафіксують свою перемогу у мирному договорі з Російською Федерацією, де будуть просині механізми відшкодування завданої Україні шкоди Російською Федерацією. Окрім того міжнародна спільнота передбачає створення відповідного трибуналу для того, щоб у майбутньому унеможливити подібні акти прояву збройної агресії. США у таких процесах будуть виступати лідерами, адже надають найбільшу військову та економічну допомогу Україні. Такі дії США та міжнародної спільноти лиш ускладнять процес встановлення суверенітету Китаю над Тайванем військовим шляхом, що змусить політичні еліти Китаю відкласти таку ініціативу та задіяти більше ресурсів задля досягнення своєї цілі адже при невдалій спробі політичних еліт Китаю щодо встановлення суверенітету Китаю над Тайванем відповідь світу буде рішучою та однозначною. Це пов'язано з тим, що вплив США завдяки російсько-українській війні в світі збільшується, оскільки США вирішили підтримувати Україну, в той час як Китай не має чіткої позиції щодо російсько-української війни. В цьому можна переконатися ознайомившись з мирною ініціативою Китаю щодо російсько-української війни, де замість поняття «війна» вживається поняття «конфлікт», де при закликах до поваги до суверенітету всіх країн Китай не наголосив на статусі Криму та ОРДЛО, де Китай наголошує на «відміні односторонніх санкцій». Такі заклики Китаю є вигідними лише Російській Федерації, що ставить Китай в один рівень з країною-агресором, що неминуче програє війну.

В умовах боротьби за гегемонію на міжнародній арені США не перестануть підтримувати Тайвань а Китай занадто слабкий, щоб завоювання Тайваню пройшло безболісно та швидко. На відміну від США Китай не має свого військово-політичного альянсу, що лише посилює його військову ізоляцію та унеможливорює військовий сценарій встановлення суверенітету над Тайванем, тож Китай не зможе виграти боротьбу автократії та демократії, адже демократія після війни Російської Федерації та України є надзвичайно об'єднаною.

Тайвань, відійшовши від націоналістичних ідей та автократії зумів стати на шлях демократизації, що є загрозою для недемократичного Китаю. Згідно з державними тайванськими даними з 1992 року все більше тайванців визнають себе саме тайванцями і прагнуть або до незалежності або до збереження статус-кво але а ж ніяк не поділяють ідеї китайських політичних еліт. Чим довше Тайвань буде розвиватися окремо від Китаю тим більшою буде прірва у китайсько-тайванських відносинах, що буде лише посилювати дилему безпеки у Тихо-океанському регіоні.

Щодо економічних наслідків, то США станом на 2023 рік вже намагаються знизити військовий потенціал Китаю, одночасно роблячи себе менш залежним від імпорту з Китаю. Подібним чином Китай намагається уникнути надмірної залежності від США. Подальші кроки в цьому напрямку здаються неминучими. Так, США запровадили нові обмеження для американських компаній, які фінансують розвиток передових комп'ютерних технологій у Китаї до того ж політичні еліти США хочуть поширити експортний контроль й на інші сектори. Так чи інакше США матимуть свою економічну коаліцію, що виникла під час війни України й Російської Федерації, що лиш послабить вплив Китаю на розвинуту економіку заходу, що призведе до більшого об'єднання Китаю з країнами Близького Сходу та Азії та лиш посилить розкол демократії та автократії.

Зважаючи на перелічені вище аргументи Китай не зможе тиснути на Тайвань використовуючи політичні чинники задля встановлення власного суверенітету, проте Китай буде посилювати свій економічний вплив на країни Близького Сходу, Азії та Тихо-океанського регіону. США при цьому намагатимуться стримувати агресивну політику Китаю адже тайванці мають власну чітку позицію щодо перспективи розвитку острова, окрім того Тайвань є важливим експортером передових мікросхем, котрі використовуються у всіх розвинених галузях.

Проте все ще залишаються лідерські амбіції Сі Дзінпіня, що в майбутньому можуть призвести до реалізації військового сценарію адже влада, як відомо, п'янить а часу на реалізацію такої ідеї у амбітного лідера – все менше, проте без свого військово-політичного альянсу реалізувати цю ідею буде надскладно у короткостроковій перспективі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Мацієвський Ю. Змішані цінності та суспільні обмеження: чому за питна «сильну руку» не призведе до авторитаризму в Україні, 2020. URL: <https://eprints.oa.edu.ua/8413/1/Matsievskiy-STMM-4-2020-UA.pdf>, (дата звернення: 6.04.2023).
2. Мацієвський Ю., Лебедюк В. Як писати наукові роботи з політології? Навчальний посібник. Острог. Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2015. URL: <https://bit.ly/3OQlix5>, (дата звернення: 15.03.2022).
3. 2022 China Military Power Report. U.S. Department of Defense, 2023. URL: <https://bit.ly/3Ne9ab1>, (дата звернення: 6.06.2023).
4. A Guide to the United States' History of Recognition, Diplomatic, and Consular Relations, by Country, since 1776: China. Office of the Historian. URL: <https://history.state.gov/countries/china>, (дата звернення: 18.02.2023).
5. Adam Araszkievicz. The concept of China's peaceful rise and offensive realism. Przegląd Strategiczny, Issue 14, 1.17.2021. URL: <http://studiastrategiczne.amu.edu.pl/wp-content/uploads/2021/12/ps-2021-16.pdf>, (дата звернення: 19.02.2023).
6. Alexandr Wendt. Anarchy is what States Make of it: The Social Construction of Power Politics, International Organization, Vol. 46, No. 2, 1992.
7. Amber Wang, China warns Japan against joining forces with US, South China Morning Post, 18.05.2022. URL: <http://bit.ly/3OU8ZTv>, (дата звернення: 3.06.2023).
8. America's commercial sanctions on China could get much worse. The Economist, 30.03.2023. URL: <https://bit.ly/3oJGnSl>, (дата звернення: 5.06.2023).
9. Amrita Jash. India-China Boundary Dispute: Progress on Disengagement, but De-escalation Remains Far-fetched. The Istitute

Internazionali, 25.10.2023. URL: <https://www.iai.it/en/pubblicazioni/india-china-boundary-dispute>, (дата звернення: 19.02.2023).

10. Barry Ross Posen. The Security Dilemma and Ethnic Conflict. Survival, 1993. URL: <http://www.rochelleterman.com/ir/sites/default/files/posen-1993.pdf>, (дата звернення: 14.02.2023).

11. Barry Ross Posen. The Security Dilemma and Ethnic Conflict. Survival, 1993. URL: <http://www.rochelleterman.com/ir/sites/default/files/posen-1993.pdf>, (дата звернення: 14.02.2023).

12. Ben Westcott, Eric Cheung. China isn't about to invade Taiwan. But the two sides are on a dangerous path, CNN, 16.10.2021. URL: <https://edition.cnn.com/2021/10/15/asia/taiwan-invasion-us-china-tensions-intl-dst-hnk/index.html>, (дата звернення: 15.02.2023).

13. CaspianReport. China wants to form its own military alliance. Youtube, 12.05.2022. URL: <https://bit.ly/3xBCNKI>, (дата звернення: 20.02.2023).

14. Cheng-Chieh Huang, Eddie Chan, Patricia Lin, Yvonne Hsieh. M&A Report 2021: Taiwan. IFLR, 16.03.2021. URL: <https://www.iflr.com/article/b1qxjt9bq4tdr5/mampa-report-2021-taiwan>, (дата звернення: 9.11.2021).

15. Conclusion of the «Sino-Soviet Treaty of Friendship, Alliance and Mutual Assistance». Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. URL: <https://bit.ly/3YFoZel>, (дата звернення: 18.02.2023).

16. Could the West punish China the way it has punished Russia? The Economist, 23.04.2022. URL: <https://www.economist.com/china/2022/04/23/could-the-west-punish-china-the-way-it-has-punished-russia>, (дата звернення: 14.02.2023).

17. David Rising. China's response to Pelosi visit a sign of future intentions. AP News, 19.08.2022. URL: <https://bit.ly/43D7ywU>, (дата звернення: 4.06.2023).

18. Edward Hallett Carr. The Twenty Years' Crisis, 1919–1939. URL: <https://bit.ly/3e0BBda>, (дата звернення: 21.05.2022).
19. Foreign relations of the United States, East Asia and the Pacific. Office of the Historian, Vol. VI, 1950. URL: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1950v06/d157>, (дата звернення: 18.02.2023).
20. Freedom House. Freedom in the world, Taiwan. URL: <https://freedomhouse.org/country/taiwan/freedom-world/2022>, (дата звернення: 14.02.2023).
21. Freedom in the world, China. Freedom House, 2023. URL: <https://freedomhouse.org/country/china/freedom-world/2023>, (дата звернення: 6.06.2023).
22. Goldwater v. Carter. Wikipedia. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Goldwater_v._Carter, (дата звернення: 18.02.2023).
23. Harry Eckstein. Congruence Theory Explained. Center for the Study of Democracy, 15.07.1997. URL: <https://escholarship.org/uc/item/2wb616g6>, (дата звернення: 4.06.2023).
24. Hayley Wong. Just over half of mainland Chinese people back full-scale war to take control of Taiwan, poll finds. South China Morning Post, 21.05.2023. URL: <https://bit.ly/3qvLZQI>, (дата звернення: 6.06.2023).
25. Helen Davidson, Verna Yu. Xi Jinping tightens grip on power as China's Communist party elevates his status. The Guardian, 22.10.2022. URL: <https://bit.ly/3Xqdbeh>, (дата звернення: 14.02.2023).
26. Hugo Dixon. Economic war with China would be MAD. Reuters, 15.02.2023. URL: <https://www.reuters.com/breakingviews/economic-war-with-china-would-be-mad-2023-02-14/>, (дата звернення: 21.02.2023).
27. If Pelosi goes to Taiwan, it will be a huge historic mistake for Washington. Global Times, 19.07.2022. URL: <https://www.globaltimes.cn/page/202207/1270920.shtml>, (дата звернення: 4.06.2023).

28. It is time to divert Taiwan's trade and investment from China. *The Economist*, 11.03.2023. URL: <https://bit.ly/42kVEGR>, (дата звернення: 5.06.2023).
29. Jeffrey W. Taliaferro. Security Seeking under Anarchy: Defensive Realism Revisited. *International Security*, Vol.25, pt.3, pp.128–161. DOI: 10.2307/2626708, (дата звернення: 12.02.2023).
30. Jeremy Herb, Eric Cheung. House Speaker Nancy Pelosi lands in Taiwan amid threats of Chinese retaliation. *CNN US*, 2.08.2022. URL: <https://edition.cnn.com/2022/08/02/politics/nancy-pelosi-visit-taipei-taiwan-trip/index.html>, (дата звернення: 14.02.2023).
31. Jesse Johnson. 'New normal' as Chinese warplanes push across Taiwan Strait median line. *The Japan Times*, 7.09.2022. URL: <https://www.japantimes.co.jp/news/2022/09/07/asia-pacific/china-taiwan-median-line/>, (дата звернення: 17.02.2023).
32. John H. Herz. *Political realism and political idealism, a study in theories and realities*. University of Chicago Press, 1951.
33. John J. Mearsheimer. Reckless States and Realism. *International Relations*, Vol.23, pt.2, pp.241-254, 2009. DOI: 10.1177/0047117809104637, (дата звернення: 13.02.2023).
34. Joint Communique between the United States and China. Wilson Center Digital Archive, 28.12.1972. URL: <https://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/joint-communique-between-united-states-and-china>, (дата звернення: 18.02.2023).
35. Jonah Blank. China's Troubling New Military Strategy Is Coming Into View. *The Atlantic*, 5.05.2022. URL: <https://bit.ly/3YGM0gX>, (дата звернення: 19.02.2023).
36. Jonathan Chin. Ex-admiral warns of Taiwan deadline. *Taipei Times*, 9.02.2023. URL: <https://www.taipeitimes.com/News/front/archives/2023/02/09/2003794013>, (дата звернення: 15.02.2023).

37. Jonathan Pearlman. China's red line. Australian Foreign Affairs. URL: <https://www.australianforeignaffairs.com/afaweekly/chinas-red-line>, (дата звернення: 4.06.2023).
38. Joshua Kurlantzick, How China Is Interfering in Taiwan's Election, Council on Foreign Relations. URL: <https://www.cfr.org/in-brief/how-china-interfering-taiwans-election>, 7.11.2019 (дата звернення: 19.10.2021).
39. Kathrin Hille, Demetri Sevastopulo. Taipei warns that China will be able to invade Taiwan by 2025. Financial Times, 6.10.2021. URL: <https://www.ft.com/content/212f44b9-a271-425b-a7cf-608d43d46288>, (дата звернення: 8.11.2022).
40. Kinling Lo. Have Beijing's 'red lines' on Taiwan sparked a white-hot dilemma? South China Morning Post, 3.12.2022. URL: <https://bit.ly/3IjDYDN>, (дата звернення: 14.02.2023).
41. Laura He. China hits Taiwan with trade restrictions after Pelosi visit. CNN Business, 3.08.2022. URL: <https://bit.ly/43nnbZs>, (дата звернення: 5.06.2023).
42. Legal protection of national security. National People's Congress of the People's Republic of China. URL: http://www.npc.gov.cn/zgrdw/npc/xinwen/rdlt/fzjs/2016/02/19/content_1963397.htm, (дата звернення: 23.11.2021).
43. Lily Kuo. Tsai Ing-wen says China must 'face reality' of Taiwan's independence. The Guardian, 15.01.2020. URL: <https://www.theguardian.com/world/2020/jan/15/tsai-ing-wen-says-china-must-face-reality-of-taiwans-independence>, (дата звернення: 15.02.2023).
44. Lindsay Maizland, Why China-Taiwan Relations Are So Tense, Council on Foreign Relations. URL: <https://www.cfr.org/background/china-taiwan-relations-tension-us-policy>, 10.05.2021, (дата звернення: 15.02.2023).
45. Mallory Shelbourne. Davidson: China Could Try to Take Control of Taiwan In 'Next Six Years'. USNI News, 9.03.2021. URL:

<https://news.usni.org/2021/03/09/davidson-china-could-try-to-take-control-of-taiwan-in-next-six-years>, (дата звернення: 15.02.2023).

46. Mark A. Green. Majority in Taiwan No Longer Say They're Chinese. Wilson Center, 9.05.2023. URL: <https://bit.ly/43nqYpJ>, (дата звернення: 5.06.2023).

47. Martin Shubik. Game Theory in the Social Sciences: Concepts and Solutions, p.291. URL: <https://bit.ly/3dY7cMQ>, (дата звернення: 21.05.2022).

48. Matt Oliver. Western companies face 'existential crisis' as fears grow of Chinese invasion of Taiwan. The Telegraph, 16.07.2022. URL: <https://bit.ly/3Iz963e>, (дата звернення: 18.02.2023).

49. Matthew Becerra. The Battle for Reality: Chinese Disinformation in Taiwan. Geopolitical Monitor, 24.08.2022. URL: <https://www.geopoliticalmonitor.com/the-battle-for-reality-chinese-disinformation-in-taiwan/>, (дата звернення: 14.02.2023).

50. Matthew Becerra. The Battle for Reality: Chinese Disinformation in Taiwan. Geopolitical Monitor, 24.08.2022. URL: <https://bit.ly/3WQVHcA>, (дата звернення: 3.06.2023).

51. Meia Nouwens. China's Military Modernisation: Will the People's Liberation Army complete its reforms? International Institute of Strategic Studies, 7.12.2022. URL: <https://bit.ly/3xGohBj>, (дата звернення: 19.02.2023).

52. Mutual Defense Treaty Between the United States and the Republic of China. Lillian Goldman Law Library. URL: https://avalon.law.yale.edu/20th_century/chin001.asp, (дата звернення: 18.02.2023).

53. Party Preferences. Election Study Center. National Chengchi University. URL: <https://esc.nccu.edu.tw/PageDoc/Detail?fid=7802&id=6964>, (дата звернення: 21.02.2023).

54. Pratik Jakhar, China's Economic Coercion Is More Bark Than Bite, Foreign Policy. URL: <https://foreignpolicy.com/2021/10/05/china-economic-coercion-taiwan/>, 5.10.2021 (дата звернення: 8.11.2021).

55. Randall Schweller. The logic and illogic of the security dilemma and contemporary realism: a response to Wagner's critique. *International Theory*, Vol.2, pt.2, pp. 288–305. DOI: 10.1017/S1752971910000096, (дата звернення: 12.02.2023).

56. Rayan Hass. Steadying Taiwan for a storm on the horizon. Brookings, 27.12.2021. URL: <https://bit.ly/3KiUfeM>, (дата звернення: 17.02.2023).

57. Report Launch - The First Battle of the Next War: Wargaming a Chinese Invasion of Taiwan. CSIS, 9.01.2023. URL: <https://www.csis.org/events/report-launch-first-battle-next-war-wargaming-chinese-invasion-taiwan>, (дата звернення: 14.02.2023).

58. Richard C. Bush. Taiwan's democracy and the China challenge. Brookings, 22.02.2021. URL: <https://www.brookings.edu/articles/taiwans-democracy-and-the-china-challenge/>, (дата звернення: 14.02.2023).

59. Robert Jervis, Cooperation Under the Security Dilemma, *World Politics*, January 1978, Vol. 30, №2, (дата звернення: 14.02.2023).

60. Robert Jervis, Cooperation Under the Security Dilemma. *World Politics* Vol. 30, №2, 1978, (дата звернення: 14.02.2023).

61. Russell Hsiao. A Preliminary Survey of CCP Influence Operations in Japan. The Jamestown Foundation. URL: <https://jamestown.org/program/a-preliminary-survey-of-ccp-influence-operations-in-japan/>, 26.06.2019 (дата звернення: 30.11.2021).

62. Shelley Rigger, Lev Nachman, Chit Wai John Mok, Nathan Kar Ming Chan. Why is unification so unpopular in Taiwan? It's the PRC political system, not just culture. Brookings, 7.02.2022. URL: <https://bit.ly/3Eg6BQM>, (дата звернення: 17.02.2023).

63. Shelley Rigger. Why Taiwan Matters: Small Island, Global Powerhouse, part 1. Woodrow Wilson Center, 3.10.2013. URL: <https://bit.ly/3LrGIPE>, (дата звернення: 14.02.2023).

64. Shiping Tang. The Security Dilemma: A Conceptual Analysis, p. 587-623. Security Studies, 8.10.2013. URL: <https://bit.ly/3neBMTS>, (дата звернення: 23.04.2022).
65. Should China be afraid if the US expands sanctions from Russia? Global Times, 20.07.2022. URL: <https://www.globaltimes.cn/page/202207/1271038.shtml>, (дата звернення: 14.02.2023).
66. Simon Shin-wei Chen, Wang Kai-chun, Samuel Hui. Why US Strategic Ambiguity Is Safer for Taiwan? The Diplomat, 27.04.2021. URL: <https://thediplomat.com/2021/04/why-us-strategic-ambiguity-is-safer-for-taiwan/>, (дата звернення: 14.02.2023).
67. Sino-Soviet Relations. Exploring chinese history. URL: <https://www.ibiblio.org/chinesehistory/contents/03pol/c05s04.html>, (дата звернення: 18.02.2023).
68. Statement by H.E. Wang Yi State Councilor and Foreign Minister of The People's Republic of China At the General Debate of the 77th Session of The United Nations General Assembly. UN, New York, 24.09.2022. URL: <https://bit.ly/3X8sKZP>, (дата звернення: 7.06.2023).
69. Stephen Van Evera. Guide to methods for students of political science. Cornell University Press, 15.10.1997.
70. Stephen Van Evera. Offense, Defense, and the Causes of War. International Security, Vol. 22, no. 4, P. 5-43, 1998.
71. Taiwan Independence vs. Unification with the Mainland. Election Study Center. National Chengchi University. URL: <https://esc.nccu.edu.tw/PageDoc/Detail?fid=7801&id=6963>, (дата звернення: 21.02.2023).
72. Taiwanese/Chinese Identity. Election Study Center, National Chengchi University. URL: <https://esc.nccu.edu.tw/PageDoc/Detail?fid=7802&id=6961>, (дата звернення: 21.02.2023).

73. Taiwanese/Chinese Identity. Election Study Center. National Chengchi University. URL: <https://esc.nccu.edu.tw/PageDoc/Detail?fid=7802&id=6961>, (дата звернення: 21.02.2023).
74. The Chinese Revolution of 1911. Office of the Historian. URL: <https://history.state.gov/milestones/1899-1913/chinese-rev>, (дата звернення: 18.02.2023).
75. The Establishment of Sino-U.S. Diplomatic Relations and Vice Premier Deng Xiaoping's visit to the United States. Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. URL: <https://bit.ly/3Z2vuYk>, (дата звернення: 18.02.2023).
76. The Taiwan Question and China's Reunification in the New Era. White Paper. The State Council Information Office The People's Republic of China, 10.08.2022. URL: http://english.scio.gov.cn/whitepapers/2022-08/10/content_78365819_3.htm, (дата звернення: 13.02.2023).
77. The Taiwan Question and China's Reunification in the New Era. White Paper. The State Council Information Office The People's Republic of China, 10.08.2022. URL: http://english.scio.gov.cn/whitepapers/2022-08/10/content_78365819_3.htm, (дата звернення: 13.02.2023).
78. The world divided, China has chilling plans for governing Taiwan. The Economist, 10.10.2022. URL: <https://www.economist.com/special-report/2022/10/10/china-has-chilling-plans-for-governing-taiwan>, (дата звернення: 13.02.2023).
79. Thousands protest call to curb incense burning in Taiwan. Malay Mail, 23.07.2017. URL: <https://bit.ly/3YGjKL2>, (дата звернення: 14.02.2023).
80. U.N. Resolution 2758. American Institute of Taiwan, 25.10.1971. URL: <https://web-archive-2017.ait.org.tw/en/un-res-2758-voted-to-admit-communist-china.html>, (дата звернення: 18.02.2023).

81. U.S.-China Communiqué on Arms Sales to Taiwan. Office of the Historian, 17.08.1982. URL: <https://history.state.gov/milestones/1981-1988/china-communicue>, (дата звернення: 18.02.2023).

82. U.S.-PRC Joint Communiqué. American Institute in Taiwan. URL: <https://www.ait.org.tw/u-s-prc-joint-communicue-1982/>, (дата звернення: 18.02.2023).

83. Wee Kek Koon. Why reunification with Taiwan is hard-wired into Chinese people's psyche? Post Magazine, 30.11.2022. URL: <https://bit.ly/3HYJk7d>, (дата звернення: 14.02.2023).

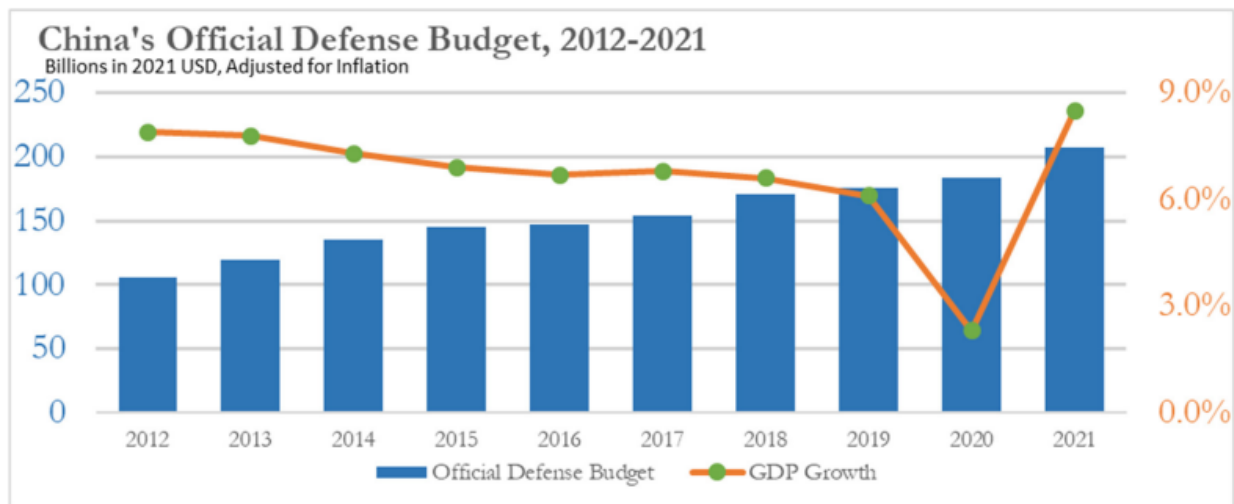
84. What Could Push China to Invade Taiwan. Rane, 20.09.2022. URL: <https://worldview.stratfor.com/article/what-could-push-china-invade-taiwan>, (дата звернення: 14.02.2023).

85. 国家安全的法律保障. 中华人民共和国全国人民代表大会. 求是, 4.11.2016. URL: [国家安全的法律保障_中国人大网](#), (дата звернення: 14.02.2022).

ДОДАТКИ

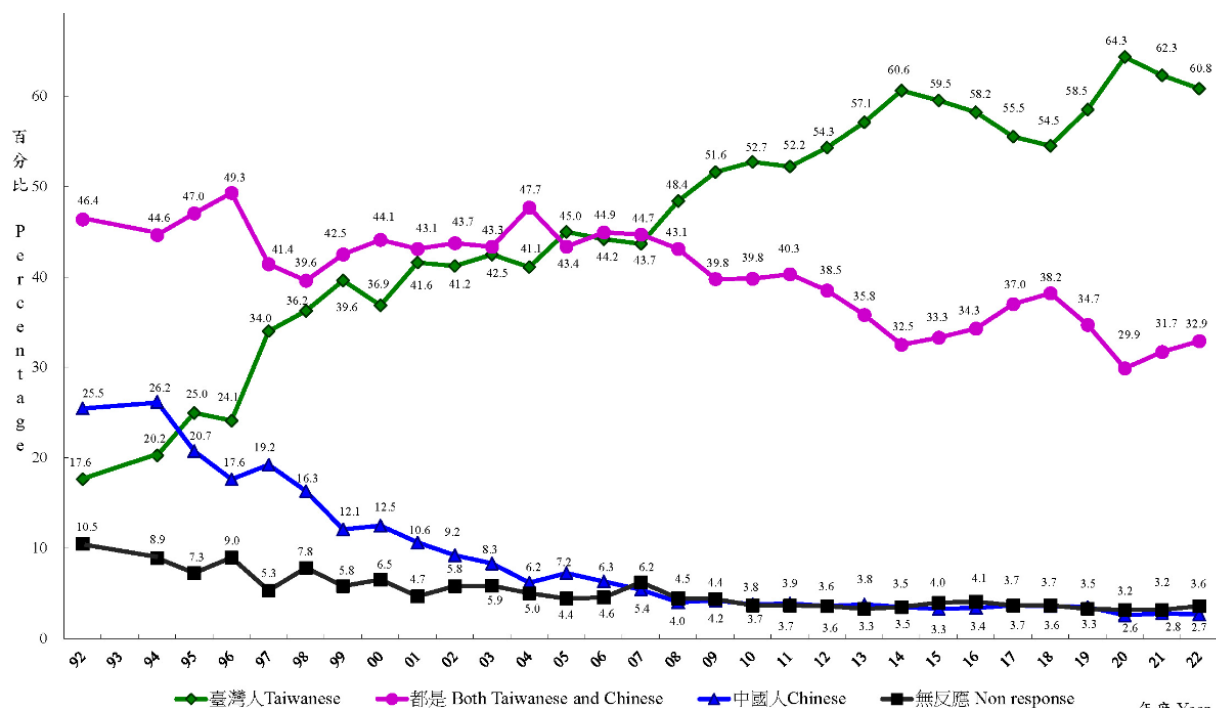
Додаток А

Офіційний оборонний бюджет Китаю 2012–2021 р.р. у млрд. \$⁸³

Додаток Б

Зміни у тайвансько-китайській ідентичності тайванців від 1992 року⁸⁴

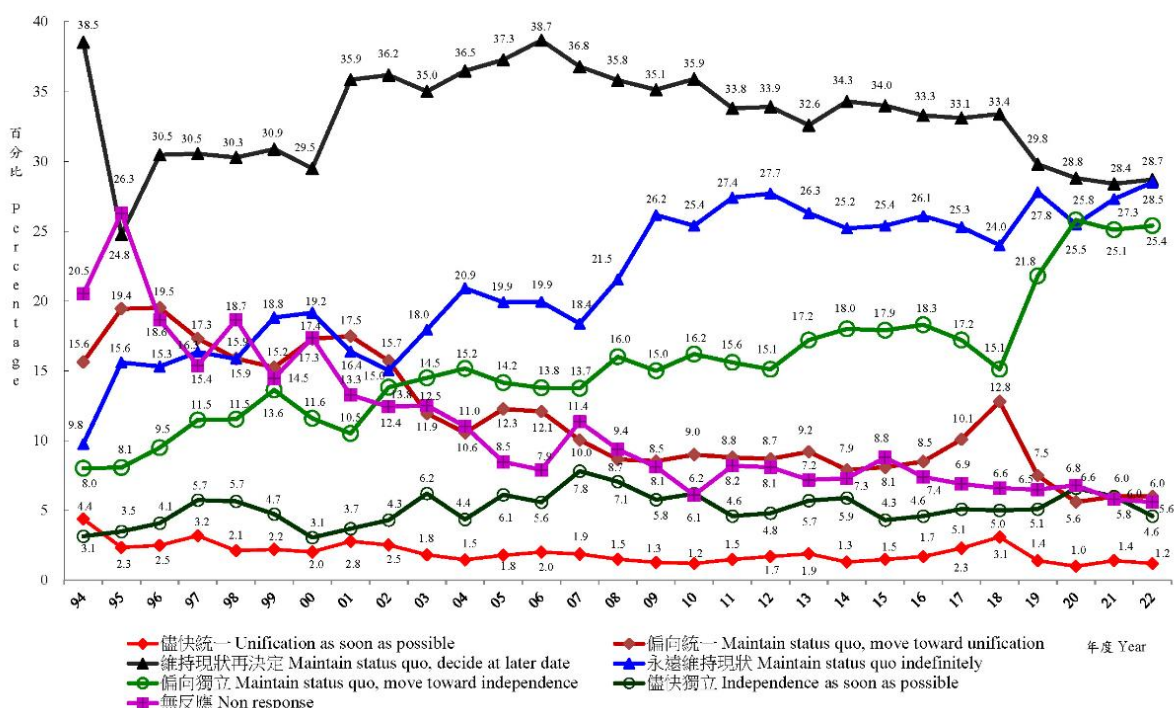

⁸³ 2022 China Military Power Report. U.S. Department of Defense. URL: <https://bit.ly/3Ne9ab1>, (дата звернення: 6.06.2023).

⁸⁴ Taiwanese/Chinese Identity. Election Study Center, National Chengchi University. URL: <https://esc.nccu.edu.tw/PageDoc/Detail?fid=7802&id=6961>, (дата звернення: 21.02.2023).

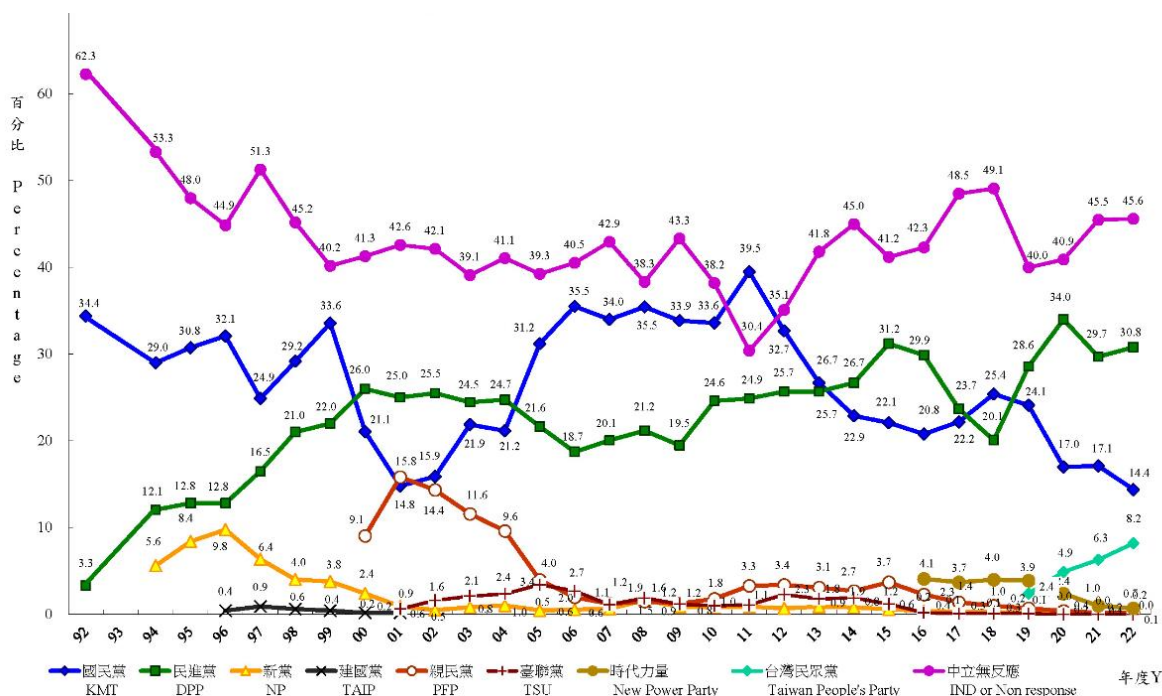
Додаток В

Незалежність Тайваню, уніфікація з Китаєм від 1994 року⁸⁵

Додаток Г

Зміни у рейтингах політичних партій від 1992 року⁸⁶

⁸⁵ Taiwan Independence vs. Unification with the Mainland. Election Study Center. National Chengchi University. URL: <https://esc.nccu.edu.tw/PageDoc/Detail?fid=7801&cid=6963>, (дата звернення: 21.02.2023).

⁸⁶ Party Preferences. Election Study Center. National Chengchi University. URL: <https://esc.nccu.edu.tw/PageDoc/Detail?fid=7802&cid=6964>, (дата звернення: 21.02.2023).

Додаток Г

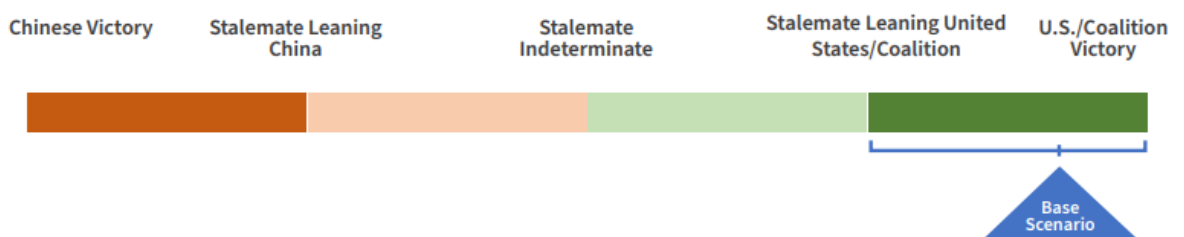
Ситуація, в якій опинилась НВАК на узбережжі Тайваню в кінці ігор,
Базовий сценарій⁸⁷

Table 3: PLA Situation Ashore at End of Iteration, Base Case Average

	PLA End Strength Ashore (in thousands)	Controlled by PLA (km ²)	Duration of Campaign	Supply Capacity at End
Base Scenario	30	2,600	14 days	Air dropped only

Додаток Д

Операційні результати: середнє значення та діапазон за типом сценарію,
Базовий сценарій⁸⁸

⁸⁷ Report Launch - The First Battle of the Next War: Wargaming a Chinese Invasion of Taiwan, p. 87. CSIS, 9.01.2023. URL:<https://www.csis.org/events/report-launch-first-battle-next-war-wargaming-chinese-invasion-taiwan>, (дата звернення: 14.02.2023).

⁸⁸ Report Launch - The First Battle of the Next War: Wargaming a Chinese Invasion of Taiwan, p. 86. CSIS, 9.01.2023. URL:<https://www.csis.org/events/report-launch-first-battle-next-war-wargaming-chinese-invasion-taiwan>, (дата звернення: 14.02.2023).

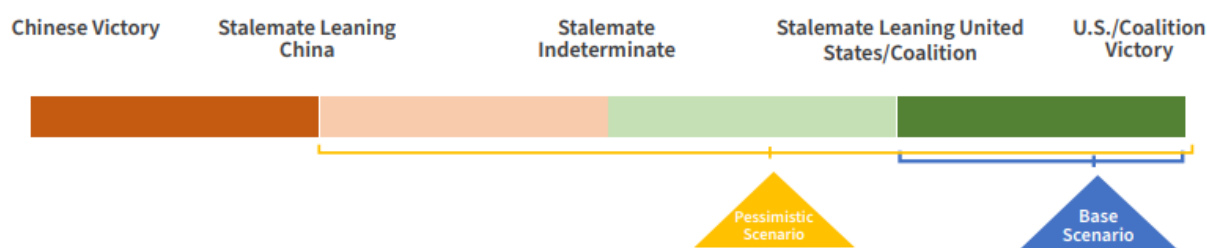
Додаток Е

Ситуація, в якій опинилась НВАК на узбережжі Тайваню в кінці ігор,
Песимістичний сценарій⁸⁹

	PLA End Strength Ashore	Territory Controlled by PLA (km ²)	Duration of Campaign	Supply Capacity at End
Base Scenario	30,000	2,600	14 days	Air dropped only
Pessimistic Scenarios	43,000	6,240	21 days	Damaged ports and airports; air; sometimes a few ships

Додаток Є

Операційні результати: середнє значення та діапазон за типом сценарію,
Песимістичний сценарій⁹⁰

⁸⁹ Report Launch - The First Battle of the Next War: Wargaming a Chinese Invasion of Taiwan, p. 86. CSIS, 9.01.2023. URL:<https://www.csis.org/events/report-launch-first-battle-next-war-wargaming-chinese-invasion-taiwan>, (дата звернення: 14.02.2023).

⁹⁰ Report Launch - The First Battle of the Next War: Wargaming a Chinese Invasion of Taiwan, p. 90. CSIS, 9.01.2023. URL:<https://www.csis.org/events/report-launch-first-battle-next-war-wargaming-chinese-invasion-taiwan>, (дата звернення: 14.02.2023).

Додаток Ж

Ситуація, в якій опинилась НВАК на узбережжі Тайваню в кінці ігор,
Оптимістичний сценарій⁹¹

	PLA End Strength Ashore	Territory Controlled by PLA (km ²)	Duration of Campaign	Supply Capacity at End
Base Scenario	30,000	2,600	14 days	Air dropped only
Pessimistic Scenarios	43,000	6,240	21 days	Damaged ports and airports; air; sometimes a few ships
Optimistic Scenarios	22,000	780	7 days	Air resupply only

Додаток З

Операційні результати: середнє значення та діапазон за типом сценарію,
Оптимістичний сценарій⁹²

⁹¹ Report Launch - The First Battle of the Next War: Wargaming a Chinese Invasion of Taiwan, p. 94. CSIS, 9.01.2023. URL:<https://www.csis.org/events/report-launch-first-battle-next-war-wargaming-chinese-invasion-taiwan>, (дата звернення: 14.02.2023).

⁹² Report Launch - The First Battle of the Next War: Wargaming a Chinese Invasion of Taiwan p. 93. CSIS, 9.01.2023. URL:<https://www.csis.org/events/report-launch-first-battle-next-war-wargaming-chinese-invasion-taiwan>, (дата звернення: 14.02.2023).

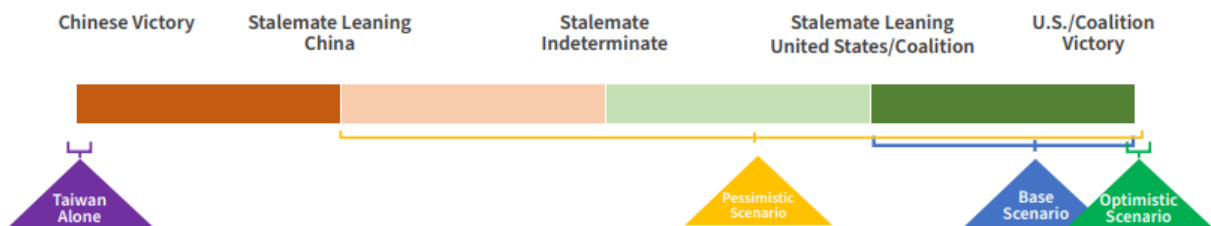
Додаток И

Ситуація, в якій опинилась НВАК на узбережжі Тайваню в кінці ігор,
Сценарій «Тайвань залишається наодинці з Китаєм»⁹³

	PLA End Strength Ashore	Territory Controlled by PLA (km ²)	Duration of Campaign	Supply Capacity at End
Base Scenario	30,000	2,600	14 days	Air dropped only
Pessimistic Scenarios	43,000	6,240	21 days	Damaged ports and airports; air; sometimes a few ships
Optimistic Scenarios	22,000	780	7 days	Air resupply only
Taiwan Stands Alone	165,000	36,000	70 days	Ports and airports; civilian lift; amphibs; air

Додаток І

Операційні результати: середнє значення та діапазон за типом сценарію,
Сценарій «Тайвань залишається наодинці з Китаєм»⁹⁴

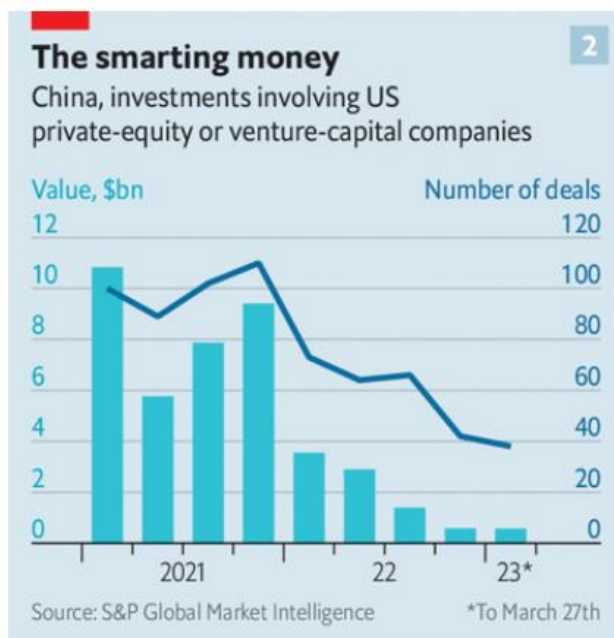

⁹³ Report Launch - The First Battle of the Next War: Wargaming a Chinese Invasion of Taiwan, p. 97. CSIS, 9.01.2023. URL:<https://www.csis.org/events/report-launch-first-battle-next-war-wargaming-chinese-invasion-taiwan>, (дата звернення: 14.02.2023).

⁹⁴ Report Launch - The First Battle of the Next War: Wargaming a Chinese Invasion of Taiwan, p. 96. CSIS, 9.01.2023. URL:<https://www.csis.org/events/report-launch-first-battle-next-war-wargaming-chinese-invasion-taiwan>, (дата звернення: 14.02.2023).

Додаток І

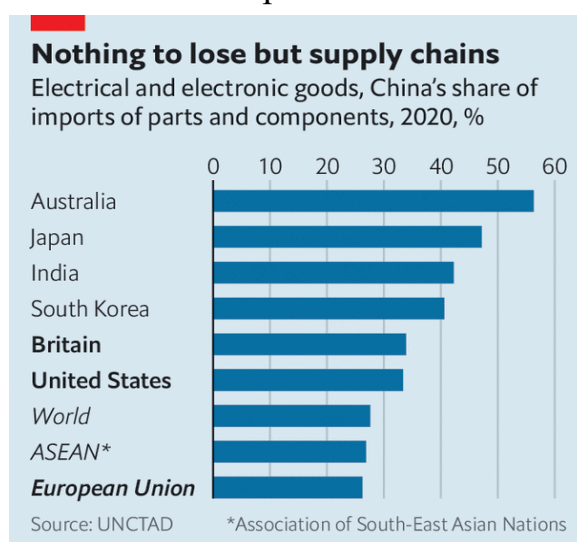
Залучення інвестицій приватних або венчурних компаній США у млрд. \$ в
Китай⁹⁵

The Economist

Додаток Й

Імпорт електричних та електронних товарів США та ЄС у % в Китай, 2021
рік⁹⁶

The Economist

⁹⁵ America's commercial sanctions on China could get much worse. The Economist, 30.03.2023. URL: <https://bit.ly/3oJGnSI>, (дата звернення: 5.06.2023).

⁹⁶ Could the West punish China the way it has punished Russia? The Economist, 23.04.2022. URL: <https://www.economist.com/china/2022/04/23/could-the-west-punish-china-the-way-it-has-punished-russia>, (дата звернення: 14.02.2023).